

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**A MODEL OF DESIRABLE ATTRIBUTE DEVELOPMENT OF TEACHERS
IN MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY**

พระครูสมุทรทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูสมุทรทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

คุณลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Model of Desirable Attribute Development of Teachers in
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

Phrakhrusamu Thip Siridhammo (Karnpian)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(ดร.เสนห์ เดชะวงศ์)

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบัติ ชนปญโย, ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(ดร.พิวัฒน์ ชัยสุข)

กรรมการ

(ดร.เกษม แสงนนท์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระมหาสมบัติ ชนปญโย, ดร.
ดร.เกษม แสงนนท์

ประธานกรรมการ
กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม)

ชื่อคุณนิพนธ์ : รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัย : พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์
: พระมหาสมบัติ ธนปญโญ, ดร. ป.ธ. ๔, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), น.บ.,
พธ.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
: ดร.เกษม แสงนนท์, ป.ธ. ๓, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),
วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศ), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบผสมวิธี คือ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ รูป/คน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔ รูป/คน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต

๒. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา ๒) มาตรฐานวิชาชีพครู คือ ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ๓) กระบวนการพัฒนา (๑) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม การคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (๒) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีเรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครู

อาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน (๓) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธิลีลาในการสอน ๔ บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ ๔

๓. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง

Dissertation Title : A Model of Desirable Attribute Development of Teachers
in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Researcher : Phrakhrusamu Thip Siridhammo (Karnpian)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Phramaha Sombat Dhanapañño (Chalong), Dr.
B.A. (Buddhism), M.A. (Educational Administration),
Ph.D. (Buddhist Educational Administration)

: Dr. Kasem Saengnont, Pali IIV, B.A. (Public Administration)
M.Sc. (Information Technology), Ph.D. (Buddhist Educational
Administration)

Date of Graduation : February 3, 2019

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study state of desirable attribute of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) to develop a model of desirable attribute development of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 3) to propose the model of desirable attribute development of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The mixed research methodology was used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 165 samples and analyzed by mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 7 experts for composing a model and by focus group discussions with 9 experts for examining the appropriateness of the model. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study revealed that;

1. The state of desirable attribute of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University was at a high level in total and in details on moral and virtue, teaching ability, personality, and student consulting.
2. A model of desirable attribute of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisted of; 1) Desirable attributes, i.e. teaching ability, moral and virtue, and student consulting, 2) Teacher professional standards, i.e. values and teacher characteristics, knowledge and teaching techniques, duty performance, and relationship with students'

parents and community, and 3) Development process, i.e. (1) Development consisting of teaching ability development through curriculum structure and training, personality development through training, and moral and virtue project under announcement, notice or regulations, and student consulting development through curriculum structure or process development project, (2) The desirable attributes of teachers consisted of teaching ability and characteristics of the 21st century teacher or E-teacher having good personality, ethic and morality, ability in consulting, and ability to be a teacher and a learner, and (3) The Dhamma principles used in the development of desirable attribute of teachers consist of the Buddha's teaching methods for teaching ability, good companion for personality, the Eightfold Path for moral and virtue, and the Four Noble Truths for student consulting.

3. The appropriateness and actual application of the model of desirable attribute development of teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University were examined and approved by the experts.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอเจริญพรขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาเถระ พระเดชพระคุณ พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, Ph.D.) ศาสตราจารย์ ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาค ๒ ประธานสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเล่าเรียน เป็นพระสงฆ์ต้นแบบนักคิด นักพูด นักเขียน นักสันติภาพ นักบริหาร นักพัฒนาตามแนวทางพุทธวิธี ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิทยาการสมัยใหม่อันเป็นต้นแบบในการสื่อสารธรรม สิ่งสำคัญยิ่ง พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์, ดร. เมตตาสนับสุนนทุนการวิจัยระดับปริญญาเอก เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ถือว่าเป็นพระมหาเถระที่มีความเมตตาอันยิ่งใหญ่สำหรับชีวิตของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาเถระ พระเดชพระคุณ พระราชปริยัติกวี ศาสตราจารย์, ดร. อธิการบดี พระสุวรรณเมธาภรณ์ (ขุนทอง) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ พระมหาสมบุญญ์ วุฑฺฒิกโร ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระราชปริยัติมุนี รองศาสตราจารย์, ดร. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ พระราชสุตาภรณ์ รองศาสตราจารย์, ดร. คณบดีคณะครุศาสตร์ พระครูปริยัติกิตติธำรง รองศาสตราจารย์, ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้คำแนะนำแนวทางตามหลักของกัลยาณมิตรในการทำดุชนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ถือว่าเป็นครูอาจารย์ ที่มีความเมตตาอันยิ่งใหญ่ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา กราบขอบพระคุณในความเมตตาในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และได้ปลั่งกำลังใจจากท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้

ขอบพระคุณ พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ, ดร. ประธานกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์ และอนุโมทนาขอบคุณ ดร.เกษม แสงนนท์ กรรมการที่ปรึกษาดุชนิพนธ์ ที่คอยดูแล คอยให้คำปรึกษา และคอยให้คำแนะนำในการทำดุชนิพนธ์เล่มนี้ ด้วยความเสียสละและมีน้ำใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ดุชนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จสมบูรณ์

ขอบคุณและอนุโมทนาขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่คอยดูแล คอยให้คำปรึกษา และคอยให้คำแนะนำ ตั้งแต่ศึกษาระดับปริญญาโทจนกระทั่งในการทำดุชนิพนธ์เล่มนี้ ด้วยความเสียสละและมีน้ำใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ดุชนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จ

ขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ที่คอยดูแล คอยให้คำปรึกษา แนะนำในการทำดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ด้วยความเสียสละและมีน้ำใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จ

ขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบป้องกันและสอบประชาพิจารณ์ การสนทนากลุ่ม และผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย ทุกรูปทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำให้แก่ข้อบกพร่อง ทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์, ดร. สมศักดิ์ บุญปู ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ พระมหาสมบุญ สุธมโม รองศาสตราจารย์, ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ของ คณะครุศาสตร์ และหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนถึงเพื่อนสหธรรมิกรุ่นที่ ๖ ทุกรูปทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ทุกประการจนทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จ

เจริญพรขอบคุณ คุณแม่คำหล้า ปลั่งศรีทรัพย์ และครอบครัว ผู้อุปฐากมาโดยตลอด คุณแม่ประไพ เหลาทอง, คุณวราภรณ์ ดิเกมาส และครอบครัว, คุณแม่เดี่ยว วันสี, พี่บุญธรรม พี่สุเทพ, น้องสไบ, น้องอุเทน, น้องอุทิศ, หลานสุนิศา, หลานอัครเดช และต้นตระกูล การเพียร ที่ได้ให้ความอุปถัมภ์และสนับสนุนทุกสิ่งทุกประการจนทำให้ดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณสถาบันอันทรงเกียรติอันชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ มจร” ซึ่งสถาปนาโดยล้นเกล้า รัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระปิยมหาราช ข้าพเจ้าได้ศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก จึงเป็นมหาวิทยาลัยที่ให้โอกาสในการพัฒนาชีวิตสามารภที่ยืนในสังคมอย่างสง่างาม จึงขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกส่วนงานของมหาวิทยาลัยทำให้หนึ่งชีวิตมีโอกาสทางการศึกษาจนประสบความสำเร็จในโอกาสนี้

ผู้วิจัย ขออุทิศผลบุญกุศลความดีความงามจากงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบแทนพระคุณของ พระครูวิมลพุทธินสาร (หลวงปู่่ม้ง), คุณพ่อหงษ์ คุณแม่สบู การเพียร ผู้มีพระคุณอันใหญ่ยิ่งในการให้กำเนิดทางโลกและนำพาเข้าสู่ทางธรรม ถึงความสำเร็จของชีวิตในครั้งนี้ หลวงปู่่ม้ง โยมพ่อ โยมแม่ อาจจะไม่ได้ชื่นชมแต่มีความเชื่อมั่นว่าท่านจะรับรู้ในความสำเร็จในครั้งนี้จากบนสวรรค์ และขอบคุณญาติพี่น้องทางโลกและทางธรรม ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนสนับสนุนจนทำให้การทำดุษฎีนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จด้วยดี อาณิสสแห่งคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ จงบังเกิดสติปัญญาแก่ทุกท่านแล

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ	ฌ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา	๑๖
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอน (พุทธลีลาในการสอน)	๕๑
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (กัลยาณมิตร)	๕๔
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (มัชฌิมาปฎิปปทา)	๕๙
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษา (อริยสัจ ๔)	๖๙
๒.๗ การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๗๒
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๘
๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๑๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๑๕
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๑๑๖
๓.๓ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๑๑๘
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๒๐
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๒๔

เรื่อง	หน้า
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๒๕
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๒๗
๔.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๒๗
๔.๒ ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๒๙
๔.๓ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๓๔
๔.๔ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๔๑
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๔๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๕๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๕๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๕
บรรณานุกรม	๑๕๖
ภาคผนวก	๑๖๖
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๖๘
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ	๑๘๔
ภาคผนวก ค ภาพกระบวนการวิจัย	๑๙๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ขั้นตอนการวิจัย	๑๑๖
๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๘
๓.๓ รายนามอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย	๑๑๙
๓.๔ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion)	๑๒๐
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๒๘
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม	๑๓๐
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านความสามารถในการสอน	๑๓๐
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบุคลิกภาพ	๑๓๑
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	๑๓๒
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต	๑๓๓

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- ๒.๑ Century Learning Framework ๒๑
- ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย
- ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย DAB MODEL

- ๓๔
- ๑๑๔
- ๑๔๘

คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๕๗/๑๔๖. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ภาษาไทย เล่ม ๒๐ ข้อ ๔๕๗ หน้า ๑๔๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

พระสุตตันตปิฎก

อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)		สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิกาย	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)		สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏีสัมภิตามรรค	(ภาษาไทย)

(๒) การระบุหมายเลขย่อภาษาไทย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุ เล่ม/ข้อ/ หน้าตามลำดับ เช่น อง.ตฺก.(ไทย) ๒๐/๙๐-๙๑/๓๑๘-๓๒๐. หมายถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๙๐-๙๑ หน้า ๓๑๘-๓๒๐, อง.ตฺก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐. หมายถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๙๑ หน้า ๓๒๐ เป็นต้น

(๓) การใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษ

คำย่อ	คำเต็ม	ความหมาย
ibid.	ibidem	เรื่องเดียวกัน
op.cit.	opera citato	อ้างแล้ว
p.,pp.	page, pages	หน้า

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพนั้นจะต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี และมีทักษะที่เหมาะสมในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ที่เป็นการสร้างนวัตกรรม และบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนตามหลักการจัดการศึกษาที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีการพัฒนาการศึกษาไทยมาโดยตลอด จึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๖๑ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ “ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” มีการปฏิรูปการศึกษา และการเรียนรู้อย่าง เป็นระบบใน ๓ ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เปิดโอกาสให้คนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารอย่างดี และจัดการศึกษา พร้อมทั้งได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไว้ ๔ ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษายุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในโรงเรียนทั่วประเทศที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา ๒๕๕๓ นั้น เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องตามจุดประสงค์ และมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้มีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัด และประเมินผลสู่การเพิ่มคุณภาพผู้เรียน^๑

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พร้อมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อน และข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยงของประเทศ รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้นในสังคมไทย ได้นำมาสู่

^๑กัญญิกา พราหมณ์พิทักษ์, “การจัดการเรียนรู้เส้นทางสู่ความสำเร็จในการนำหลักสูตรสู่ชั้นเรียน”, วารสารวิชาการ, ๑๓ (๑) (มกราคม ๒๕๕๓): ๖๓-๖๕.

การกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญเพื่อเป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปจะต้องเตรียมคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้าง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา และแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน^๒ โดยมุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการ และเป็นองค์กรรวม

การพัฒนาคนไทยเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวจึงต้องใช้ระบบการศึกษาเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะเข้ามาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเข้ามาในวันอันใกล้ และอนาคตข้างหน้า เพราะฉะนั้นสถานศึกษาต้องมีการกระบวนการทำให้ผู้ที่ผ่านเข้าไปศึกษาในสถานศึกษาแล้วนั้นออกไปเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความคิด และความสามารถที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพให้เจริญยิ่งขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการผลิตกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะออกมาช่วยกันในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพนั่นก็คือ บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี วิชาความรู้ไปสู่ นักศึกษา ซึ่งก็คือ ครู และอาจารย์ หรือที่เรียกกันว่า บุคลากรสายการสอน ที่จะต้องเป็นต้นแบบ เป็นแม่พิมพ์ที่ดี ทั้งมีคุณภาพ และเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด ถ้าหากบุคลากรสายการสอนที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่ นักศึกษาปราศจากทั้งศาสตร์ และศิลป์ตามมาตรฐานของหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆ แล้ว การพัฒนานักศึกษาที่จะจบออกไปพัฒนาประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศได้อย่างไร ประเทศไทยก็คงจะมีศักยภาพในด้านการแข่งขันลดลงอย่างแน่นอน จึงก่อให้เกิดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการขับเคลื่อน ๔ ใหม่ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่^๓ และยังมีโครงการสำคัญอีกจำนวน ๑๒ โครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (๒๕๕๔ ก) ระบุไว้ในแผนงบประมาณขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๑) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการวิจัย สมรรถนะวิชาชีพ

^๒สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, สารอุดมศึกษา: ๒๕๕๔ ปีแห่งการพัฒนาคุณภาพครู. ๒๕๕๔, ๖ สิงหาคม ๒๕๖๐ จาก http://www.mua.go.th/pr_web/udom_mua/data/๓๙๒.pdf

^๓สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (๒๕๕๒-๒๕๖๑), (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

ที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม^๕ ส่วนในข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ ๑ ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาลนั้นในหัวข้อการเพิ่มคุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญา เอก : โท : ตรี เป็น ๒๕ : ๖๐ : ๑๕ จากที่กำหนดไว้ ๓๐ : ๖๐ : ๑๐ ก็เพื่อที่จะเร่งการพัฒนาบุคลากรสายสอนตอบสนองในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้น^๖ การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมศึกษาไทยคืออาจารย์ และระบบการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัย ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในส่วนของต้นน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งทุนเพื่อพัฒนาอาจารย์ ส่วนกลางน้ำเกี่ยวข้องกับการเพิ่มสมรรถนะให้กับอาจารย์ประจำการ ทั้งทางด้านความเป็นครู การบ่มเพาะในความสามารถในการบริหารจัดการ และการพัฒนาทางวิชาชีพ และสังคมจนถึงปลายน้ำ ที่เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ยาวนานสู่อาจารย์ระดับอื่น รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้งภาคเอกชน สมาคมวิชาชีพวิชาการ และภาคประชาสังคม ทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของอาจารย์ในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของบุคลากรอาจารย์ การพัฒนาอาจารย์เป็นความอยู่รอดของอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันใหม่ หรือสถาบันที่ขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพการวางแผนกำลังคนจึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพที่เป็นความต้องการที่แท้จริง คาดว่าในระยะยาว ๑๕ ปี จะมีความขาดแคลนอาจารย์ในระดับต่างๆ ประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนความขาดแคลนดังกล่าวอาจเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นนิติบุคคล มีหลักการ และกฎเกณฑ์การพัฒนาบุคลากรตามที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดในมาตรา ๖ ไว้ว่า “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษา และวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๓๔ กำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีการพัฒนาบุคลากร ดังนี้ ๑) การไปศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ๒) การไปปฏิบัติงานวิจัย ๓) การไปปฏิบัติงานบริการวิชาการ ๔) การไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ๕) การแลกเปลี่ยนอาจารย์หรือนักวิชาการ และ ๖) การอื่นใดที่จำเป็นหรือเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากร

^๕สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๕)**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๖ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี, “รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์”, **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (คณะกรรมการพัฒนาศึกษาการพัฒนาระบบ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๕๘)**, บทคัดย่อ.

^๗กลุ่มงานบริหารงานบุคคล กองกลาง สำนักงานอธิการบดี, **เอกสารประกอบแนวการสอบคัดเลือกเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๐), หน้า ๙.

ข้อ ๓๖ กำหนดไว้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดให้บำเหน็จความชอบพิเศษแก่บุคลากร ของมหาวิทยาลัยที่มีผลงานดีเด่น หรือปฏิบัติงานเป็นประโยชน์หรือสร้างชื่อเสียง และเกียติยศแก่มหาวิทยาลัย

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงให้ความสำคัญในส่วนของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษาที่มีอยู่ทั่วประเทศ และใกล้ชิดกับประชาชนในระดับท้องถิ่นมากที่สุดเพื่อเป็นการนำร่องในการที่จะพัฒนาต่อไป จึงทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งมาใช้ในการพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ และสถาบันสมทบอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีผลต่อการพัฒนา ผู้วิจัย จึงศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อสร้างรูปแบบเพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาอาจารย์ที่เรียกว่า “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งจากการศึกษาสภาพอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีหลายประเด็นที่ต้องพัฒนา เช่น ด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน ด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอาจารย์ในสถานศึกษา เป็นต้น

๑.๒ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๒.๑ สภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร

๑.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความเหมาะสมเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ๑) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ๒) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรม และจริยธรรม และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากร คือ ประชากรอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๒๙๐ รูป/คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ รูป/คน ด้วยการแจกแบบสอบถาม

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ (Interview) คือ อธิการบดี รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะสังคมศาสตร์ จำนวน ๗ รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

๒) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารศึกษา จำนวน ๙ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

ขอบเขตสถานที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๓๔ แห่ง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะเริ่มตั้งแต่ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ถึงเดือน มกราคม ๒๕๖๒

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี ในด้านการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนา หมายถึง แนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ หมายถึง เครื่องชี้หรือสิ่งที่แสดงคุณลักษณะอันพึงของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรม และจริยธรรม และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

๑. ด้านความสามารถในการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ทำให้การดำเนินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นไปอย่างเหมาะสม

๒. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ การวางตัว การแต่งกาย ความเป็นกันเองกับนิสิต มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีอารมณ์ขัน

๓. ด้านคุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนในทางที่ดี เหมาะสมกับการเป็นอาจารย์ มีความยุติธรรมกับนิสิต มีความรับผิดชอบ มีความขยัน มีวินัยในตนเอง มีความรักความศรัทธาในอาชีพครู รับฟังความคิดของผู้อื่น มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ กล่าวตักเตือนนิสิตที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ไม่ลงโทษนิสิตเกินกว่าเหตุ ไม่ใช้เวลาในการสอนไปทำกิจกรรมอื่น และไม่นำผลงานของคนอื่นมาเป็นผลงานของตนเอง

๔. ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการให้ข้อมูล และคำปรึกษาแก่นิสิต เกี่ยวกับการวางแผนการเรียน วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ส่วนตัว และสังคม การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต การ ลงทะเบียน ปัญหาด้านอาชีพ มีการติดตามผลนิสิตหลังจากรับคำปรึกษาไปแล้ว มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา รวมทั้งจัดทำข้อมูลทั่วไป และเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิสิต และกำหนดเวลาให้นิสิตเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ

อาจารย์ หมายถึง บุคลากรที่ทำการสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทราบถึงสภาพปัจจุบันรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สามารถนำไปสร้างรูปแบบที่เป็นกลไกการพัฒนา และติดตามกำกับดูแลในการพัฒนาอาจารย์ในด้านต่างๆ ได้

๑.๖.๒ ได้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาอาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

๑.๖.๓ ได้แนวทาง และแบบอย่างการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือรูปแบบอื่นๆ สำหรับนักวิจัย และผู้ที่สนใจในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการประกอบการศึกษาวิจัย โดยจำแนกตามสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

๒.๑.๔ การพัฒนารูปแบบ

๒.๑.๕ ลักษณะของรูปแบบที่ดี

๒.๑.๖ การตรวจสอบรูปแบบ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา

๒.๒.๑ คุณลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี

๒.๒.๒ ความหมายของอาจารย์

๒.๒.๓ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครู-อาจารย์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอน (พุทธลีลาในการสอน)

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (กัลยาณมิตร)

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรม และจริยธรรม (มัชฌิมาปฏิปทา)

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษา (อริยสัจ ๔)

๒.๗ การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบไว้มีดังต่อไปนี้

ทิตนา แชมมณี ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไตรอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น รูปแบบ

เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย^๑

สุเทพ บุญเติม ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ไม่มีองค์ประกอบตายตัว หรือรายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำและเชื่อถือได้^๒

อัมพร เรืองศรี ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่าหมายถึง สิ่งที่เป็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ มีลักษณะเป็นตัวแทนของความเป็นจริงที่เปลี่ยนความสลับซับซ้อนให้เป็นความเข้าใจง่ายขึ้น สะท้อนลักษณะบางส่วนออกมาให้เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความเป็นเหตุผลซึ่งกัน โดยใช้เหตุผล ข้อมูล และฐานคติมาประกอบ อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม^๓

Tosi & Carroll ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) และรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบ หมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และใช้ในการพยากรณ์ปรากฏการณ์ หรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง^๔

Good ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด และเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวแทนและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้^๕

Bardo & Hardman ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่าเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ และ/หรือบรรยาย

^๑ดูรายละเอียดใน ทิศนา ขัมมณี, ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๐.

^๒ดูรายละเอียดใน สุเทพ บุญเติม, “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๙), หน้า ๒๗.

^๓อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๒-๕๓.

^๔Tosi, & Carroll, *Management*, 2nd ed., (New York: John Wiley and Sons, 1982), p. 162.

^๕Good, *Dictionary of education*, 3rd ed., (New York: McGraw-Hill Book, 1973), p. 15

คุณสมบัตินั้น รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม รูปแบบจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด หรือควรมีองค์ประกอบใดบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว แล้วแต่วัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร^๖

Keeves ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบว่าหมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร^๗

สรุป ความหมายของรูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ขั้นตอน และกระบวนการต่างๆ ที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการและนักการศึกษาในต่างประเทศได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลากหลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไป มีดังต่อไปนี้

Keeves ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ โดยยึดแนวทางของ Caplan and Tutsuoka และพัฒนาการของการใช้รูปแบบทางการศึกษาเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพสร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายคลึงกันและทำให้รูปแบบสอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนั้น อีกทั้งรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน เพื่อทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์และหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้ เช่น รูปแบบของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเทียบเคียงกับลักษณะของแท็งก์น้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก ส่วนจำนวนนักเรียนออกจากโรงเรียน ประกอบด้วยอัตราการออกเนื่องจากพันกณฑ์ อัตราการย้ายออก อัตราการออกจากโรงเรียนตามระบบ เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงประชากรนักเรียนของโรงเรียน

๒. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ลักษณะเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปแบบในรูปของข้อความ รูปแบบเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิดปรากฏการณ์ และใช้ข้อความในการอธิบาย จึงทำให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนคือขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ รูปแบบนี้ถูกนำมาใช้ทางการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

๓. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ลักษณะเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดผลทางการศึกษา รูปแบบสามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎี ทั้งนี้เพราะสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานได้ และส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

^๖Bardo & Hardman, *Urban sociology: A systematic introduction*, (USA: F.F. Peacock, 1982), p. 70.

^๗Keeves, *Educational research methodology and measurement: An international*, (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 559.

๔. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่มาจาก การนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ไปศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ ทำให้สามารถศึกษา รูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดที่สำคัญของรูปแบบนี้คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อ ทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็น สาเหตุในทิศทางเดียว โดยไม่มีการสัมพันธ์ย้อนกลับ ๒) รูปแบบเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-Recursive Model) คือ รูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัว แปรภายในตัวแปรตัวหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางย้อนกลับได้^๔

Joyce & Weil ได้จัดแบ่งประเภทรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการ บรรยายและอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก และได้แบ่งรูปแบบไว้ ๔ รูปแบบ ได้แก่

๑. Informational-Processing Model เป็นรูปแบบที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการ ประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. Personal Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนา บุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality)ทั้งหลาย

๓. Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและบุคคลต่อสังคม

๔. Behavior Model เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรม ศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของ ผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้^๕

Husen & Postlethwaite ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑. รูปแบบเชิงอุปมาหรือเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่ใช้ หลักการคิดหาเหตุผล รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ รูปแบบนี้ไม่ค่อยใช้ในสาขา สังคมและพฤติกรรมศาสตร์ ตัวอย่างของรูปแบบประเภทนี้ใช้ทางการศึกษา คือ ขนาดของโรงเรียน หรือจำนวนของนักเรียนในโรงเรียน เช่น ตามเกณฑ์อายุ ตามเขตพื้นที่ ตามการย้ายเข้ามาอยู่ของ ผู้ปกครอง รูปแบบนี้มีประโยชน์ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการทำนายในอนาคต ซึ่งสามารถ ใช้ในการวางแผนและการกำหนดนโยบายได้

๒. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงออกด้วยการใช้คำพูด ภาษา ท่าทาง รูปภาพ เป็นหลัก แต่รูปแบบนี้มีจุดอ่อนที่ขาดความชัดเจนแน่นอนที่ยากต่อการทดสอบ ฉะนั้น รูปแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการใช้ภาษา

^๔Keeves, Educational research methodology and measurement: An international, (Handbook Oxford: Pergaman Press, 1988), p. 561.

^๕Joyce & Weil, Model of teaching, 2nd ed., (New Delhi: Prentice-Hill of India Private limited, 1985), p. 74.

๓. รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงแผนที่หรือแผนภูมิที่จะพยายามเชื่อมโยงหน่วยงานและกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามาสัมพันธ์กัน รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาจิตวิทยา

๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Models) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้มีประโยชน์ที่สามารถทำให้ข้อสันนิษฐานได้มีการพิจารณาด้วยเชิงปริมาณ และการทดสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สามารถเขียนความสัมพันธ์ได้ในรูปสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ได้

๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Casual Models) รูปแบบนี้เริ่มได้รับความสนใจในช่วงหลังปี ค.ศ. ๑๙๗๐ และนิยมใช้ในการวิจัยมากขึ้น เชื่อกันว่ารูปแบบนี้เริ่มใช้ในสาขาพันธุศาสตร์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบเชิงเหตุผลนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างสมการโครงสร้างอย่างง่ายของสาเหตุกับตัวแปรต่างๆ ภายใต้การให้เหตุผลการตัดสินใจ^{๑๐}

สรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานเพื่อการเสนอรูปแบบในการบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก โดยสรุปเป็น ๒ ประเภท คือ รูปแบบเชิงทฤษฎี และรูปแบบเชิงปฏิบัติ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี ในด้านการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้มีดังต่อไปนี้

มาลี สิบกระส่าย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการ (The model of organization and management) โดยสรุปแล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก^{๑๑}

^{๑๐} Husen & Postlethwaite, *The international encyclopedia of education*, 2nd ed., (New York: Paramon, 1994), pp. 3866-3872.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน มาลี สิบกระส่าย, “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

สมาน อัสวภูมิ ได้กล่าวไว้ว่า ในการกำหนดองค์ประกอบแบบจำลองว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์อย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษา หรือจะออกแบบ แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดแบบจำลองนั้นๆ เป็นหลัก^{๑๒}

Keeves ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์การทดสอบได้

๒. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์/เรื่องนั้นได้

๓. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelation) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

๔. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationships)^{๑๓}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบนั้นมีลักษณะไม่แน่นอนและไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับว่าผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องใด โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

๒.๑.๔ การพัฒนารูปแบบ

การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเพื่อบรรยายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่นำไปสู่การศึกษาในเชิงลึกต่อไป ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายไว้ว่า

บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวถึงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบว่ามีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบอยู่ ๒ ขั้นตอน คือ

๑. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐานโดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกัน หรือเรื่องอื่นๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบนี้จะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษาค้นคว้าซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจจะคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นก่อนแล้วปรับปรุง โดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย หรือตัว

^{๑๒}ดูรายละเอียดใน สมาน อัสวภูมิ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๗.

^{๑๓}Keeves, Educational research methodology and measurement: An international, (Handbook Oxford: Pergamon Press, 1988), p. 387.

แปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจของขั้นนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร หรือกิจกรรม) เพื่อให้ได้แบบที่เหมาะสม

๒. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้ว จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้ว แม้กระทั่งได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐานซึ่ง จำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่^{๑๔}

มาลี สิบกระส้าน ได้กล่าวถึงการสร้างรูปแบบไว้ว่า การสร้างรูปแบบ (Model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป โดยสรุปแล้วการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสอง ขั้นตอนใหญ่คือ การสร้างรูปแบบและการหาคุณภาพของรูปแบบ ซึ่งมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้ครบทั้ง ๒ ขั้นตอน^{๑๕}

ธวัชชัย รัตตัญญู ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ๒) การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของแบบจำลอง ๓) การร่างแบบจำลอง ๔) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง^{๑๖}

Seels & Richey ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การออกแบบ (Design) ๒) การพัฒนา (Development) ๓) การนำไปใช้ (Utilization) ๔) การดำเนินการ (Management) และ ๕) การประเมินผล (Evaluation)^{๑๗}

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการพัฒนารูปแบบ ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การศึกษาสภาพปัญหา คือ การเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาหรือสภาพพื้นฐานของสิ่งที่จะต้องสร้างรูปแบบให้ชัดเจน ๒) การพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วพัฒนารูปแบบตามหลักการที่

^{๑๔} ดูรายละเอียดใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๔-๑๐๖.

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน มาลี สิบกระส้าน, “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖.

^{๑๖} ดูรายละเอียดใน ธวัชชัย รัตตัญญู, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐.

^{๑๗} Seels & Richey, *Instructional technology: The definitions and domains for the field*, (Washington, D.C.: Association for Educational Communications and Technology, 1994), p. 21.

กำหนดขึ้น ๓) การเสนอรูปแบบ คือ การนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปเสนอเพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

๒.๑.๕ ลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้^{๑๘}

๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดาอย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ

๒. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก

๓. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

๔. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

๕. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

๒.๑.๖ การตรวจสอบรูปแบบ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการตรวจสอบรูปแบบไว้ดังต่อไปนี้

อัมพร เรืองศรี ได้กล่าวว่า การตรวจสอบหรือประเมินรูปแบบมีความสำคัญยิ่งต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งรูปแบบในการศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพ รูปแบบต้องมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เทียบตรง เชื่อถือได้ โดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มักจะทำการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีทางสถิติหรือวิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อมั่นของข้อมูลตัวเลขเหล่านั้น มิฉะนั้น อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดีเสียอีก การทดสอบหรือการประเมินรูปแบบ อาจกระทำได้ ๔ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ๒) การประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ ๓) การประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา และ ๔) การประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง^{๑๙}

อุทุมพร จามรมาน ได้กล่าวถึงการตรวจสอบรูปแบบว่า ควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่าง คือ การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง และหาเหตุผลระหว่าง ตัวแปร การ

^{๑๘}บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (สาขาวิชาการอุดมศึกษา: คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๑๙}อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗.

ประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่างหรือสถานที่ได้ หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบสามารถนำไปสู่คำตอบ ๒ ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม^{๒๐}

Eisner ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบของเป้าหมาย (Goal-Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

๒. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าไม่ว่าจะประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๓. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง

๔. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ^{๒๑}

สรุปได้ว่า การตรวจสอบรูปแบบเป็นไปเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในการปฏิบัติจริง โดยผลการตรวจสอบรูปแบบอาจนำไปสู่การพัฒนารูปแบบเดิม และการสร้างรูปแบบใหม่

^{๒๐} คุรยละเอียดใน อุทุมพร จามรมาน, วิธีทำประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร: ฟีนี, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

^{๒๑} Eisner, Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation, (n.p. 1976), pp. 192-193

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา

งานครู-อาจารย์ เป็นงานที่ยากเพราะครู-อาจารย์ ทำงานสร้างคนซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อน งานของครูจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ ครู-อาจารย์ จะต้องทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างฉลาด ครูจะต้องแนะแนวทางให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับครูในรูปแบบของการสอนนั้น เป็นศิลปะที่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนั้นครูจึงต้องผ่านการพัฒนาฝึกอบรมในคุณลักษณะที่ดี มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูดีในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

๒.๒.๑ คุณลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี

คุณธรรมของครู-อาจารย์ ตามหลักพุทธศาสนา หรือ ครุฐานิยม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับครู-อาจารย์ยี่ดลือ ปฏิบัติเพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในความดี มีอยู่ ๗ ประการ คือ^{๒๒}

๑. ปิโย คือ การทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๒. ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้และน่าเคารพ
๓. ภาวนิโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติอันดีงาม
๔. วตตา จ คือ เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่เกรงกลัวว่าจะเกลียดหรือ โกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด
๕. วจนกขโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง
๖. คมกริรจ กถิ กตตา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายากหรือความลึกซึ้งโดยลำดับ
๗. โน จญฺฐา เน นิโย ชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำนอกกลุ่มนอกทาง

ยุทธนา อักขิโสภา ได้สรุปคุณลักษณะที่ดีของครูโดยทั่วไปเพิ่มเติมว่าควรจะเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นผู้เสียสละและมีมนุษยสัมพันธ์ดี^{๒๓}

นอกจากนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของอาจารย์ในสังคมยุคใหม่ว่า อาจารย์คือ ผู้สร้างบรรยากาศทางวิชาการ เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคิดค้น แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดจนเป็นตัวอย่างของคนที่มีคุณธรรมและมีปัญญา นอกจากนี้คุณลักษณะของความเป็นครูคือ ต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและศิษย์^{๒๔}

^{๒๒} สุจิตต์ เพียรชอบ, “ลักษณะของครูที่ดี”, ข่าวสารกองบริการการศึกษา, (มกราคม- กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐): ๑๘-๒๔.

^{๒๓} ยุทธนา อักขิโสภา, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑, หน้า ๒๘.

^{๒๔} สุมณ อมรวิวัฒน์, (๒๕๓๔), “คุณธรรมและคุณลักษณะของครูในสังคมข่าวสาร”, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาผู้บริหารสถาบันผลิตครู, ครั้งที่ ๑๔ (๑๓-๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓): ๒๙-๓๖. (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๒๐.

สุรชาติ สังข์รุ่ง ได้วิเคราะห์คุณลักษณะครูที่ดีเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้^{๒๕}

๑. คุณลักษณะด้านส่วนตัว คือ มีบุคลิกภาพดี กริยาจาสุภาพ แต่งกายสะอาดมีอารมณ์มั่นคง มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น มีความเป็นมิตรกับผู้เรียน ผู้บริหาร เพื่อนครู และผู้ปกครองได้ดี มีความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้เรียน อดทนอดกลั้นต่องานที่มีความยากลำบาก เป็นคนกล้า มีความเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ มีเหตุผล ให้ความร่วมมือ มีสุขภาพดี รู้จักกาลเทศะ น่ารัก น่าเคารพ

๒. คุณลักษณะด้านวิชาการ คือ มีสติปัญญาดี มีความรู้ในวิชาที่สอนดี มีความรู้ในวิชาสามัญมีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ และหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เป็นนิจ ชอบอ่านหนังสือ ทำงานอย่างเป็นระบบ

๓. คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ คือ มีความรัก ความศรัทธาและความผูกพันต่อวิชาชีพ มีความรักความเมตตาผู้เรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่และความช่วยเหลือ มีความรับผิดชอบตั้งใจ มีความสุขกับการสอน มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายและตอบคำถามได้อย่างชัดเจน มีวัฒนธรรมและเป็นผู้นำทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีระเบียบวินัย เคารพกติกา สามารถทำงานอย่างเป็นอิสระ มีความยุติธรรมและปราศจากความลำเอียง

๔. คุณลักษณะด้านสมรรถนะและประสิทธิภาพในการสอน คือ สอนดี สอนเข้าใจแจ่มแจ้ง ใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน รู้จักปรับปรุงเทคนิคการสอน แสวงหาแนวทางใหม่ๆ ในการเรียนการสอน บันทึกการสอน ใช้สื่อการเรียนการสอน และรู้จักดัดแปลงวัสดุอุปกรณ์เหลือใช้มาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ประเมินผล การเรียนตามวัตถุประสงค์และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงการเรียนการสอน มีความสามารถในการจัดชั้นเรียน และบรรยากาศของชั้นเรียน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และความคิดเสมอ จัดทำแผนการสอน

สุวัฒน์ งามยิ่ง อ้างอิงจาก Hessong and Weeks ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ดังนี้^{๒๖}

๑. เป็นผู้มีความรอบรู้ (being knowledgeable) มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ซึ่ง ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอนตลอดจนวิชาการอื่นๆ ตามสมควร

๒. เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (being humorous) คือ เป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ขัน หรือ ทำให้การสอนสนุกสนาน

๓. เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (being flexible) การมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง แก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับการสอนได้ ครูจำเป็นต้องรู้จักยืดหยุ่นในการอบรมสั่งสอน สามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี

^{๒๕} สุรชาติ สังข์รุ่ง, “การพัฒนาระบบการสรรหาข้าราชการครู”, มปป.: ๒๕๓๗, หน้า ๕๓-๕๔.

^{๒๖} สุวัฒน์ งามยิ่ง, “คุณลักษณะครูที่ดี-อาจารย์ วิทยาลัยสารพัดช่างสังกัดสถาบัน อาชีวศึกษา ภาคกลาง ๑ และภาคกลาง ๕”, สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗: ๒๗-๒๘ ; (อ้างอิงจาก Hessong and Weeks.๑๙๘๗: ๔๕๒-๔๕๗)

๔. เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (being upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอน จะไม่มองว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้น แต่จะยินดีเมื่อได้สอนหรืออุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างเต็มที่

๕. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (being honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์เกิดความ เชื่อถือไว้วางใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำตามคำสั่งสอนของครู

๖. เป็นผู้มีความชัดเจน (being clear and concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ด้วยเข้าใจได้รวบรัดชัดเจน เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่การงานใดๆ ก็ต้องปฏิบัติด้วยความชัดเจนโปร่งใส ถูกต้องตามหลักการ และระเบียบแบบแผนของราชการ

๗. เป็นคนเปิดเผย (being open) คือ เป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับ เจ้าเล่ห์ หน้าไหว้หลังหลอกแต่เต็มใจเปิดเผยให้คนอื่นรับรู้ และรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจ

๘. เป็นผู้มีความอดทน (being patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยันขันแข็ง สำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้เป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่นๆ แล้ว ยังต้อง อดทนต่อพฤติกรรมต่างๆ ของศิษย์อีกด้วย

๙. เป็นแบบอย่างที่ดี (being a role model) ครูเป็นบุคคลที่ต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และสังคม ศิษย์ต้องมีแบบอย่างที่ถูกต้องดีงามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน

๑๐. เป็นผู้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ (being able to related theory to practice) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บางครั้งสภาพความเป็นจริงไม่เหมือนกับทฤษฎีที่เรียนมา ครูต้องสามารถประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

๑๑. เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (being self-confident) การกล้าตัดสินใจโดยสามารถ เลือกวิถีทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาต่างๆ หรือวิถีทางที่ดีที่สุดในการกระทำต่างๆ ครูต้องสามารถ พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการสอนให้มากที่สุด ครูต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนสอนด้วย

๑๒. เป็นผู้มีความสามารถในการศิลปวิทยาการหลายๆ ด้าน (being diversified) ครูที่ ประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้และความสามารถในการวิทยาการอื่นๆ ด้วยความรู้สึพิเศษเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูอาจจะต้องใช้เพื่อช่วยให้งานในหน้าที่ครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑๓. เป็นผู้แต่งกายเหมาะสมและมีสุขอนามัยส่วนบุคคลดี (being well groomed and having personal hygiene) ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและสะอาดอยู่เสมอ สวมใส่เสื้อผ้าถูกกาลเทศะเหมาะสมกับความเป็นครูหรือแต่งกายตามรูปแบบที่ทางสถานศึกษา กำหนด นอกจากนี้สุขอนามัยส่วนบุคคลของครูก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ สุขภาพของครูจึงมีผลให้การสอนประสบความสำเร็จด้วยดี

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และการวิเคราะห์สาระสำคัญ พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดี ควรเป็นดังนี้^{๒๗}

๑. มีความรู้ความเข้าใจว่า “การศึกษา” เป็น “กระบวนการเรียนรู้” เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคม โครงการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้เกิดการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒. มีความรู้ความเข้าใจว่า “มาตรฐานการศึกษา” คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบและการประกันคุณภาพ

๓. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๔. มีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนัก และมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีสิ่งต่อไปนี้

๑) จิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒) รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ

๓) เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๔) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

๕) รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ

๖) ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ

๗) ส่งเสริมและมีส่วนร่วมด้านกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๘) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๙) มีความสามารถในการประกอบอาชีพสุจริต รู้จักพึ่งตนเอง

๑๐) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

๕. มีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถ พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๖. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส โดยให้มีโอกาสและคุณภาพทัดเทียมกัน

๗. มีความรู้ ความคิด และตระหนักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

^{๒๗} กรมสามัญศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และการวิเคราะห์ สาระสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๕-๕๗.

๘. มีความรู้ ความคิด ตระหนัก และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ ทั้งความรู้ ความคิด คุณธรรม และบูรณาการในเรื่องต่อไปนี้

๑) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และ ประสบการณ์ในเรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการ ประยุกต์

๔) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

๙. ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครู ควรมีความสามารถ ดังนี้

๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุล กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) สามารถจัดบรรยากาศสภาวะแวดล้อม สื่อการเรียน และสามารถใช่วิธีการวิจัย โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๖) สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

๗) สามารถประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ทุก ฝ่าย เพื่อร่วมมือพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

๑๐. มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก และสามารถประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจาก พัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการ ทดสอบควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

๑๑. มีความสามารถในการจัดทำสาระหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาใน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสาระหลักสูตรให้มีทั้งวิชาการ วิชาชีพเพื่อมุ่งพัฒนาคนให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความ รับผิดชอบต่อสังคม

๑๒. มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนได้

๑๓. มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพทั้งภายนอกและภายใน สามารถดำเนินการตามแนวทางการประกันคุณภาพ ยอมรับการตรวจสอบ การรายงาน การให้ข้อมูลในการตรวจสอบ มีความรับผิดชอบ รับสภาพเพื่อการแก้ไขปรับปรุง

๑๔. มีความสามารถใช้ ผลิต พัฒนา ดูแลรักษาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

๑๕. สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ คุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้^{๒๘}

“มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตาม ประกอบด้วย ๓ มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน

“มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้

“มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านมาตรฐานความรู้” ๑๑ มาตรฐาน ดังนี้ ๑) ความเป็นครู ๒) ปรัชญาการศึกษา ๓) ภาษาและวัฒนธรรม ๔) จิตวิทยาสำหรับครู ๕) หลักสูตร ๖) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ๗) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ๘) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ๙) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ๑๐) การประกันคุณภาพการศึกษา ๑๑) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

“มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ” ๒ มาตรฐาน ได้แก่ ๑) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ๒) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

“มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา” ด้านมาตรฐานความรู้ ๗ มาตรฐาน ดังต่อไปนี้ ๑) การพัฒนาวิชาชีพ ๒) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ๓) การบริหารสถานศึกษา ๔) หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๕) กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน ๖) การประกันคุณภาพการศึกษา ๗) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

“มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ” ๒ มาตรฐาน ดังต่อไปนี้ ๑) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ ๒) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมี

^{๒๘}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณครู กองมาตรฐานวิชาชีพครู, ลักษณะและพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบ ประเพณีครู, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๖).

ประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวดหรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

“มาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา” ด้านมาตรฐานความรู้ ๖ มาตรฐาน ประกอบด้วยความรู้ ดังต่อไปนี้ ๑) การพัฒนาวิชาชีพ ๒) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ๓) การบริหาร การศึกษา ๔) การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ๕) การประกันคุณภาพการศึกษา ๖) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

“มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ” ดังต่อไปนี้ ๑) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอน มาแล้วไม่น้อยกว่าแปดปี หรือ ๒) มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า สามปี หรือ ๓) มีประสบการณ์ในตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี หรือ ๔) มีประสบการณ์ในตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่มี ประสบการณ์การบริหารไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากลุ่ม หรือผู้อำนวยการกลุ่ม หรือเทียบเท่า มาแล้วไม่น้อย กว่าห้าปี หรือ ๕) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอน และมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร สถานศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือบุคลากรทางการศึกษา อื่นที่มีประสบการณ์การบริหารไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากลุ่ม หรือผู้อำนวยการกลุ่ม หรือเทียบเท่า รวมกัน มาแล้ว ไม่น้อยกว่าแปดปี

“มาตรฐานวิชาชีพศึกษานิเทศก์” ด้านมาตรฐานความรู้ เป็น ๘ มาตรฐาน ประกอบด้วย ความรู้ ดังต่อไปนี้ ๑) การพัฒนาวิชาชีพ ๒) การนิเทศการศึกษา ๓) แผนและกิจกรรมการนิเทศ ๔) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ๕) การวิจัยทางการศึกษา ๖) นวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษา ๗) การประกันคุณภาพการศึกษา ๘) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ

“มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ” ดังต่อไปนี้ ๑) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอน มาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือมีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและมีประสบการณ์ในตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารการศึกษารวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ๒) มีผลงานทางวิชาการ ที่มีคุณภาพและมีการเผยแพร่

“มาตรฐานการปฏิบัติงาน” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดง พฤติกรรมการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

“ผู้ประกอบวิชาชีพครู” ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้ ๑) ปฏิบัติกิจกรรม ทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึง ผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการสอนให้ สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน ๕) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ๖) จัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน ๗) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ๙) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ๑๑) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๒) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

“ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา” ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้ ๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนงานขององค์การให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง ๕) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ๖) ปฏิบัติงานขององค์การโดยเน้นผลถาวร ๗) ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๙) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๑) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้ ๑๒) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

“ผู้ประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์” ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้ ๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษา โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้รับการนิเทศ ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้รับการนิเทศให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดผลต่อการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการนิเทศให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง ๕) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ๖) จัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้รับการนิเทศ ๗) ดำเนินการและรายงานผลการนิเทศการศึกษาให้มีคุณภาพสูงได้อย่างเป็นระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๙) ร่วมพัฒนางานกับผู้เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๑) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการ ๑๒) สร้างโอกาสในการพัฒนางานได้ทุกสถานการณ์

“มาตรฐานการปฏิบัติตน” หมายความว่า จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการ และสังคมอันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติตนตามข้อบังคับคุรสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ข้อบังคับคุรสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ ให้ประธานกรรมการคุรสภา รักษาการตามข้อบังคับนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบประกาศ หรือคำสั่ง เพื่อปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ รวมทั้งให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งมีประกาศที่ออกมาเพื่อปฏิบัติมี ดังนี้

- ประกาศคณะกรรมการคุรสภา เรื่อง สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖

- ประกาศคุรสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๗

- ประกาศคณะกรรมการคุรสภา เรื่อง การรับรองการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพื่อประกอบการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของชาวต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗

- ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง บุคคลผู้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควบคุมเป็นการชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๘

- ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง บุคคลผู้ได้รับยกเว้น ไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควบคุมเป็นการชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อบังคับนี้ไม่กระทบสิทธิและหน้าที่ของผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ใช้ตามข้อบังคับเดิมของคุรุสภา ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่ใช้มาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา (เดิม) ให้ขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตให้แล้วเสร็จภายใน ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่สำเร็จการศึกษา ผู้ที่มีคุณวุฒิตามหลักสูตร ที่ใช้มาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา (เดิม) ให้ขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตให้แล้วเสร็จภายใน ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีสาระสำคัญ คือการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ทั้งต่อตนเอง ผู้รับบริการ ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และสังคม ซึ่งมีผลบังคับใช้แล้ว ภายหลังประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๔ ต.ค. ๒๕๕๖

“ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา” ว่าหมายถึง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ตาม พ.ร.บ.สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

“จรรยาบรรณวิชาชีพ” หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

สำหรับสาระในข้อบังคับดังกล่าวที่น่าสนใจ ได้แก่จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่มีการกำหนดไว้ ๕ จรรยาบรรณ ประกอบด้วย

๑. จรรยาบรรณต่อตนเองผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๒. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

๓. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

๔. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

๕. จรรยาบรรณต่อสังคมผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ทั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาใดที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ หากมีผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพสามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ ศรศ. เพื่อตรวจสอบ โดยผลการตรวจสอบสามารถออกได้ ๕ กรณี ยกข้อกล่าวหา ตกเดือนภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต มีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินห้าปี และเพิกถอนใบอนุญาต ทั้งนี้ ตามมาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๕๗ แห่ง พ.ร.บ.สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๕๙

“ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู” หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งออกให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้มีความประสงค์จะปฏิบัติงานในตำแหน่งครู

“ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งออกให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้มีความประสงค์จะปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

“ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งออกให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้มีความประสงค์จะปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา

“ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพศึกษานิเทศก์” หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพซึ่งออกให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้มีความประสงค์จะปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามที่ประกาศกำหนดในกฎกระทรวง

“คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาต” ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ ที่คณะกรรมการกำหนด

“คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต” ได้แก่ ๑) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ๒) มีวุฒิปริญญาทางการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือมีคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง ๓) ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“ลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาต” ได้แก่ ๑) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ๒) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ๓) เคยต้องโทษจำคุกในคดีที่คุรุสภาเห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ สำหรับชาวต่างประเทศที่ไม่มีสัญชาติไทย หรือผู้มีสัญชาติไทยที่ใช้คุณวุฒิที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู นอกจากไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาต แล้วต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ ที่คณะกรรมการกำหนด ดังนี้ ๑) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ๒) มีวุฒิการศึกษา ข้อใดข้อหนึ่งดังนี้ (ก) มีวุฒิปริญญาทางการศึกษาหรือเทียบเท่า (ข) มีวุฒิปริญญาอื่นและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจากต่างประเทศ (ค) มีวุฒิปริญญาอื่นและมีคุณวุฒิประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี (ง) มีวุฒิปริญญาอื่นและผ่านการรับรองความรู้วิชาชีพครูตามมาตรฐานของคุรุสภาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด และผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด พร้อมทั้งมีใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทย (Work Permit) และมีหลักฐานการให้พำนักอยู่ในประเทศไทย

สำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ ต้องมีคุณสมบัติ ตามหลักเกณฑ์ ที่คณะกรรมการกำหนด ๑) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ๒) มีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพตามที่กำหนดในข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ๓) ประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ๔) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ๕) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ๖) ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ๗) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดี พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีตามคำสอนในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระบรมครูมี ๑๔ วิธี คือ มีความพร้อมที่จะสอน สอนด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างสอนโดยมีจุดมุ่งหมาย สอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้ฟัง สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอนโดยใช้สื่อภาษาที่เข้าใจง่ายที่สุด สอนจากสิ่งที่รู้ ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ สอนจากง่ายไปหายาก สอนตามความเข้าใจของผู้ฟัง สอนโดยวิธีซักถาม สอนให้ ผู้ฟังลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนและสอนให้ผู้ฟังใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลด้วยตนเอง^{๒๙}

๒.๒.๒ ความหมายของอาจารย์

ปัจจุบันคำว่า “ครู” กับ “อาจารย์” มักจะใช้ปะปนหรือควบคู่กันเสมอ จนบางครั้งดูเหมือนว่า จะมีความหมายเป็นคำๆ เดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว รากศัพท์เดิมของคำว่า “อาจารย์” ไม่เหมือนกับคำว่า “ครู” และเมื่อพิจารณาถึงความหมายดั้งเดิมแล้วยังไม่เหมือนกัน

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า^{๓๐} คำว่า “ครู” เป็นคำที่สูงมาก เป็นผู้เปิดประตูทาง วิทยญาณ แล้วก็นำให้เกิดทางวิทยญาณไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ มิได้หมายถึง เรื่องวัตถุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้จำแนกความหมายของ “อาจารย์” เป็น ๒ แบบ คือ^{๓๑}

๑. ความหมายดั้งเดิม หมายถึง ผู้ฝึกมารยาท หรือเป็นผู้ควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัย เป็น ผู้รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ

๒. ความหมายปัจจุบัน หมายถึง ฐานะชั้นสูงหรือชั้นหนึ่งของผู้ที่เป็นครู

ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุตต์ ปยุตโต) อธิบายความหมายของอาจารย์ไว้ดังนี้^{๓๒}

๑. ผู้ประพฤติกการอันเกื้อกูลแก่ศิษย์

๒. ผู้ที่ศิษย์ฟังประพฤติดด้วยความเอื้อเฟื้อ

๓. ผู้สั่งสอนวิชาและอบรมดูแลความประพฤติ

^{๒๙}อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, “รายงานผลการวิจัยลักษณะครูที่ดี”, (กรุงเทพมหานคร: cursala latpaw. ๒๕๓๘), หน้า ๑๓-๓๗.

^{๓๐}พุทธทาสภิกขุ, “คู่มือมนุษย์”, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗), หน้า ๙๒.

^{๓๑}ท่านพุทธทาสภิกขุ, “ธรรมสำหรับครู”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๙), หน้า ๙๓.

^{๓๒}พระราชวรมุนี (ประยุตต์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๘๕.

ความหมายของคำว่า “อาจารย์” ตามทัศนะของชาวตะวันตก จะหมายถึง ผู้สอนในวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยที่มีตำแหน่งต่ำกว่าระดับศาสตราจารย์ และเป็นผู้สอน ที่ต้องรับผิดชอบต่อการสอน นักศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการศึกษาที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “อาจารย์” ตามทัศนะของคนไทยกับทัศนะของชาวตะวันตก แล้วจะเห็นได้ว่า อาจารย์ของชาวตะวันตกจะเน้นความสำคัญไปที่การ สอน คือ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ ในการสอนเฉพาะด้าน และเป็นผู้ที่ทำการสอนในสถาบันการศึกษาชั้นสูง แต่ความหมายของคำว่า “อาจารย์” ตามทัศนะของคนไทย จะมีความหมายกว้างกว่า คือ เป็นทั้งผู้สอน วิชาความรู้ อบรม ดูแล ความประพฤติ และเป็นผู้ที่มีฐานะสูงกว่าผู้เป็นครู

ดังนั้นจึงพอสรุปความหมายของคำว่า “อาจารย์” ได้ว่า “เป็นผู้สอนวิชาความรู้และอบรม ความ ประพฤติของลูกศิษย์ เป็นผู้มีสถานะภาพสูงกว่า “ครู” และมักเป็นผู้ที่ทำการสอนในระดับ วิทยาลัย และ มหาวิทยาลัย” ในปัจจุบันนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่การสอนไม่ว่าจะมีคุณวุฒิระดับใด ทำการสอน ในระดับไหน จะนิยมเรียกว่า “อาจารย์” เหมือนกันหมด ซึ่งมีใช้เรื่องเสียหายอะไร ในทางตรงกันข้าม กลับจะเป็นการยกย่องและให้ความเท่าเทียมกันกับคนที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ดังนั้น สิ่งสำคัญ ที่สุดมิใช่เป็นคำว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” แต่อยู่ที่การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุด

๒.๒.๓ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครู-อาจารย์

ก. คุณลักษณะของครู-อาจารย์ ที่ดีตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ ครูอาวุโส เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๒ มีข้อความที่เกี่ยวกับลักษณะครูที่ดี ๓ ประการ คือ “ความเป็นครูนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง อย่างหนึ่งได้แก่ ปัญญา คือความรู้ที่ดีที่ประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้อง ที่แน่นแฟ้นกระฉ่างแจ้งในใจรวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่างๆ ตลอดจนกิจที่จะทำคำที่จะพูดทุกอย่างได้โดยถูกต้อง ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งได้แก่ ความดีคือ ความสุจริต ความเมตตา กรุณา เห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่งได้แก่ ความสามารถ ที่จะเผื่อแผ่ และถ่ายทอดความรู้ความดีของตนเองไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล ความเป็นครูมีอยู่แล้ว ย่อมฉายออกให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ด้วย..... ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัว นอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้ว ยังจะช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องบรรลุถึงความดีความเจริญไปด้วย”

ข. คุณลักษณะครู-อาจารย์ ที่ดีตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา

คำสอนในพระพุทธศาสนากล่าวถึง ครู-อาจารย์ หรือภาระหน้าที่ของครู-อาจารย์ คือ การสอนของครู-อาจารย์ และลักษณะครู-อาจารย์ ไว้หลายหมวด ส่วนที่กล่าวถึงลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีคือ คำสอนเรื่อง กัลยาณมิตตธรรม ๗ ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับความเป็นครู-อาจารย์ หลักธรรมนั้นมี ๗ ประการ คือ

๑. ปิยะ หรือ ปิโย แปลว่า น่ารัก หมายถึง ครูต้องทำตนให้เป็นคนน่ารักของลูก ศิษย์ คือ ต้องเป็นผู้มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตนเอง มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส ให้ความสนิทสนมแก่ศิษย์ เพื่อให้ลูกศิษย์มีความสบายใจ และกล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ พุดจาอ่อนหวาน เอาใจใส่ อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้และเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับเด็กได้ตลอดเวลา

๒. ครู แปลว่า นำเคารพ หมายถึง ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และรู้สึกปลอดภัย ครูต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็ก มีเหตุผลและเป็นคนใจคอหนักแน่น เจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายในทุกๆ เรื่อง

๓. ภาวนีโย แปลว่า นำเจริญใจ นำยกย่องในฐานะผู้ทรงคุณ หมายถึง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง สนใจหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งเป็นผู้ที่อบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ครูจะต้องฝึกตนให้เชี่ยวชาญในวิชาการ และให้มีสมรรถภาพในการทำงานอยู่เสมอ

๔. วัตตา แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ หมายถึง ครูจะต้องรู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้สอนในสิ่งที่ถูกต้องไม่บิดเบือน และครูจะต้องรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย

๕. วจนักขโม แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง ครูต้องพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา การซักถาม คำเสนอแนะและคำวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยไม่ฉุนเฉียว และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ปกติ เด็กย่อมมีความสุข สนุกสนาน ครูจะรำคาญไม่ได้ต้องอดทนต่อสิ่งที่มากระทบ

๖. คัมภีร์รัฐจะ กถิง กัตตา แปลว่า แฉลงเรื่องลึกลับได้ หมายถึง ครูต้องสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ด้วย และช่วยให้ศิษย์เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นด้วย รวมทั้งการอธิบายสาระสำคัญต่างๆ ของวิชาได้ถูกต้องแม่นยำ

๗. โน จักฐาเน นิโยชเย แปลว่า ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล หมายถึง ครูไม่ชักจูง ศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ครูไม่ประพฤติชั่ว ควรละเว้นอบายมุขทั้ง ๖ อย่าง ได้แก่ การติด สุราและของมีเงินเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น ตีการพนัน คบคนชั่ว และเกียจคร้านในการทำงาน

ค. คุณลักษณะครู-อาจารย์ที่ดีตามแนวความคิดทางวิชาการ

ลักษณะครูที่ดีมีความสำคัญต่อการศึกษามาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีจากหลักการ แนวคิดของนักวิชาการในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ดังซึ่งจะศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีในด้านต่างๆ คือ คุณลักษณะด้านความรู้ คุณลักษณะด้านการสอน คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ คุณลักษณะด้านการพัฒนา โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

ก) คุณลักษณะด้านความรู้

คุณลักษณะด้านความรู้ถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับอาชีพครู เพราะว่าการจะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาการใดๆ ถ้าครูผู้สอนขาดความรู้ในวิชานั้นๆ ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ได้ ดังนั้นนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาก็ให้ความสำคัญของคุณลักษณะด้านความรู้ของครู-อาจารย์ ที่ดีดังนี้

Parkey & Standford ได้เสนอว่าความรู้และทักษะที่จำเป็นของครู-อาจารย์^{๓๓} ประกอบด้วย

๑. ด้านความรู้ที่สำคัญประกอบด้วย ๑) ความรู้เรื่องตนเองและนักเรียน ๒) ความรู้เรื่องวิชาที่สอน และ ๓) ความรู้เรื่องทฤษฎีการศึกษาและการวิจัย

๒. ด้านทักษะที่สำคัญประกอบด้วย ๑) ทักษะในการสอน เทคนิคในการสอน ๒) ทักษะในการปฏิสัมพันธ์

^{๓๓}Parkay, Forrest W. & Stanford, Beverly Harcastle, "Becoming a Teacher: Accepting the Challenge of a Profession", 2nd ed., (Boston: Allyn & Bacon, 1992): 20-21.

๓. ด้านการตอบสนองและการแก้ปัญหา

ชนธิป พรกุล เสนอแนวคิดถึงลักษณะครู-อาจารย์ ที่ดีด้านความรู้ในยุคปัจจุบันไว้ดังนี้^{๓๔}

๑. มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลุ่มลึก
๒. ติดตามความก้าวหน้าในเทคนิควิธีสอน
๓. เป็นนักจิตวิทยาการเรียนรู้
๔. เป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศ
๕. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ

พันธ์เพ็ญ หีบเพชร กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่ดีด้านความรู้และทักษะวิชาชีพว่ากิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปได้ ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ในวิชาที่จะสอนเป็นอย่างดีเพื่อที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๕}

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี กล่าวถึงคุณลักษณะของวิชาชีพครูที่ดีควรมีความสามารถดังนี้^{๓๖}

๑. เกี่ยวกับการสอน ครูต้องใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ หลักการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก วางแผนการสอนอย่างถี่ถ้วน ใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม มีวิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน ปกครองชั้นและบริหารชั้นเรียนได้อย่างราบรื่นตลอดจนปฏิบัติงานต่างๆ ของโรงเรียนได้ตามสมควร

๒. เกี่ยวกับการอบรม การแนะแนวและการปกครองนักเรียน ครูต้องใช้หลักการที่ว่าถ้าผู้เรียนมีคุณธรรมและศีลธรรมแล้ว จะสามารถปกครองตนเองได้ หลักการและวิธีการแนะแนว และการอบรมจะใช้การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดามารดา และผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนการอบรม และใช้ผลของการวิจัยให้เป็นประโยชน์ในการอบรมและการแนะแนว

๓. เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ครูต้องเข้าใจความสำคัญของกิจกรรมในหลักสูตรหรือกิจกรรมร่วมหลักสูตรอย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้มีกิจกรรมเหล่านั้นอย่างเต็มใจและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ร่วมงาน

๔. เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและความร่วมมือกับชุมชน ครูต้องวางตนให้เหมาะสมกับที่เป็นครูโดยยึดถือจรรยาบรรณของครู บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและช่วยเหลือปรับปรุงชุมชนตามความเหมาะสม

^{๓๔} ชนธิป พรกุล, “ແຫຼ່ຮູບແບບການຈັດການການສອນທີ່ຜູ້ເຮັດເປັນສູນຍຸກລາງ”, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖-๗.

^{๓๕} พันธ์เพ็ญ หีบเพชร, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนวิชาชีพพระยาสันตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่วิทยาลัยสารพัดช่างเขตภาคใต้”, ปริญญานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (การศึกษาผู้ใหญ่), (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

^{๓๖} สาโรช บัวศรี, “สรุปคำบรรยายแนวความคิดเรื่องจรรยาครู”, วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๕ (๑๔): ๓๐-๓๒ ; (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓, หน้า ๗๒-๘๐)

๕. เกี่ยวกับการเป็นครูชั้นวิชาชีพ ครูต้องเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครูโดยการเขียน การพูดและการค้นคว้าในด้านวิชาการ เป็นสมาชิกที่ดีของสมาคมวิชาการ ยึดถือขนบธรรมเนียมของครูอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมตัวเองให้ทำงานในวิชาชีพศาสตร์อยู่เสมอ แนะนำผู้ที่เข้ามาเป็นครูใหม่และนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียน

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี กล่าวถึงแนวคิดใหม่ของอาชีพครูว่า วิชาชีพครูหรืออาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ที่ต้องมีการฝึกหัด เพื่อให้ครูมีคุณลักษณะที่ดีโดยคุณลักษณะต่างๆ จะเกิดจากคำถามว่า ครูควรรู้อะไรบ้าง และครูควรทำอะไรได้บ้าง แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้^{๓๓๗}

๑. ครูควรรู้อะไรบ้าง ได้แก่

- ๑) วิชาเพื่อความเสรี (Liberal Education) เป็นวิชาสามัญ
- ๒) วิชาเพื่อไว้ใช้สอน (Teaching Fields) ที่เรียกว่าวิชาเอกและวิชาโท
- ๓) วิชาชีพสำหรับครู (Professional Education) คือวิชาการศึกษา ได้แก่ (๑) ศึกษาศาสตร์ทางสารัตถะ (Educations Foundations and Content) และ (๒) ศึกษาศาสตร์ทางวิทยวิธีได้แก่ วิธีการวิจัยทางการศึกษา การวัดผล การศึกษาการวางแผนการศึกษา เป็นต้น

๒. ครูควรทำอะไรได้บ้าง มีมาตรฐานกว้างๆ ๕ ประการคือ

- ๑) เกี่ยวกับการสอน
- ๒) เกี่ยวกับการอบรม การแนะแนวและการปกครองนักเรียน
- ๓) เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
- ๔) เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและความร่วมมือกับชุมชน
- ๕) เกี่ยวกับการเป็นครูชั้นวิชาชีพ

ธีรศักดิ์ อัครบวร ได้สรุปว่า ความหมายของครูในยุคปัจจุบันว่า ครูจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และเป็นผู้จุดไฟแห่งการเรียนรู้ ฉะนั้นครูจะต้องเป็นผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชา แรกฐานในทักษะ และวิธีหาความรู้สมัยใหม่ และเป็นผู้มีหูตากว้างขวางเกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่างๆ อีกทั้งเป็นนักจิตวิทยาชั้นดี สามารถกระตุ้นความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนให้เด็กๆ ได้อีกด้วย^{๓๓๘}

Glickman กล่าวว่า ครูที่ดีคือ การที่ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมมียุทธศาสตร์ในความร่วมมือในการเรียนและรู้จักผสมผสานวิธีการอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลกับนักเรียนสูงที่สุด นอกจากนั้นยังสามารถสังเคราะห์วิธีการเรียนการสอนเพื่อสร้างสรรค์ วิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ ได้อีกด้วย^{๓๓๙}

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า คุณลักษณะครูที่คู่ด้านความรู้ หมายถึง คุณสมบัติของครู-อาจารย์ในการมีความรู้ในเนื้อหาที่สอนอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ กระบวนการเรียน การ

^{๓๓๗} มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ราชบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๗๒-๘๐.

^{๓๓๘} ธีรศักดิ์ อัครบวร, “ความเป็นครูไทย”, (กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์, ๒๕๕), หน้า ๑๗.

^{๓๓๙} Glickman, Carl D. Gordon, Stephen P. & Ross-Gordon, Jovita M. (1998), “Supervision of Instruction: a Developmental Approach”, 4th ed., (Needham Heights: Allyn & Bacon, 1998: 362)

สอนการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีความรู้เรื่องมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพ ปรัชญาและนโยบายการศึกษา รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา แผน และ โครงการพัฒนาการศึกษา

ข) คุณลักษณะด้านการพัฒนาครู-อาจารย์

ในปัจจุบันสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง ทำให้ผู้มีอาชีพครู-อาจารย์ จะต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทันสมัย รู้จักแหล่งความรู้เพื่อที่จะนำมาใช้ในการเรียน การสอน ให้เกิดคุณภาพแห่งการเรียนรู้แก่ผู้เรียนจากคำกล่าวดังกล่าว มินกิวาการและผู้ทรงคุณวุฒิหลายคน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะด้านพัฒนาของครูไว้ดังนี้

Scribner ได้เสนอสิ่งที่ครู-อาจารย์ ที่ดีต้องพัฒนาคือ

๑. ความรู้ในเนื้อหา
๒. ทักษะความเป็นครู โดยเฉพาะทักษะด้านการสอนเพื่อเกิดผลต่อเด็กโดยตรง
๓. การจัดการห้องเรียนที่ท้าทาย
๔. การศึกษาช่องว่างในความรู้ของนักเรียน

Ortrun ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาครูที่ดีในการจัดการศึกษา ระดับสูง เรียกว่า CRASP ประกอบด้วย^{๔๐}

๑. เจตคติที่สำคัญ (Critical attitude)
๒. การวิจัยเพื่อการสอน (Research into teaching)
๓. การตรวจสอบ (Accountability)
๔. การประเมินตนเอง (Self-evaluation)
๕. การเป็นครูอาชีพ (Professionalism)

Blase & Blase ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญด้านการอำนวยการสอนมากขึ้น และเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง และผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาบุคลากรและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาครูอย่างจริงจัง^{๔๑}

Glickman ได้เสนอโปรแกรมการพัฒนาครูที่ดีในระดับบูรณาการ^{๔๒} ประกอบด้วยเรื่อง ต่อไปนี้

๑. ด้านทักษะการสอนทั่วไป ได้แก่
 - ๑) การจัดการชั้นเรียน
 - ๒) การออกแบบบทเรียน

^{๔๐}OrtrunZuber-Skerritt, “Professional Development in Higher Education: A Theoretical Framework for Action Research”, (London: Kogan Page, 1992, pp. 21)

^{๔๑}Blasé, Jo & Blase Joseph, (1997), “The Fire is back Principles Sharing School Governance”, (Thousand Oaks: Corwin Press, 1997: 60-62)

^{๔๒}Glickman, Carl D. Gordon, Stephen P. & Ross-Gordon, Jovita M., “Supervision of Instruction: A Developmental Approach”, 4th ed., (Needham Heights: Allyn & Bacon, 1998, pp. 354)

- ๓) การประเมินผลการเรียนของนักเรียน
- ๔) การคาดหวังของครู
- ๕) ทักษะการตั้งคำถาม
- ๖) การจูงใจนักเรียน
- ๒. รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่
 - ๑) การใช้หลักความคิดรวบยอด
 - ๒) การใช้รูปแบบการเปรียบเทียบ
 - ๓) การเรียนรู้ร่วมกัน
 - ๔) แผนที่ความคิดรวบยอด
- ๓. การฝึกปฏิบัติและภาวะผู้นำ ได้แก่
 - ๑) การฝึกปฏิบัติระหว่างเพื่อน
 - ๒) ระบบการสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน
 - ๓) ทักษะการประชุม
 - ๔) การติดต่อสัมพันธ์ทางวิชาชีพ
 - ๕) การรู้จักฝึกปฏิบัติอย่างพอเหมาะพอดี

Beerens กล่าวถึงการจูงใจของครูอย่างแท้จริง คือ การให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน พัฒนางานได้อย่างอิสระ เนื่องจากสิ่งที่น่าสนใจของครูมีสามลักษณะคือ ๑) การมีแนวปฏิบัติในแนวทางที่น่าถ้อย ๒) การปฏิบัติตามแนวค่านิยมของสังคม และ ๓) การมี จรรยาบรรณในการเอาใจใส่การทำงาน นอกจากนี้การพัฒนาครูเปรียบเสมือนการเรียนของผู้ใหญ่ ที่มีหลัก ๔ ประการ^{๔๓} คือ

- ๑. ในกระบวนการพัฒนา ควรให้อิสระแต่ละคนในการดำเนินการเอง
- ๒. ครูมีภูมิหลัง และมีความเชี่ยวชาญอยู่ในตัว จะสามารถประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ง่าย
- ๓. การที่จะถึงเป้าหมายการเรียนหรือไม่นั้นควรให้แต่ละคนพิจารณาประเมินเอง
- ๔. ครูจะยินยอมผู้ที่มีความสามารถมากในการให้ความรู้ โดยต้องเชื่อมโยงกับแนวทางวิถีชีวิตของครูอาชีพเหล่านั้นด้วย

ธีรศักดิ์ คงเจริญ ได้ประมวลสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้สรุปว่า คุณลักษณะครูด้านการพัฒนา^{๔๔} ว่า

- ๑. การพัฒนาตนเองให้งอกงามตามหลักวิชา ประกอบด้วย
 - ๑) ค้นคว้าหาความรู้เสมอ (๑) ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (๒) สนใจเข้ารับการพัฒนาอบรมสัมมนา

^{๔๓}Beerens, Daniel R., “Evaluating Teachers for Professional Growth: Creating a Culture of Motivation and Learning”, (Thousand Oaks: Corwin Press, 2000, pp. 23-30)

^{๔๔}ธีรศักดิ์ คงเจริญ, “การประเมินคุณลักษณะครูอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา ๗”, *ปริญาคุณวุฒิพนธ์ (บริหารการศึกษา)*, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๕๙.

๒) พัฒนางค์ความรู้เสมอ

(๑) ปรับปรุงเนื้อหาที่สอนให้ทันสมัย

(๒) ปรับปรุงเนื้อหาที่สอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

๓) การวิจัยพัฒนา

(๑) วิจัยพัฒนาผู้สอน

(๒) วิจัยพัฒนานักเรียน

๒. การพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีมาตรฐานทัดเทียมกัน นิเทศส่งเสริมพัฒนาเพื่อนร่วมงาน

๑) แนะนำเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติตน

๒) แนะนำเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงานทั่วไป

๓) แนะนำเรื่องการเรียนรู้การสอน

๔) แนะนำเรื่องการพัฒนาเด็กเรียน

๕) ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อนร่วมงาน

๖) ร่วมส่งเสริมพัฒนาเพื่อนร่วมงาน

สรุปว่า

ลักษณะของครู-อาจารย์ ที่ดีนั้นมีมากมายหลายแบบและการที่จะยอมรับว่า ครู-อาจารย์ที่ดีจะต้องมีลักษณะอย่างไรรั้น ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปแล้วก็สามารถสรุปได้ว่า ครู-อาจารย์ ที่ดีควรจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญๆ คือ

๑. บุคลิกภาพดี คือ รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย พูดจาไพเราะ และมีลักษณะเป็นผู้นำ

๒. มีความรู้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ เชื้อมั่นในตนเอง กระตือรือร้นและสุขภาพ แข็งแรง

๓. การสอนดีและปกครองดี คือ อธิบายได้แจ่มแจ้งชัดเจนครบทุกกระบวนการสอน สนุกสนาน ปกครองดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีงาม

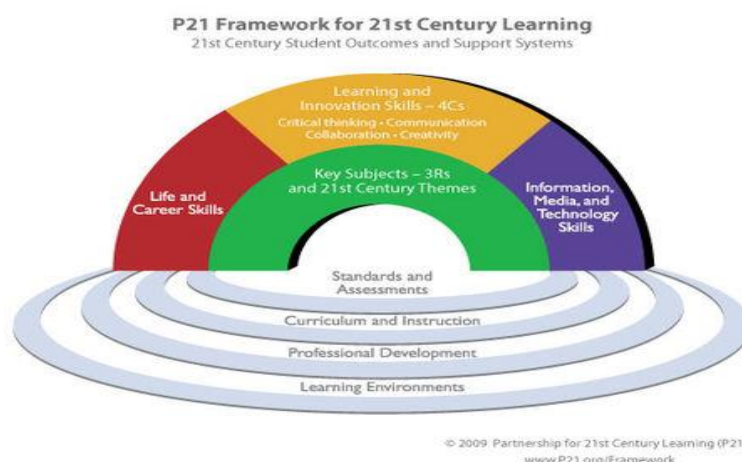
๔. ความประพฤติดี คือ เว้นจากอบายมุขทุกอย่าง ทำแต่ความดีทั้งกาย วาจา ใจ มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม และมีมานะอดทน

๕. มีมนุษยสัมพันธ์อันดี คือ มีอัธยาศัยไมตรีกับคนทุกเพศทุกวัยและทุกฐานะ และมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย

คุณครู-อาจารย์ เป็นปูชนียบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถืออย่างสูง จะเป็นรองก็แต่คุณพ่อคุณแม่เท่านั้น คนไทยเรามีอัธยาศัยน่ารัก ต่างจากชนชาติอื่นอยู่อย่างหนึ่งคือ เมื่อจะไปสมัครเป็นศิษย์ของท่านผู้ใด ก็ไม่ใช่เพียงมุ่งแต่จะไปถ่ายทอดคัดลอกวิชาความรู้จากครูอาจารย์ เสร็จแล้วก็ดีเสมอ แต่ตั้งใจจริงจะไปมอบตัวเองเป็นลูกเต้าของท่านด้วย ไทยเราจึงนิยมใช้คำเต็มอย่างภาคภูมิว่า **“ลูกศิษย์”** หมายถึง ยินยอมมอบตัวลงเป็นทั้งลูกทั้งศิษย์ของท่านผู้เป็นครู

๗. บริบทภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาครู

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งอนาคตใหม่การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑” (๒๑st Century Skills)

ภาพที่ ๒.๑ Century Learning Framework ๒๑st

Century Knowledge – and –Skills Rainbow

ครูจะทำหน้าที่ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (Facilitate) ในการเรียนรู้ นักเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำการเรียนรู้จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง ที่เรียกว่า PBL (Project – Based Learning) ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (หรือ) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์โดยครูแนะนำ และออกแบบกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย สาระวิชาหลัก หัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ

สาระวิชาหลัก คือ ภาษาแม่และภาษาโลก ศิลปะ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐ และความเป็นพลเมืองดี

หัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ คือ ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม คือความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี คือ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะชีวิตและอาชีพ คือ ความยืดหยุ่น และปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการเตรียมคนทำงานที่ใช้ความรู้ (Knowledge Worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (Learning Person) ทักษะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นทักษะของ

การเรียนรู้ (Learning Skills) ทักษะที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต คือ ๓R x ๘C

๓R ได้แก่

- Reading (อ่านออก),
- Writing (เขียนได้)
- (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น)

๘C ได้แก่

- Critical Thinking and Problem Solving: มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหาได้

- Creativity and Innovation: คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม

- Collaboration Teamwork and Leadership: ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและ

ภาวะผู้นำ

- Communication Information and Media Literacy: ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่า

ทันสื่อ

- Cross-cultural Understanding: ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม

กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม

- Computing and ICT Literacy: ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทัน

เทคโนโลยี ซึ่งเยาวชนในยุคปัจจุบันมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอย่างมากหรือเป็น Native Digital ส่วนคนรุ่นเก่าหรือผู้สูงอายุเปรียบเสมือนเป็น Immigrant Digital แต่เราต้องไม่อายุที่จะเรียนรู้แม้ว่าจะสูงอายุแล้วก็ตาม

- Career and Learning Skills: ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้

- Compassion: มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้นทั้งหมด และเป็นคุณลักษณะที่เด็กไทยจำเป็นต้องมี

การพัฒนาสมองห้าด้าน เป็นพลังเชิงทฤษฎีหรือ Cognitive Mind คือ สมองด้านวิชาและวินัย (Disciplined Mind) สมองด้านสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) และสมองด้านสร้างสรรค์ (Creating Mind) การเรียนรู้ตามการพัฒนาสมองห้าด้าน เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ง. ทักษะที่ควรสร้างในนักเรียนยุคศตวรรษที่ ๒๑ คือ

๑. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) หมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (Expert Thinking) ทักษะที่สำคัญและจำเป็น คือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สิ่งที่ศึกษาว่า สิ่งใดดี-ไม่ดี-ไม่เหมาะสม อะไรเป็นความจริง อะไรเป็นความเท็จ นักเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ควบคู่กับทักษะในการแก้ปัญหาที่มีเหตุผลและฉลาดพอการเรียนรู้ทักษะนี้ทำโดย PBL (Project-Based Learning) และต้องเรียนเป็นทีมไม่ใช่เรียนจากครูสอนในชั้นเรียน

๒. การสื่อสาร (Communication) และความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (Complex Communicating) ศตวรรษที่ ๒๑ เป็นศตวรรษใหม่ที่มีนวัตกรรม และผลผลิตใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก เป็นยุคของความร่วมมือ ยุคของเครือข่ายที่คนจะติดต่อผ่าน

เทคโนโลยีดิจิทัล และเทคโนโลยีการสื่อสาร (Digital & Communication Technology) การสื่อสารในรูปแบบใหม่ๆ

๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ทักษะในการคิดอะไรใหม่ๆ ถือเป็นสิ่งจำเป็นมาก เช่นกัน ในศตวรรษที่ ๒๑ เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านและทุกรูปแบบการแก้ปัญหาต้องใช้ความคิดใหม่ๆ อย่างมาก ซึ่งจะต้องตามมาด้วยนวัตกรรมที่เกิดจากความคิดใหม่ๆ นั้น นวัตกรรม (Innovation) ถือได้ว่าเป็นผลผลิตทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

๔. ทักษะทางด้านเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งนักเรียนและคนในยุคใหม่โดยเฉพาะยุคศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเรียนรู้และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร เพราะการสื่อสารที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและอย่างกว้างขวาง

๕. ความสนใจใคร่รู้และมีจินตนาการ (Curiosity and Imagination) ในโลกแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ความรู้และแหล่งความรู้จะมีมากมายมหาศาล นักเรียนในอนาคตจะต้องใฝ่รู้สนใจ ใคร่รู้ในสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ไมเช่นนั้น จะไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงและมีจินตนาการต่อไปข้างหน้า จากความรู้ที่ได้รับมาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Study) จึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ใน ศตวรรษที่ ๒๑

๖. การคิดในเชิงธุรกิจและทักษะประกอบการ (Corporate and Entrepreneurial Spirit) ซึ่งเป็นทักษะในเชิงของการดำเนินงานทางธุรกิจการค้า ซึ่งจะเป็นลักษณะของโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ อย่างชัดเจน การพัฒนาทักษะนี้จะทำให้นักเรียนมีความพร้อมในการทำงานทางด้านเศรษฐกิจและการค้าเป็นหลักสำคัญ

๗. ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการสนใจต่อโลก (Cross Cultural & Global Awareness) ทักษะนี้เป็นทักษะที่สะท้อนเครือข่ายของโลกยุคใหม่ที่มากับแนวคิดโลกาภิวัตน์และเครื่องจักรที่คนในสังคมโลกจะต้องรู้จักคนอื่นๆ โดยเฉพาะในโลกอื่นที่ไม่ใช่โลกของตนเอง การรู้จักโลกและวัฒนธรรมอื่นมีทั้งเป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันและเป้าหมายในเชิงเศรษฐกิจด้วยพร้อมกันไป

รูปแบบใหม่ของการศึกษาคูในศตวรรษที่ ๒๑ ถือว่า นักเรียนเป็นหัวใจสำคัญของเป้าหมาย การศึกษาคู มีข้อเสนอที่สำคัญ ๖ ประการ^๕ คือ

๑. เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ในค่านิยม ทักษะ และความรู้เกี่ยวกับความเป็นศูนย์กลางของนักเรียน อัตลักษณ์ของครูการบริการต่อวิชาชีพและชุมชน

ในกรณีของนักเรียนเน้นการพัฒนาใน ๔ ชุดทักษะ คือ

- ๑) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม
- ๒) ทักษะพื้นฐานทางสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี
- ๓) ทักษะชีวิต
- ๔) ทักษะความเป็นพลเมือง

^๕ วิจารณ์ สรรตนะ, “กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาคูที่สนองต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑”, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๕๖), หน้า ๔๒.

ในกรณีของครู คำนึงถึงการพัฒนา

๑) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศตวรรษที่ ๒๑

๒) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ ๒๑

๓) หลักสูตรและการสอนสำหรับศตวรรษที่ ๒๑

๒. สมรรถนะของครูที่สำเร็จการศึกษาเป็นสมรรถนะพื้นฐานทางวิชาชีพ

๓. เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ (Theory – Practice Nexus) ต้องอาศัยระบบการ เป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) ในโรงเรียน และการสร้างควมมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสถาบัน การศึกษาแห่งชาติ

๔. ขยายขอบข่ายวิชาชีพครูที่จะช่วยให้ครูมียุทธศาสตร์การสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

๕. สมรรถนะเกี่ยวกับการประเมินผล จะต้องมีการพัฒนาครูให้มีระดับความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลที่สูงขึ้น

๖. สนับสนุนเส้นทางการพัฒนาวิชาชีพครูโดยเร่งให้ครูมีระดับการศึกษาถึงปริญญาโท

Bazzano อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวถึงทักษะการสอนของครูในอุดมคติแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ที่แตกต่างจากครูยุคก่อน^{๔๖} คือ

๑. การเป็นผู้เรียนรู้ใหม่จะต้องเปลี่ยนตัวเองเป็นผู้กระทำ (Active) แทนการเป็นผู้รอรับการกระทำ (Passive) เพื่อเป็นเส้นทางสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life – Long Learner)

๒. การเข้าถึงสารสนเทศ เครื่องมือ และผู้เชี่ยวชาญได้มากมาย

๓. ความสามารถที่จะสร้างเครือข่ายและทีมกับผู้เรียนอื่นที่มีความสนใจตรงกัน โดยไม่คำนึงวัย สถานที่ หรือประสบการณ์

๔. การเกิดขึ้นของพี่เลี้ยง ผู้แนะนำ โค้ช ผู้อำนวยการความสะดวก หรือที่ปรึกษาทั้งในและนอกสถาบันทางการศึกษา รวมทั้งการริเริ่มระบบนิเวศการเรียนรู้แบบไม่มีชั้นเรียน (Classless Learning Ecosystem)

Andrew Churches ได้กล่าวไว้เมื่อปี ๒๐๐๘ ถึงคุณลักษณะ ๘ ประการสำหรับการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพสูงในศตวรรษที่ ๒๑^{๔๗} ดังนี้

๑. การปรับตัว (adapting) รูปแบบการศึกษาใหม่เน้นการประเมินผล (Assessment – Focused Education Model) ครูศตวรรษที่ ๒๑ ต้องสามารถปรับหลักสูตรและการสอนในเชิงสร้างสรรค์สามารถปรับใช้ทั้ง Software และ Hardware เพื่อให้สามารถใช้ได้หลากหลายกลุ่ม และหลากหลายความสามารถปรับประสบการณ์การสอนอย่างเป็นพลวัต

๒. การมีวิสัยทัศน์ (Being Visionary) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นครูในยุคปัจจุบันและอนาคต ครูจะต้องมองอย่างบูรณาการระหว่างวิชาและหลักสูตร มองเห็นศักยภาพของ

^{๔๖}Bazzano (๒๐๑๑) อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, “กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษารณทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑”, (กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๗.

^{๔๗}วิโรจน์ สารรัตนะ, “กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษารณทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑”, (กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๗-๔๘.

เครื่องมือและเทคโนโลยี เว็บไซต์ที่เกิดขึ้น ทำความเข้าใจและจัดกระทำ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับการศึกษาแสวงหาความคิดจากคนอื่น แล้วจินตนาการนำมาใช้ในห้องเรียน

๓. ความร่วมมือ (Collaborating) ครูต้องสามารถนำเครื่องมือเพื่อความร่วมมือมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับผู้เรียน เป็นความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยน (Sharing) การสนับสนุน (Contributing) การทำให้ดีขึ้น (Adapting) และการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (Inventing)

๔. กล้าคิดกล้าทำ (Taking Risks) ครูต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้าออกนอกกรอบเดิม กล้าอุทิศตนเพื่อความรู้ของนักเรียน กล้ามิ่วสัยทัศน์ กล้ากำหนดเป้าหมายและอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ กล้าใช้จุดแข็งของนักเรียนที่เป็น “ชาวพื้นเมืองดิจิทัล” (Digital Natives) ทำความเข้าใจและสร้างสิ่งใหม่ๆ ยอมให้พวกเขาสอนกันเองและให้ความไว้วางใจพวกเขา

๕. การเรียนรู้ (Learning) ศตวรรษที่ ๒๑ คาดหวังให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น ครูจะต้องซึมซับประสบการณ์ และความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม

๖. การสื่อสาร (Communicating) ครูจะต้องเรียนรู้การสื่อสารหรือการร่วมมือกันเข้าใจถึงวิธีการอำนวยความสะดวก (Facilitate) ปลุกเร้าใจ (Stimulate) ควบคุม (Control) บรรเทา (Moderate) และบริหารการสื่อสารและความร่วมมือ

๗. เป็นต้นแบบทางพฤติกรรม (Modeling Behavior) ครูควรเป็นต้นแบบความอดทน อดกลั้น ความตระหนักเรื่องโลกการยอมรับผลการประเมินทั้งจากภายในและภายนอก

๘. การนำ (Leading) ความมีภาวะผู้นำของครูมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการต่างๆ

จ. ทักษะการสอนในศตวรรษที่ ๒๑

March อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการสอนในศตวรรษที่ ๒๑ โดยสังเคราะห์สิ่งที่เรียกว่า “ทักษะการสอนศตวรรษที่ ๒๑”^{๔๘} มีรายการทักษะต่างๆ ดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐาน (Foundational Skills) เป็นทักษะที่จะช่วยให้ครูสามารถสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์การจัดทำเอกสารรายวิชา และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ในปัจจุบัน

๑) ทักษะการใช้ E - Mail เพื่อความสะดวกในการเรียนการสอน

๒) ทักษะการสร้างและนำเสนอเอกสารรายวิชาออนไลน์

๓) ทักษะเชิงเทคนิคเพื่อค้นหาแหล่งข้อมูลที่ดีๆ

๔) ทักษะเชิงเทคนิคในการ Add ข้อความใน Blog/wiki/Intranet Page

๒. ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ (Pedagogy & Online Resources) เป็นทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนผูกพันกับการเรียนรู้ตามสภาพจริงมากขึ้น โดยสร้างให้นักเรียนได้ แสดงออกได้สร้างการคิดเชิงวิพากษ์ในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของห้องเรียน และได้ใช้แหล่งข้อมูลดีๆ เพื่อเพิ่มพูนเนื้อหาวิชา

^{๔๘} March อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, “กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีศึกษาศตวรรษที่ ๒๑”, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธ, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙-๕๗.

๑) การแสดงตัวทางออนไลน์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของนักเรียน

๒) ทักษะการสอนสำหรับการค้นหา

๓) ใช้ซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์

๔) ทักษะการสอนสำหรับการใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นจริง ดีและเกี่ยวข้อง

๕) สำรวจเครื่องมือเว็บเพื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ดีๆ

๓. ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน – การสร้างความรู้และทำให้มีความหมาย (Student Learning: Knowledge-Building and Meaning) เป็นทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองทุกขั้นตอน เพื่อการบรรลุเป้าหมายในความเข้าใจในตัวเอง

๑) สนับสนุนนักเรียนใช้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personal Learning Environment: PLE)

๒) อำนวยความสะดวกนักเรียนเพื่อสร้างความรู้

๔. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดิจิทัล มากกว่าจะเกี่ยวข้องกับการสอน เป็นทักษะที่จะนำไปสู่การคิดเชิงวิพากษ์การสะท้อนผลและการปฏิบัติ

๑) มีส่วนร่วมในโลกดิจิทัล: นำเสนอตัวเอง

๒) มีส่วนร่วมในโลกดิจิทัล: สนับสนุนเนื้อหา

๕. การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning)

๑) การเรียนรู้ทางวิชาชีพ – หลักสูตร

๒) การเรียนรู้ทางวิชาชีพ – เทคโนโลยีใหม่ๆ

๓) การเรียนรู้ทางวิชาชีพ – ปฏิบัติการวิจัยและวิชาชีพ

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา^{๔๔} ได้สรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ศตวรรษที่ ๒๑ และยกระดับคุณภาพครูไทยเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ

๑. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้รวมถึงใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยออกแบบการเรียนรู้

๒. พัฒนาการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงตามความแตกต่างของท้องถิ่น โดยสนับสนุนและกระจายให้สถานศึกษามีศักยภาพและมีระบบการพัฒนาคูของสถานศึกษาได้เอง

๓. มีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและวิชาชีพของผู้เรียนโดยมีวิชาเรียนที่เหมาะสมสู่ศตวรรษที่ ๒๑

๔. ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและบูรณาการด้วยการสร้างแบบแผนทางความคิดจากแรงจูงใจภายในเพื่อผลิตผลงานที่สร้างสรรค์

^{๔๔} สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคู ๒๕๔๙-๒๕๕๑”, (นครปฐม, ๒๕๔๘)

๕. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยมีชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาครู ๓ สถานศึกษาด้วยการทำงานเป็นทีม ซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลเครือข่ายจากกิจกรรมทางสังคม

๖. การผลิตและพัฒนาครูต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ยึดหลักการเรียนรู้โดยใช้ ๓Rs (Reading, Writing and Arithmetic) และ ๘Cs ตามความแตกต่างของบุคคล

๗. ส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงธุรกิจตามการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมอย่าง สร้างสรรค์เพื่อนำผลผลิตเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลก

๘. การผลิตและพัฒนาครูให้เป็นผู้จัดกระบวนการการเรียนรู้ให้นักเรียนค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเน้นทักษะมากกว่าเนื้อหาและเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing)

๙. วัดและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมด้วยการผสมผสานเข้ากับกระบวนการสอนโดยเน้นพัฒนาการและความก้าวหน้าของผู้เรียน

๑๐. ปฏิรูประบบการพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาโรงเรียนเป็น องค์การการเรียนรู้โดยมีแผนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูควรดำเนินการทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับครู ได้แก่ ผู้บริหารครู ครูของครู และศึกษานิเทศก์ โดยสร้างบรรยากาศการพัฒนาให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

๑๑. พัฒนาทักษะการจัดลำดับการคิดระดับสูง (Higher Order Thinking Skills: HOTS) โดยปฏิรูปการสอนของครูที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์อย่างมีวิจารณญาณและทักษะการเปลี่ยนแปลงและการแก้ปัญหา

๑๒. ความรู้ความสามารถและทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพด้วย ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม

๑๓. ควรปรับระบบพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพโดยใหม่ระบบพี่เลี้ยงครูใหม่และให้ครูใหม่ เรียนรู้และดูตัวอย่างการปฏิบัติงานจากครูเก่า

๑๔. ควรมีการพัฒนาครูของครู การคัดเลือกครูโดยเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการ

๑๕. มีข้อกำหนดในการสร้าง Professional Learning Community ในกลุ่มครู เพื่อให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูเกิดการพัฒนาวิชาชีพของครู

สรุป ทักษะที่จำเป็นต่อการผลิตคนเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๘ ทักษะ คือ

๑. ทักษะการเรียนรู้

๒. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)

๓. ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration)

๔. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)

๕. ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)

๖. ทักษะทางความใฝ่รู้ และจินตนาการ (Curiosity and Imagination)

๗. ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)

๘. ทักษะการเรียนรู้โลกและวัฒนธรรม (Cross Culture Understanding)

โดยจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ๘ ประการเพื่อเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ ๒๑ คือ

๑. การปรับตัว
๒. การมีวิสัยทัศน์
๓. ความร่วมมือ
๔. กล้าคิดกล้าทำ
๕. การเรียนรู้
๖. การสื่อสาร
๗. ต้นแบบทาง
๘. พฤติกรรม
๙. เป็นผู้นำ

ส่วนทักษะการสอนจะเน้นทักษะพื้นฐานผ่านระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะการสอนและทรัพยากรออนไลน์ ทักษะเพื่อการเรียนรู้การสร้างความรู้ที่มีความหมายของผู้เรียน ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลและการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

๑. บริบทของการพัฒนาครู-อาจารย์ในปัจจุบัน

ครู-อาจารย์ไทยในปัจจุบัน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา^{๕๐} กำหนดว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” ซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมิใช่ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งใบอนุญาตมีอายุ ๕ ปี ผู้ต่อใบอนุญาตวิชาชีพครูนอกจากจะมีวุฒิขั้นต่ำปริญญาตรีแล้ว จะต้องมีการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การปฏิบัติงานโดยมีการพัฒนาตนเอง หรือมีกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้การบริหารจัดการสถานศึกษา การบริหารจัดการหน่วยงาน รวมทั้งกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ต่อการศึกษาโดยรวม ไม่น้อยกว่า ๓ ภายในเวลา ๕ ปี โดยเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติตั้งแต่วันที่ออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษาจนถึงปัจจุบัน และกิจกรรมจะต้องไม่ซ้ำกัน ทั้ง ๓ กิจกรรม ดังรายการกิจกรรมการพัฒนาต่อไปนี้

- ๑) การเข้ารับการศึกษามีวุฒิเพิ่มขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา
- ๒) การเข้ารับการอบรมและได้รับวุฒิบัตรแสดงความชำนาญการในการประกอบวิชาชีพจากคุรุสภา
- ๓) การผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่
- ๔) การผ่านการประเมินหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาประเมินเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้น
- ๕) การเป็นวิทยากรในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้หรือจัดการศึกษา

^{๕๐}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ กงมาตรฐานวิชาชีพครู, “ลักษณะและพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู”, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖-๑๘.

๖) การเขียนตำรา หรือบทความ หรือผลงานทางวิชาการในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา

๗) การสร้างนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้หรือที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

๘) การทำวิจัยในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการจัดการที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) ดูแลเฉพาะโรงเรียนที่ศึกษา

๙) การได้รับคัดเลือกให้ได้รับรางวัลของคุรุสภา หรือของหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

๑๐) การเข้าฟังการบรรยายอภิปราย ประชุมปฏิบัติการ ประชุมสัมมนา หรืออื่นๆ โดยมีการลงทะเบียนและมีหลักฐานแสดงการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

๑๑) การศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑๒) การจัดทำผลงาน หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน่วยงานต้นสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดูแลโรงเรียนภาครัฐเปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ดูแลโรงเรียนภาคเอกชนที่เปิดสอนระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษาทั่วประเทศ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบส.) ก็มีส่วนในการพัฒนาครูทุกสังกัด และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ดูแลโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนประจำตำบล ประจำอำเภอและศูนย์เด็กเล็กประจำตำบลภายในความดูแลอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมักจะอยู่ในส่วนภูมิภาคโดยทั่วไป หน่วยงานต้น สังกัดแต่ละแห่งจะเป็นผู้รับผิดชอบพัฒนาบุคลากรภายในสังกัด สถาบันการศึกษาระดับ อุดมศึกษาจะมีบทบาทพัฒนาทั้งบุคลากรภายในหน่วยงานและบริการวิชาการให้กับครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดและประชาชนทั่วไปตามแต่โอกาส

๒. การยกระดับและพัฒนาคุณภาพอาจารย์

อาจารย์ในสถาบันศึกษา หรืออาจารย์ในระบบปัจจุบัน เป็นอาจารย์กลุ่มหลักที่ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน จากสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๐^{๕๑} มีครู/อาจารย์รวม ๗๔๐,๑๙๙ คน จำแนกเป็น (๑) ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย จำนวน ๖๗๓,๖๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑ และ (๒) คณาจารย์ระดับอุดมศึกษาจำนวน ๖๖,๖๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ครู/อาจารย์ดังกล่าวรับผิดชอบผู้เรียนในระบบแต่ละระดับ ทั้งสิ้น ๑๔,๐๗๙,๙๘๐ คน จำแนกเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย จำนวน ๑๒,๓๒๒,๑๙๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๘๗.๕๑ และการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน ๑,๗๕๗,๗๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔๙ อัตราส่วนนักเรียน/นิสิต นักศึกษาต่อครู-อาจารย์ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย คิดเป็น ๑๘.๓:๑ และสำหรับระดับอุดมศึกษาคิดเป็น ๒๖.๔๑: ๑

^{๕๑}สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, “ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒, (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑)”, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๐)

อาจกล่าวได้ว่า อัตราส่วนนักเรียนต่อครูโดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ ปฐมวัย โดยภาพรวมยังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ที่กำหนดไว้คือ ๒๕:๑ ที่น่าจะเพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนนักเรียนต่อครูไม่สามารถสะท้อนความหลากหลายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีพื้นที่แตกต่างกัน ทั้งในเมือง ชนบท และชายแดนยังคงมีครูเกินเกณฑ์ในบางพื้นที่และไม่ครบตามเกณฑ์ในหลายพื้นที่ รวมทั้งการขาดแคลนครูเชิงคุณภาพตามสาระวิชา เช่น ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ บางแห่งไม่มีครูสอนเฉพาะวิชา^{๕๒} ขณะเดียวกันการขาดแคลนครูเชิงปริมาณในอนาคตจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อครูจะเกษียณ ในรอบห้าปี ข้างหน้า (๒๕๕๖-๒๕๖๐) ถึง ๙๗,๒๕๔ คน มีจำนวนระหว่างปีละ ๑๐,๙๓๒ คน - ๒๕,๔๓๑ คน^{๕๓} หากไม่เตรียมการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพก็จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) ได้กำหนดให้มีการคืนอัตราเกษียณให้ กระทรวงศึกษาธิการไว้เพียง ปี ๒๕๕๖ หลังจากนั้นจะคืนให้เพียงร้อยละ ๒๐ ซึ่งจะได้คืนเพียง ๒๐,๐๐๐ อัตราเท่านั้น จึงนับเป็นวิกฤติการณ์และความท้าทายต่อระบบครูและระบบการศึกษาที่น่าห่วงใย

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชนได้จัดการประชุมวิชาการ “อภิวัดการเรียนรู้... สู่อุดเปลี่ยนประเทศไทย” ระหว่างวันที่ ๖-๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ได้กล่าวถึงการยกระดับและการพัฒนาครูปัจจุบันว่า หากพิจารณาถึงวงจรของระบบครูปัจจุบันที่ประกอบด้วย การผลิต การพัฒนา และการใช้ครู^{๕๔} พบว่า

๑) การผลิตครู-อาจารย์ มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูโดยคุรุสภาและมีสถาบันผลิตครูในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทั้งภาครัฐเอกชน และ คณะสงฆ์ มีถึง ๗๗ แห่ง ปี ๒๕๕๕ ทุกชั้นปี จำนวน ๑๒๓,๐๗๐ คน สำเร็จการศึกษา ๑๕,๔๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๖ และเข้าใหม่ ๔๗,๔๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๔ พบว่า คุณลักษณะครูที่ต้องการควรเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ผู้อำนวยความสะดวก นวัตกรรมผู้สร้างแรงบันดาลใจ ตามทันเทคโนโลยีมีคุณธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของความเป็นพลเมืองและพลโลก สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ และประชาคมอาเซียน การผลิตครูจึงต้องการการออกแบบที่สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ บนพื้นฐานความเป็นไทยที่ต้องธรรงค์และ

^{๕๒} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๑, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๒ และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), ๒๕๕๔ อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, ๒๕๕๗, หน้า ๘.

^{๕๓} สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙” (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการสำนักงาน, ๒๕๕๖).

^{๕๔} ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, สำนักงาน (๒๕๕๙), (ออนไลน์), จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/๘๖๙>, (๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙).

คัดเลือกให้คนเก่ง คนดี มาเป็นครูควบคู่กับการจัดระบบการตอบแทนที่เหมาะสมและศักดิ์ศรีของครูมืออาชีพ ที่ควรปฏิรูประบบการผลิตครูของครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและความรู้พลิกรูปแบบของการผลิตและพัฒนาครูให้เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้

๒) การพัฒนา การพัฒนาครู-อาจารย์ เป็นหน้าที่ของต้นสังกัด และเมืองศรีกลาง ด้านนโยบายและส่งเสริมการพัฒนาครู (สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา: สคบศ.) ที่ยังคง ต้องการการกระจายการพัฒนาไปที่สถานศึกษาโดยตรงตามความต้องการการพัฒนาที่แท้จริงของครูความเสมอภาคในโอกาสได้รับการพัฒนาระหว่างครูในเมืองและครูในชนบท ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และครูในโรงเรียนขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก โดยเฉพาะนวัตกรรมการพัฒนาที่หลากหลายที่ให้ ความสำคัญว่า ครู คือ ผู้เรียนที่ต้องแสวงหาและได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อศิษย์ที่มีคุณภาพ

๓) การใช้ครู-อาจารย์ เมืองศรีการบริหารจัดการครูโดยคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) องค์การวิชาชีพครูโดยคุรุสภา ทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริม มาตรฐานวิชาชีพครู พบว่า ต้องการครูที่สอดคล้องกับความขาดแคลนเชิงปริมาณและคุณภาพและ สามารถกำหนดความต้องการได้เอง โดยเฉพาะครูประจำสาระวิชา ครูวิชาเอก การสร้างแรงจูงใจและ ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ การควบคุมมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับ สภาพจริงการรักษาและปกป้องสิทธิครูรวมทั้งการประเมินครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะตามสภาพจริงและ ผลที่เกิดกับผู้เรียนที่ผูกกับความรู้ ความสามารถของครูควบคุมมาตรฐานครูควรปฏิรูประบบการ สอนของครูที่เน้นการคิดวิเคราะห์และมีวิจารณ์ญาณของผู้เรียน การประเมินครูแบบค่าสัมพัทธ์ที่ ให้ ความสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงสุทธิที่เกิดกับปัจจัย (Net Gain) รวมทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ ธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การผลิต การพัฒนา และการใช้ครู-อาจารย์ ล้วนต้องการการปรับปรุงและ พัฒนาที่นำไปสู่การยกระดับครู-อาจารย์ เพื่อคุณภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีข้อเสนอ นโยบายการพัฒนาครู-อาจารย์ จากองค์กรนโยบายที่เกี่ยวข้องมาแล้วอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ก็ยัง ต้องการการเติมเต็มในระบบและนำไปสู่การปฏิบัติให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการผลิต การ พัฒนาและการใช้ครู-อาจารย์ในโอกาสต่อไป

๓. วิวัฒนาการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ (The Evolution of Faculty Development)

การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ เป็นกระบวนการเชิงระบบเป็นการทำหน้าที่จัดหา ความรู้และทักษะ เพื่อพัฒนาอาจารย์ของสถาบันการศึกษาในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปใช้ในปัจจุบัน และอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมให้มีความสามารถในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายและ นโยบายของสถานศึกษานั้นๆ เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยแท้จริงจึงเกิดแนวคิดเรื่อง “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ขึ้น จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมและพัฒนาอาจารย์จึงได้เปลี่ยนแปลงให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาอาจารย์ทุกระดับและทุกเรื่องส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพอาจารย์คุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพสถาบันการศึกษา โดยปัจจุบันอาจารย์จะต้องมี ศักยภาพ ด้านการสอน ด้านที่ปรึกษา ด้านวิจัย ด้านบริการวิชาการและด้านธรรมชาติ เป็นต้น โดย ขอยกตัวอย่างโครงการ พัฒนาศักยภาพอาจารย์มา ๑ โครงการ คือโครงการส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่ง

ทางวิชาการเรื่อง “การเขียนบทความ วิชาการและตำรา” เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการเขียนบทความทางวิชาการ และเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเขียนตำราให้สามารถใช้ในการขอ กำหนดตำแหน่งทางวิชาการได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (สมศ.) ตาม ตัวบ่งชี้ที่ ๗ ผลงานวิชาการที่ได้รับรองคุณภาพ

การพัฒนาอาจารย์ (Faculty Development) เป็นการพัฒนาที่เน้นสัมฤทธิ์ผลในการปรับปรุงศักยภาพอาจารย์เป็นหลักโดยทั่วไปสถาบันอุดมศึกษาจะพัฒนาทักษะด้านการสอนของแต่ละบุคคลเป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงอาจารย์ควรได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเสริมต่อพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา คือ การสอน การวิจัย และ การบริการวิชาการ ตลอดจนทักษะการเป็นคนดีของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงของวิวัฒนาการ การพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๕ ยุคสมัย คือ^{๔๕}

๑) ยุคนักวิชาการ (Scholar Age) ยุคนี้เป็นยุคต้นๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งยังมีนิสิตนักศึกษา ไม่มากทำให้การพัฒนาอาจารย์ในยุคนี้ เน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการของอาจารย์เป็นหลัก เช่น การให้ทุน การศึกษา การทำวิจัย เป็นต้น

๒) ยุคความเป็นครู-อาจารย์ (Teacher Age) ยุคนี้เป็นยุคที่ประชากรโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้น (Baby Boomers) สถาบันอุดมศึกษาเริ่มมีจำนวนนักศึกษามากขึ้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการสอน (Teaching) การพัฒนาอาจารย์ในยุคนี้จึงเน้นเพิ่มในเรื่องของการเรียนการสอนของอาจารย์มากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ ว่าเป็นการพัฒนาอาจารย์และการเรียนการสอน

๓) ยุคการพัฒนา (Developer Age) ยุคนี้เป็นยุคที่มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ อาจารย์เข้ามามีบทบาท ในสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น ซึ่งในยุคนี้บางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ได้มีการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่พัฒนาการเรียนการสอน และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะ

๔) ยุคผู้เรียน (Learner Age) ในยุคนี้ (ซึ่งอาจจะนับว่าเป็นยุคปัจจุบันของประเทศ ไทย) สถาบัน อุดมศึกษาเริ่มตระหนักถึงความต้องการของสังคม และความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเน้น “การสอน” ของอาจารย์ เป็นการเน้น “การเรียน” ของนิสิตนักศึกษา อาจารย์เริ่มเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ชี้แนะการสร้างความรู้ให้นิสิต นักศึกษา ความหลากหลายของนิสิตนักศึกษามีมากขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ เริ่มเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษามากขึ้น นั่นคือ อาจารย์ต้องมีทักษะในมิติอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

๕) ยุคเครือข่าย (Networking Age) ซึ่งนับว่าเป็นยุคปัจจุบันของประเทศพัฒนา ต่างๆ การพัฒนาอาจารย์เริ่มมีมิติกว้างขึ้น เนื่องจากความคาดหวังในการให้บริการสถาบันอุดมศึกษา จะสูงมากขึ้น ส่งผลให้คณาจารย์ได้รับ แรงกดดันมากขึ้นการจ้างงานอาจจะมีกฎเกณฑ์ที่มากขึ้น หรือ มีหลายๆ แบบ การพัฒนาอาจารย์จะต้องเชื่อมโยงกับ การแก้ไขปัญหาของสถาบันอุดมศึกษา

^{๔๕}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, เอกสารประกอบการสัมมนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และการพัฒนาการเรียนการสอน, ในการประชุมวิชาการวิจัยสถาบัน “การวิจัยสถาบันกับกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่อนาคต”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาอาจารย์ให้เป็นอาจารย์มืออาชีพในสถาบันอุดมศึกษามี แนวโน้มที่จะซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเน้นการปรับปรุงทักษะการสอนของอาจารย์ แต่ละบุคคลในมิติของการเป็นครู-อาจารย์ (Teacher) นักวิชาการและวิชาชีพ (Scholar and Professional) นักวิจัย (Researcher) และความเป็นคน (Person) ในมิติของความเป็น อาจารย์ จะเป็นการพัฒนาด้านการสอนของอาจารย์ ซึ่ง ได้แก่ วิธีการสอน การออกข้อสอบ การจัดการภายในห้องเรียน ทักษะการนำเสนอ การวิจัย และการเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น สำหรับการพัฒนาอาจารย์ในมิติของนักวิชาการและวิชาชีพ จะเป็นการพัฒนาทักษะอาจารย์ในด้านการวางแผน ความก้าวหน้าในวิชาชีพ การพัฒนาทักษะด้านวิจัยต่างๆ การสื่อสารและการให้คำปรึกษาด้านวิชาการแก่องค์กร ภายนอก การบริหารจัดการและทักษะอื่นๆ ที่ต้องการตามหน้าที่ที่คาดหวังของอาจารย์ สำหรับประการสุดท้ายคือ ในมิติของความเป็นคน การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นที่จริยธรรม จรรยาบรรณ ธรรมภิบาล การเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าการพัฒนาอาจารย์ในยุคนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญและต้องทำอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา

๔. ข้อจำกัดของการพัฒนาศักยภาพอาจารย์และการวิจัย

ในการพัฒนาอาจารย์ให้มีศักยภาพความพร้อมทั้งในด้านการสอน และการวิจัย เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านของทักษะ ความรู้ เครื่องมืออุปกรณ์งบประมาณ และเวลา ซึ่งปัจจุบันเราจะเห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ในรูปแบบของสถาบันเป็นผู้พัฒนา คณาจารย์เองโดยตรง หรือการพัฒนาโดยผ่านเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ ซึ่งการที่สถาบันอุดมศึกษาหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องของการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ และการวิจัย เนื่องจากสภาพสังคมที่มีการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมปัจจุบันในการพัฒนาเรื่องดังกล่าวยังมีข้อจำกัด อยู่หลายประการดังนี้^{๕๖}

๑) อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนด้วยวิธีการตามประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา ระหว่างการเป็นนิสิต นักศึกษาในศาสตร์นั้นๆ อาจารย์ขาดความรู้ความชำนาญด้านการออกแบบวิชา หรือหลักสูตร จิตวิทยาการเรียน การออกแบบทดสอบ และการทำวิจัย

๒) สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นให้อาจารย์ของตนมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ อาจารย์ หรือเป็นอาจารย์มืออาชีพ แต่มุ่งเน้นให้ความสำคัญในวิชาชีพที่อาจารย์แต่ละคนจบมา

๓) สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งยังนำงบประมาณมาใช้ในการทำวิจัยไม่คุ้มค่า ทั้งนี้ อาจเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

๔) สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ที่สนับสนุนการทำวิจัยอย่างจริงจัง แต่อาจารย์ยังทำวิจัยเพียงเพื่อเพิ่มปริมาณ แต่ไม่เน้นคุณภาพ หรือทำเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ยังไม่ค่อยมีการนำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

สถาบันการศึกษาไทยยังขาดการบริหารจัดการงานวิจัยทำให้ได้งานวิจัยที่มีประสิทธิภาพต่ำส่วนใหญ่เราจะพบการทำงานวิจัยที่การตีพิมพ์ลงในวารสาร แต่ไม่ได้คิดไปถึงการบูรณา

^{๕๖} สุชาติ เมืองแก้ว, “แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา”, (เอกสารการประชุมสัมมนาประจำปี ๒๕๕๐: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๐)

การงานวิจัยกับการนำไปใช้ได้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยควรคำนึงอยู่เสมอว่างานวิจัยที่ตนเองทำจะนำไปพัฒนา และแก้ปัญหาได้อย่างไรบ้าง จึงควรมีการพัฒนางานวิจัย ให้เป็นระบบวิจัยที่มีการพัฒนาศักยภาพที่มี ประสิทธิภาพเพื่อให้พร้อมกับการลงทุนใหม่ของประเทศโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

๕. การให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพอาจารย์และการวิจัย

ปัจจุบันนักวิชาการมีความตื่นตัวและหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ อาจารย์ และการวิจัยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานต่างๆ ได้มีการจัดประชุมสัมมนา ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องดังข้อมูล ต่อไปนี้

จากการสัมมนาเรื่อง แนวทางพัฒนาอาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมามีความเป็น ห่วงอนาคตอาจารย์ระดับ ปริญญาเอกและปริญญาโทจะลดจำนวนลงอย่างมาก ขณะที่การพัฒนาคน ใหม่มาแทนไม่มีการวางแผนระยะยาว ระบุต้องใช้เวลา ๕-๖ ปี จึงจะพัฒนาคนใหม่คุณภาพเท่าคน เกษียณแล้ว ขณะที่ผลวิจัยพบอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องการพัฒนาศาสตร์ด้านการสอนอย่างมาก

รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา กล่าวในการประชุมสัมมนา เรื่อง แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ว่าปัจจุบันอาจารย์ที่สอนในระดับอุดมศึกษาทั่ว ประเทศ ทั้งใน มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีอาจารย์ ประมาณ ๔๐,๐๐๐ คน แต่มีอาจารย์ ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกเพียงร้อยละ ๒๔ เท่านั้น ซึ่ง ในอีก ๕ ปีข้างหน้า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีแนวทางที่จะพัฒนาอาจารย์ให้จบ การศึกษาปริญญาเอกเพิ่มเป็นร้อยละ ๔๐ และปริญญาโทร้อยละ ๖๐ รวมทั้งต้องมีหน่วยงานที่รองรับ การพัฒนาของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐบาลต้องให้งบประมาณด้านนี้กับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐบาล เพราะในแต่ละปีจะมีข้าราชการเกษียณประมาณ ๘๐๐ คน ทำให้อาจารย์ระดับศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์หายไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรมีการสำรวจ แผน ระยะยาวด้วยเพื่อเตรียมคนรองรับ^{๕๗}

จากรายงานผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ของ มหาวิทยาลัยสยาม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่าจากการสอบถามอาจารย์จาก สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ และ ส่งแบบสอบถามกลับมาจำนวน ๒๕ แห่ง เป็นอาจารย์วุฒิปริญญา โทถึงร้อยละ ๙๖ พบว่าอาจารย์ต้องการพัฒนาทาง ด้านศาสตร์ และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการสอน วิธีการสอนร้อยละ ๗๒ อาจารย์ต้องการให้ใช้วิธีการพัฒนา โดยการประชุมปฏิบัติการถึงร้อยละ ๘๐ ส่วนปัญหาที่พบในการพัฒนาอาจารย์ คือความไม่สนใจในการพัฒนาตัวเองของอาจารย์และไม่มีเวลา เพราะมีชั่วโมงสอนมาก ประกอบกับผู้บริหารไม่จริงจังในการพัฒนา

จากการประชุมสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาร่วมประชุมกับอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังได้กล่าวถึงการพัฒนาอาจารย์ว่า ในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาได้ มุ่งเน้นการพัฒนาอาจารย์ในด้านวิชาการเป็นหลัก แต่โดยหลักการแล้วการ พัฒนาอาจารย์ยังมีอีกหลายมิติ ทั้งมิติความเป็นครู มิติทางวิชาการ มิติทางวิชาชีพ มิติการวิจัย และ

^{๕๗} สุชาติ เมืองแก้ว, “แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา”, (เอกสารการประชุมสัมมนา ประจำปี ๒๕๕๐: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๐)

การบริหารจัดการ ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องวางแผนการ พัฒนาอาจารย์โดยปลูกฝังความเป็นครูที่ต้องมีหน้าที่ดูแลนิสิตนักศึกษาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้โดยส่วนตัวแล้วอยากให้มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจารณาในการกลับมาทำเรื่องครูอย่างจริงจัง ถ้ายังไม่สายเกินไป เพราะจะเป็นการรื้อฟื้นเรื่องเก่าที่ดีๆ กลับมาทำให้เป็นประโยชน์ได้^{๕๘}

นอกจากหน่วยงานต่างๆ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ และการวิจัยอย่างต่อเนื่องแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพอาจารย์และการวิจัย ด้วยการจัดโครงการนำร่องกิจกรรมการจัดสรรทุนภายใต้โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบัน อุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ให้มีศักยภาพในด้านวิชาการ และการวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖. โครงการนำร่องกิจกรรมการจัดสรรทุนภายใต้โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์ เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาบุคลากรอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสู่การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป็นโครงการที่บูรณาการกิจกรรมการจัดสรรทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการผลิต (เน้นวุฒิปริญญาเอก) การพัฒนาอาจารย์ (เน้นการเป็นนักวิจัย) และการสร้างความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศเพื่อให้เกิดรูปแบบของเครือข่ายที่มีเป้าหมายชัดเจนที่ส่งผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ระดับสูง รวมถึงผลงานวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ผลผลิตเหล่านี้ล้วนมีนัยสำคัญต่อดัชนีที่ชี้วัดถึงขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำริที่จะให้มีการนำร่องในโครงการ “เครือข่ายเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาบุคลากรอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสู่การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ” โดยใช้เงินเหลือจ่ายจากโครงการทุนพัฒนาอาจารย์ปี ๒๕๕๙ ในวงเงิน ๖๖๐ ล้านบาท เพื่อการนำร่องกิจกรรมการจัดสรรทุนในรูปแบบใหม่นี้ ซึ่งประเภทของทุนที่จัดสรรเพื่อการผลิตและพัฒนา อาจารย์ เพื่อให้การจัดสรรทุนผลิตและพัฒนาอาจารย์ในโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์ มีความเป็นระบบและง่ายต่อ การจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้แบ่งเนื้องานออกเป็น ๓ กิจกรรมดังนี้^{๕๙}

กิจกรรมที่ ๑ การผลิตอาจารย์ระดับปริญญาเอก การให้ทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก นับเป็นกิจกรรมหลักของการพัฒนาอาจารย์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นทบวงมหาวิทยาลัย ที่ผ่านมามีการจัดสรรทุนเพื่อ การศึกษาต่อทั้งภายใน และต่างประเทศอยู่หลายโครงการในหลายลักษณะ แต่ยังคงขาดด้านการจัดการและการกำหนด เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ทำให้การพัฒนาอาจารย์วุฒิปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษายังขาดทิศทางที่ชัดเจน และขาด ความต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ ๒ การพัฒนาอาจารย์ให้เป็นนักวิจัยอาชีพ การจัดสรรทุนเพื่อการพัฒนาอาจารย์ให้เป็นนักวิจัยอาชีพ เป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างใหม่ของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่

^{๕๘} สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, “แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๑- ๒๕๕๕”, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๑)

^{๕๙} สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, “โครงการทุนพัฒนาอาจารย์”, (๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗, จาก: <http://www.research.mua.go.th>, ๒๕๕๗)

ผ่านมามีความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในการจัดสรรทุน สำหรับอาจารย์รุ่นใหม่ และอาจารย์รุ่นกลาง ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพอใจอย่างมาก ความร่วมมือนี้จึงมีการขยายผล ให้กว้างขวาง ขึ้นในโครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์นี้ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังเห็นความ สำคัญ ของการมีทุนวิจัยระดับหลังปริญญาเอก (Post-Doc.) และทุนพัฒนากลุ่มวิจัย

กิจกรรมที่ ๓ การสร้างเครือข่ายเชิงกลยุทธ์และเครือข่ายกับต่างประเทศ การสร้าง เครือข่ายกับผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการยกระดับด้านคุณภาพ ของการผลิตบุคลากรและผลงานวิจัย ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงให้การ สนับสนุนเกี่ยวกับทุน เชิญผู้เชี่ยวชาญ ทุนแลกเปลี่ยนอาจารย์ และทุนจัดประชุมวิชาการ เพื่อเป็นการ สนับสนุนการยกระดับ ด้านคุณภาพของการผลิตบุคลากรและผลงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

๗. แนวโน้มของศักยภาพอาจารย์และงานวิจัย

อนาคตของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของอาจารย์ในด้านการ เรียนการสอนและการวิจัย คือ จะมีการนำผลการวิจัยมาใช้เป็นฐานของการเรียนการสอนและการ สร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น ซึ่งในกระบวนการ เรียนการสอนอาจมีการสอดแทรกการวิจัยตลอดเวลา กระแสการศึกษาจะไปสู่การสร้างสรรค์ หรือ การผลิตนวัตกรรมใหม่ ดังนี้

๑) อาจารย์จะเป็นผู้วางแผน และร่วมกับฝ่ายบริหารจัดการระบบบริหารที่เอื้อต่อ การแสวงหา ความรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ

๒) การพัฒนาคุณภาพการสอนและการวิจัยจะอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายความ ร่วมมือมากขึ้น

๓) อาจารย์จะมีผลการวิจัยมาเป็นฐานของการเรียนรู้ การสอน และการ ดำเนินงาน

๔) มีการพัฒนาเครือข่ายความรู้ที่เป็นกลุ่มสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีการ สื่อสารเป็นเครื่องมือหลักใน การสัมพันธ์และเชื่อมโยงคน ผู้ประกอบการ และสถาบันการศึกษาเข้า ด้วยกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่

๕) ทุกสถาบันจะมีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาคณาจารย์ เพื่อดูแลการพัฒนาด้าน วิชาการ ปรับปรุงคุณภาพการสอน และวิจัยทดลองใช้เทคนิคและวิธีการสอนใหม่ๆ

สรุป สิ่งที่ควรคำนึงในการพัฒนาอาจารย์และการวิจัยคือ การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ สามารถการผลิตบัณฑิต ที่เป็นคนดี เป็นคนที่เชื่อถือได้ มีคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้นการให้ความรู้ เกี่ยวกับการเรียนการสอน จึงเป็น เครื่องมือให้อาจารย์ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างมีระบบ มีระเบียบ ถูกหลักวิชาการ และมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งทุนเวลาในการลองผิดลองถูกด้วย แบบอย่างของการปรับปรุงการเรียนการสอนนั้น ไม่มีแบบใด แบบหนึ่งโดยเฉพาะ อาจารย์แต่ละคนย่อม มีแบบแผนในการปรับปรุงการสอนของตนเอง และจะต้องปรับปรุงให้ เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะด้วย เช่นเดียวกับวิธีที่การสอนแต่ละวิธีนั้นไม่มีแบบใดเป็นแบบที่ดีที่สุด แต่ละแบบย่อม เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และเนื้อหา รวมทั้งเหตุการณ์แวดล้อมอย่างหนึ่ง ผู้สอนย่อมจะเป็นผู้ตัดสินใจได้ดี ที่สุดว่าวิธีการใดจะเหมาะกับตน กับวิชาของตน และกับลูกศิษย์ของตน

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้บริหารสถาบันยังจัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอาจารย์ และการวิจัย เพราะในการพัฒนาเรื่องดังกล่าว ผู้บริหารจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจน และจริงใจที่จะให้การ

ส่งเสริมสนับสนุนการ พัฒนาอาจารย์และการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการและ แนวคิดทางการอุดมศึกษาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) ถือเป็นหลักการที่สำคัญทางการอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่ผลิตกำลังคน ระดับกลางและระดับสูงเพื่อออกมาพัฒนาประเทศ จึงมีความต้องการความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งมหาวิทยาลัยได้ประกอบภารกิจ หลักทั้ง ๔ ประการ คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่าง เป็นผลดี ความเป็นเลิศทางวิชาการทำให้การสอนในสาขาวิชาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประการ ที่สองคือ ความเป็นอิสระในการดำเนินการ (Autonomy) หลักการของความเป็นอิสระนั้นสืบเนื่องมาจากที่สถาบันอุดมศึกษานั้น นับได้ว่าเป็นแหล่งที่ได้รวบรวมผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ไว้มากที่สุด ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ มีความเข้าใจในกิจการและธรรมชาติของ อุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงควรจะเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องราวดังกล่าว ด้วยตัวเอง มีอิสระในการดำเนินการภายในของ ตนเองเป็นองค์กรที่ปกครองตนเอง สามารถที่จะดำเนินการภายในเป็นเอกเทศได้ และประการสุดท้ายคือ ความมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ซึ่งจัดเป็นพื้นฐานทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความจำเป็นในการที่จะมีเสรีภาพทางวิชาการนั้น เนื่องจากความเป็นอิสระในการค้นคว้า สร้างสรรค์ ความรู้เป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญต่อสังคมตลอดมา สังคมได้มีการพึ่งพาสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างมาก ในการที่จะเป็นแหล่งที่ให้การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนาความรู้ให้แก่บัณฑิตนักศึกษา และ ประชาชนทั่วไป ก่อให้เกิดการ ถกเถียงการวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ดังนั้น คณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา และนิสิตนักศึกษา จึงจำเป็นที่จะต้องมีอิสระในการแสวงหาความรู้ ใหม่ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจน เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาชุมชน และสังคม^{๖๐}

ฉ. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ หมายถึง เครื่องชี้หรือสิ่งที่แสดงคุณลักษณะอัน พึงของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความสามารถในการ สอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

๑. ด้านความสามารถในการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้การ ดำเนินการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นไปอย่างเหมาะสม

๒. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ การวางตัว การแต่งกาย ความเป็นกันเองกับนิสิต มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีอารมณ์ขัน

๓. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนในทางที่ดี เหมาะสมกับการ เป็นอาจารย์ ได้แก่ มีความยุติธรรมกับนิสิต มีความรับผิดชอบ มีความขยัน มีวินัยในตนเอง มีความรัก ความศรัทธาในอาชีพครู รับฟังความคิดของผู้อื่น มีความประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ กล่าวแต่ก่อน

^{๖๐} วราภรณ์ บวรศิริ, “เอกสารประกอบการสอนหลักอุดมศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

นิสิตที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ไม่ลงโทษนิสิตเกินกว่าเหตุ ไม่ใช้เวลาในการสอนไปทำกิจกรรมอื่น และไม่นำผลงานของคนอื่นมาเป็นผลงานของตนเอง

๔. ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต หมายถึง พฤติกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการให้ข้อมูลและคำปรึกษาแก่นิสิต เกี่ยวกับการวางแผนการเรียน วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ส่วนตัว และสังคม การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต การลงทะเบียน ปัญหาด้านอาชีพ มีการติดตามผลนิสิตหลังจากรับคำปรึกษาไปแล้ว มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา รวมทั้งจัดทำข้อมูลทั่วไป และเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิสิต และ กำหนดเวลาให้นิสิตเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอน (พุทธลีลาในการสอน)

๒.๓.๑ พุทธลีลาในการสอนในพระไตรปิฎก : หลัก ๔ ส. ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระบรมครู

๑. สันทัสสนา อธิบายให้เห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาด้วยตาพูดอธิบายให้ผู้ฟังแจ่มแจ้งปาง ไม่มีข้อสงสัยว่าอย่างนั้นเถอะ เรียกสั้นๆ ว่า “แจ่มแจ้ง”

๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจรงตาม ชวนให้คล้อยตามจนยอมรับเอาไปปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “จูงใจ”

๓. สมุตตเตชนา เร้าใจให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่พึงมีมา ไม่ว่าจะใหญ่และยากสักปานใดก็ตาม เรียกสั้นๆ ว่า “หาญกล้า”

๔. สัมปหังสนา มีวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังรำเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “รำเริง”

สรุปว่า หลักการทั่วไปของการสอน ด้วยคำพูดสั้นๆ ว่า แจ่มแจ้ง-จูงใจ-หาญกล้า-รำเริง ที่เรียกว่า หลักการทั่วไป ก็เพราะไม่ละเอียดยิบเพียงบอกกว้างๆ ว่าการสอนที่ดีนั้น จะต้องสอนให้แจ่มแจ้ง โนม่น่าวจิตใจให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญ รำเริง แต่ไม่ได้บอกรายละเอียดว่าอย่างไร มีขั้น มีตอนอย่างไร เพราะนั่นจะไปอยู่ในเทคนิควิธีการสอน ซึ่งจะพูดถึงต่างหาก

๒.๓.๒ ความสามารถด้านการสอนของอาจารย์

เป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ครูจะต้องรู้จักวิธีการสอนที่หลากหลาย ให้ความสำคัญกับความแตกต่างด้านศักยภาพของผู้เรียน มีเทคนิควิธีสอนที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ได้ ดังที่นักวิชาการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

Parkay & Stanford กล่าวว่า ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นครูควรมีความสามารถดังนี้^{๖๑}

^{๖๑}Parkay, Forrest W. & Stanford, Beverly Harcastle, “Becoming a Teacher: Accepting the Challenge of a Profession”, 2nd ed., (Boston: Allyn & Bacon, 1992: 20-21)

๑. วิเคราะห์และเข้าใจในความสามารถของนักเรียนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสำเร็จและความต้องการของนักเรียน

๒. ออกแบบการสอนตามความต้องการของนักเรียน ให้มีความเหมาะสมทั้งในด้าน เครื่องมือเครื่องใช้ เนื้อเรื่องกิจกรรม รูปแบบการสอน และเป้าหมายในการสอน

๓. มีวิธีการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวก หรืออำนวยความสะดวก หรือบริการให้เกิด การเรียนรู้ได้อย่างดี

๔. จัดการชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการสนับสนุนผลการเรียนการสอนได้

๕. จัดการนักเรียนให้มีความประพฤติ ให้การสร้างสรรค์ในบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน

๖. จัดการสื่อสารในห้องเรียนให้เข้าใจเป็นวิชาการเกิดความรู้สึกที่ดี

๗. ประเมินผลการเรียนเพื่อให้เกิดผลดีกับนักเรียน

๘. จัดลำดับ หรืออ้าง หรือเทียบเคียง สามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้

Eggen & Kuachak กล่าวว่า สิ่งจำเป็นในการสอนที่เป็นพื้นฐานในด้านทัศนคติ ทักษะ และยุทธศาสตร์ที่สำคัญของครูที่สนับสนุนการเรียนของนักเรียน มีดังนี้^{๖๒}

๑. มีการจัดการที่ดี

๒. จัดการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน

๓. เน้นในสิ่งสำคัญที่ได้เรียนรวมทั้งด้านความรู้สึกที่ดี

๔. ใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในโอกาสต่อไปได้

๕. มีการตรวจติดตามพฤติกรรมนักเรียนทั้งหมด

๖. มีการสื่อสารที่ชัดเจน ทั้งในด้านความแม่นยำในการใช้คำการเชื่อมโยงที่เหมาะสม ใช้สัญลักษณ์หลากหลายเหมาะสม และมั่นคงหนักแน่นเชื่อถือได้ นอกจากนั้นครูต้องมีความรู้ด้าน ภาษา เพื่อให้สื่อความได้ถูกต้องตรงกัน

๗. สามารถตั้งคำถามได้เหมาะสม

๘. สามารถสรุปบทวน

๙. คุณลักษณะโดยทั่วไปของครูซึ่งประกอบด้วย ความศรัทธา การทำให้แบบอย่าง อบอุ่น ตลกขบขัน และมีความตั้งใจเชิงบวก

Mcinerney กล่าวถึงทักษะสำคัญในการสอนที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้^{๖๓}

๑. สามารถนำเสนอความรู้ได้อย่างเหมาะสม

๒. มีทักษะในการจัดการที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม

๓. มีความสามารถในการใช้คำถามกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. สามารถจัดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

๕. มีการสอนเพื่อให้เกิดผลการเรียนอย่างแท้จริง

^{๖๒} Eggen, P. and D. Kauchak, "Strategies for Teachers: Teaching Content and Thinking Skills", 3rd ed., (Boston: Allyn and Bacon, 1996: 28-42)

^{๖๓} Mcinerney, "D.M. Educational Psychology: Constructing Learning", (Sydney: Prentice Hall: 1998, หน้า 9-16)

- ๖. มีการใช้ยุทธศาสตร์การจูงใจที่เหมาะสม
- ๗. มีการสังเกตและการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน
- ๘. มีวิธีการสื่อสารที่ดีเหมาะสม รู้สึกสนุกและอบอุ่น

พันธ์เพ็ญ หีบเพชร กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดีด้านการสอนไว้ดังนี้คือ ครูที่ดีจะต้องถ่ายทอดความรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ มีการเตรียมการสอน มีการช่วยให้นักเรียน บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียน โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปในพฤติกรรมที่พึงประสงค์^{๖๔}

คำหมาน คนไค ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูในด้านการเรียนการสอนว่า ครูควรจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูและนักเรียนปฏิบัติรวมกัน โดยพิจารณาให้เท่าเทียมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา ผู้เรียน สภาพแวดล้อม และบริบทอื่นๆ^{๖๕} ต่อไปนี้

- ๑. การแสวงหาและใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเพื่อวิเคราะห์
- ๒. การเตรียมการสอนที่ดี
- ๓. การแสดงความเมตตาและเอาใจใส่ผู้เรียน
- ๔. การมอบหมายงานตามความถนัดและศักยภาพ
- ๕. ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมกับผู้เรียน
- ๖. การสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่ม
- ๗. การจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มและรายบุคคล
- ๘. นำวิธีการเรียนรู้จากธรรมชาติและสังคมไปใช้กับการจัดการเรียน
- ๙. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงการทดลองการค้นคว้าด้วยตนเอง
- ๑๐. การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง บูรณาการสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสม
- ๑๑. การเรียนรู้จากการดูงาน และเรียนงานจากผู้อื่น

สรุปว่า คุณลักษณะด้านความสามารถในการสอน หมายถึง ความสามารถของครู-อาจารย์ ในการวางแผนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและบทเรียน สามารถปรับแผนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและบทเรียน ประยุกต์นำความรู้มาถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสม พัฒนาการสอนได้อย่างสอดคล้องตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ สามารถกระตุ้นและใช้วิธีการให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ วินิจฉัยปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับเนื้อหาที่สอนได้ แนะนำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียน การครองตน รักษาสุขภาพอนามัย รวมถึงการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และสามารถประเมินผลที่ทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน

^{๖๔} พันธ์เพ็ญ หีบเพชร, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนวิชาชีพระยะสั้นตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่วิทยาลัยสารพัดช่างเขตภาคใต้”, ปริญญานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่), (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐)

^{๖๕} คำหมาน คนไค, “ทางก้าวหาของของครูมืออาชีพ”, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. ๒๕๔๓), หน้า ๖๗-๙๓.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (กัลยาณมิตร)

๒.๔.๑ ความเป็นกัลยาณมิตรของครู-อาจารย์

ความเป็นกัลยาณมิตรของครู-อาจารย์ ช่วยสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอน มีพื้นฐานแห่งวัตรปฏิบัติที่เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน กัลยาณมิตรธรรมสำหรับครู-อาจารย์ เป็นไป **หลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ**^{๒๖} มีดังนี้

๑. **ปิโย** มีความน่ารักด้วยการเปิดเผย เด็กรู้สึกสบายใจอบอุ่นสนิทสนม ชวนให้เข้าไปถามไปปรึกษา เป็นที่ไว้วางใจ

๒. **ครุ** มีความน่าเคารพด้วยการประพฤติ **สมควรแก่ฐานะ** เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ปลอดภัย

๓. **ภาวนีโย** มีความน่ายกย่องด้วยความเป็นผู้รอบรู้ **ทรงภูมิปัญญาที่แท้จริง** รวมทั้งปรับปรุงตนเอง **เป็นที่เอาอย่าง** ทำให้เด็กได้ระลึกถึง ได้เอ่ยอ้างถึงด้วยความภูมิใจ

๔. **วัตตจาจะ** รู้จักพูดให้เหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือนเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี

๕. **วจนักขโม** อดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา **ซักถามคำแนะนำข้อวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อ** ไม่ฉุนเฉียว เป็นผู้ใจกว้างเปิดใจยอมรับความคิดเห็น

๖. **คัมภีรญ** จะกล้า **กัตตา** แกล้งเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบาย เรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป สามารถอธิบายให้ความกระจ่างได้

๗. **โน จัญฐาเน นิโยชเย** ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นตัวแบบที่ดี

ในการประพฤติปฏิบัติ ความเป็นกัลยาณมิตรของครู-อาจารย์ สอนองธรรมชาติ ความต้องการของเด็กได้ตามทฤษฎีมนุษยนิยมของมาสโลว์ (Maslow, ๑๙๘๗ อ้างถึงในสุรางค์ไคว์ตระกูล, ๒๕๔๑) ช่วยให้เด็กจะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองต้องการ

๑. เด็กมีความสุข สะดวกสบายในการเรียน

- ครูใจดี บรรยากาศการเรียนรู้มีความสุข ไม่อึดอัด

๒. เด็กรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น

- ครูให้ความมั่นใจ เอาใจใส่ดูแล ให้ความรักความเมตตา

๓. เด็กได้ความรัก ความเอาใจใส่จากครู

- ครูใช้คำพูดเสริมแรง ให้กำลังใจ ชื่นชมยกย่องเมื่อทำงานสำเร็จ เปิดใจกว้างยอมรับฟังเหตุผลของนักเรียนทุกคน

๔. เด็กได้รับความภาคภูมิใจ ชื่นชมในตนเอง

- ครูจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้พบกับความสำเร็จตามความสามารถของตนเอง หาวิธีการนำส่วนที่ดีของแต่ละคนมาใช้ประโยชน์ในการทำงานกลุ่ม

^{๒๖} สุมณ อมรวิวัฒน์, “กัลยาณมิตรนิเทศสำหรับผู้บริหารกลยุทธ์ในการนิเทศเพื่อสร้างโรงเรียนให้เข้มแข็ง”, (กรุงเทพมหานคร: พรทิพพาน, ๒๕๔๗).

๕. เด็กได้ทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนาสูงสุด

- ครูให้อิสระในการเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานในระบบกลุ่มร่วมมือทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทุกคนมีความสำคัญได้รับการยอมรับในคุณค่าของตนเอง

ชีวิตในโรงเรียน ในชั้นเรียนของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน หากการเรียนรู้รอบอวลไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตร การเรียนมีลักษณะช่วยเหลือพึ่งพา มากกว่าการแข่งขัน ซึ่งดีชิงเด่น มีครู-อาจารย์ มีเพื่อนที่เข้าใจ รู้ใจ ไว้วางใจ ไกล่ลัด สนับสนุน คั่นเคย ยอมรับรู้ถึงความอบอุ่น ปลอดภัย จิตใจเบิกบาน เรียนรู้ที่มีความสุข

๒.๔.๒ ความหมายของบุคลิกภาพ

คุณลักษณะทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในนอกภายใน ซึ่งรวมอยู่ในตัวบุคคลนั้นๆ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคลิกภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา ลักษณะการพูด กริยาท่าทางและการแต่งกาย ส่วนบุคลิกภาพภายใน เช่น ค่านิยม ความสนใจ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และความมั่นคงทางอารมณ์^{๖๗}

รัชนิ ลาซโรจน์ กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูว่า ขณะที่ครูยืนอยู่หน้าชั้นเรียนนั้นครูไม่ได้สอนเฉพาะสิ่งที่ครูพูด แต่ครูกำลังสอนสิ่งที่ครูเป็นอยู่ด้วย สิ่งที่ครูเป็นเห็นได้ชัดจากบุคลิกภาพของครูนั่นเอง มีการสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูในอุดมคติที่ผู้เรียนประทับใจ ในด้านบุคลิกลักษณะส่วนใหญ่พบว่า ผู้เรียนต้องการครูที่อารมณ์ดีร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง บุคลิกภาพดี มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ ตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบ^{๖๘} สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมูเลท-โรซอฟ (Samuelesrosoff) กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูที่ผู้เรียนต้องการ คือมีความเข้าใจผู้เรียน ให้ความอบอุ่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน นอกจากนี้บุคลิกภาพของครูผู้สอนยังมีผลต่อทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อครูในด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งรวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้วย

กองวิจัยทางการศึกษา คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของครูจำแนกได้^{๖๙} ดังนี้

๑. บุคลิกภาพทางกาย

บุคลิกภาพทางกายเป็นบุคลิกที่สังเกตได้ง่าย เพราะเป็นสิ่งที่ปรากฏต่อบุคคลทั่วไป เป็นบุคลิกภายนอกที่สามารถแก้ไขปรับปรุงได้โดยการพัฒนาตนเอง^{๗๐} ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา กริยาท่าทาง และการแต่งกาย

๑) การแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ ตลอดจนเครื่องใช้ต่างๆ ที่ประกอบในการแต่งกาย ถือว่าเป็นส่วนช่วยเสริมบุคลิกภาพของครูให้มีความสง่างามยิ่งขึ้น ครูไม่จำเป็นต้องใช้สินค้าราคาแพง แต่ควรแต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกระเบียบ ถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม

^{๖๗} ยนต์ ชุ่มจิต, “ความเป็นครู”, (กรุงเทพมหานคร: โอเอส พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๕๑), หน้า ๙๖.

^{๖๘} กองมาตรฐานวิชาชีพครู กระทรวงศึกษาธิการ, “รายงานการวิจัย กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการผลิตครู”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ ศรศ., ๒๕๓๖), หน้า ๕๔.

^{๖๙} กองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, “รายงานการวิจัย การศึกษาพฤติกรรมของครูในอุดมคติผู้เรียนประถมศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

^{๗๐} ประภาพรพรณ สุวรรณสุข, “เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการระบบการเรียนการสอน Learning-Teaching System หน่วยที่ ๑๑-๑๕”, (สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐๙.

และค่านิยมของสังคม สิ่งที่เราควรคำนึงถึงในการแต่งกายที่เหมาะสมคือ โอกาส เวลา วัย สถานที่ และสถานการณ์^{๗๑}

๒) กริยามารยาท ได้แก่ การเดิน ยืน นั่ง การพูด และการรับประทานอาหาร ซึ่งครู-อาจารย์ ควรเป็นผู้ที่มีกริยาท่าทางการวางตัวที่ถูกต้องสง่างาม ตามสังคมนิยม นอกจากนี้ครูควรพูดจาถูกต้องชัดเจน เป็นไปตามธรรมชาติ พูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนหวานทั้งกับนักเรียน และบุคคลต่างๆ รอบข้าง^{๗๒}

๓) ครู-อาจารย์ ควรจะปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนเมื่อครู-อาจารย์ มีสุขภาพ ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง สะอาด จะมีส่วนช่วยให้รูปร่าง หน้าตา และผิวพรรณของครู-อาจารย์ ดูสวยงามชวนมอง^{๗๓}

นอกจากนี้ เลบรานซ์ (Leblanc. ๑๙๙๘: online) แนะนำเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู ในขณะที่สอนว่า ครูควรมีการสื่อความหมายทั้งวาจา และท่าทาง ครูไม่ควรวางมือไว้เฉพาะที่แผ่นบรรยาย และจ้องมองอยู่ที่แผ่นใสสำหรับบรรยายเท่านั้น แต่ครูควรมองผู้เรียนในขณะที่สอนให้ทั่วทั้งห้อง สอนด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน

๒. บุคลิกภาพทางอารมณ์

บุคลิกภาพทางอารมณ์ เป็นบุคลิกภาพภายในที่อาจแสดงออกมาหรือไม่ก็ได้ อารมณ์บางด้านก็เป็นความลับของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมบางอย่างอาจแสดงออกมาในขณะที่เกิดอารมณ์ ครู-อาจารย์ ควรเป็นคนที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สมบูรณ์ โดยจะต้องเป็นผู้มีภาวะจิตใจมั่นคงแน่วแน่ กระตือรือร้น และยอมรับในความสามารถของผู้เรียน^{๗๔} มีดังนี้

๑) ครู-อาจารย์ ควรเป็นผู้มีอารมณ์ขัน ร่าเริง แจ่มใส ซึ่งจะทำให้ครูสอนอย่างมีความสุขและมีความสุขในการสอน^{๗๕} จากการศึกษาผลงานวิจัยหลายเรื่องมีความเห็นตรงกันว่า อารมณ์ขันเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญของครู การที่ครูมีอารมณ์ขันจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในชั้นเรียน และผู้เรียนจะเกิดความเพลิดเพลิน ถ้าผู้เรียนมีความสบายใจย่อมหมายถึง ความพร้อมที่จะเรียน ซึ่งอารมณ์ขันของครูเป็นแรงจูงใจหนึ่งที่มีผลทำให้ผู้เรียนต้องการเรียนในวิชานั้นๆ^{๗๖}

๒) ครู-อาจารย์ ควรเป็นผู้ที่มีความมั่นคงในอารมณ์ ไม่หงุดหงิดฉุนเฉียวง่าย สามารถควบคุม อารมณ์ได้ดี ให้ความเมตตา ความรักและความเห็นใจแก่ผู้เรียน^{๗๗} มีความคงเส้นคง

^{๗๑} วิจิตร อวาทกุล, “เทคนิคมนุษยสัมพันธ์”, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอ.พรินติ้ง, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘.

^{๗๒} ประภาพรรณ สุวรรณสุข, “เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการระบบการเรียนการสอน Learning-Teaching System หน่วยที่ ๑๑-๑๕”, (สาขาวิชาศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๒๐๙.

^{๗๓} ทวีร์สมิ ธนาคม, “ครูผู้ทรงศาสตร์”, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๗.

^{๗๔} อารี พันธุ์มณี, “ครู:บุคลิกภาพที่สร้างสรรค์การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา”, (กรกฎาคม ๒๕๔๒ - มิถุนายน ๒๕๔๓), หน้า ๒๕-๒๙.

^{๗๕} Day, C. Developing, “Teacher: The Challenges of Lifelong Learning”, (London: Falmer Press, 1999), pp. 10

^{๗๖} Sizer, T.R. and F. Dean, Good Teaching, “Teaching Tips Index. Available”, <http://www.hcc.hawaii.edu/intranet/committees/Fac Dev com/index.html>, September 19, 2000)

^{๗๗} ธีรศักดิ์ อัครบวร, “ความเป็นครูไทย”, (กรุงเทพมหานคร: พลพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๐.

วาในอารมณ์ รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด ไม่อ่อนไหวกับเหตุการณ์ต่างๆ จนเกินควร สามารถควบคุมตนเองให้มีสติยั้งคิด ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความคิดอิสระเป็นของตนเอง ฝึกจิตใจ ให้มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และพร้อมที่จะยินดีเมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ^{๗๘}

๓) ครูควรมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (emotion intelligence) เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน กล่าวคือ ครูควรมีความสามารถตระหนักถึงความรู้สึกของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอื้ออาทรต่อผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด^{๗๙} สามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้เรียนได้^{๘๐}

๔) ครูควรมีความกระตือรือร้น ชยัน และตื่นตัวอยู่เสมอ ความกระตือรือร้นจะทำให้ครูเป็นผู้คิดค้นสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอทั้งทักษะการสอน เทคโนโลยีต่างๆ และการวิจัย^{๘๑}

๓. บุคลิกภาพทางสังคม

บุคลิกภาพทางสังคม หรือการมีมนุษยสัมพันธ์เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกมาให้ผู้อื่นเห็นได้เช่นเดียวกับบุคลิกภาพทางกาย แต่บุคลิกภาพทางสังคมนี้เป็นผลจากบุคลิกภาพทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลนั้นเป็นแรงขับเคลื่อน^{๘๒} การมีมนุษยสัมพันธ์สำหรับครูนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพราะในแต่ละวันการทำงานของครูผู้สอนต้องพบกับผู้เรียน เพื่อนครูด้วยกัน ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไปในสถาบันการศึกษาและชุมชน ถ้าครูผู้สอนเป็นผู้ที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ การเรียนการสอนย่อมจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร^{๘๓} ดังนั้นครูทุกคนจึงควรถือว่าการมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลต่างๆ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ อีกประการหนึ่งของครูมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลต่างๆ จำแนกได้ดังนี้^{๘๔}

๑) มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกันมากที่สุด ซึ่งในอดีตครูถูกยกย่องให้เป็นพ่อ - แม่คนที่สองของศิษย์ นอกเหนือจากการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในด้านวิชาการแล้ว ครูควรสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยการดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอเป็นที่ปรึกษาและช่วยหาทางแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนทั้งปัญหาให้กับผู้เรียนทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาทางการเรียน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยในความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน คือ ครูควร

^{๗๘} ฤทธิ มาตรเยี่ยม, “คุณภาพครูกับคุณภาพการสอน”, วารสารวิชาการ, (เมษายน ๒๕๔๒), หน้า ๒-๘.

^{๗๙} จุฬารัตน์ โสตะ, “คุณค่าของความฉลาดด้านอารมณ์”, วารสารศูนย์บริการวิชาการ, (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๓), หน้า ๒๐-๒๔.

^{๘๐} ทศพร ประเสริฐสุข, “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา”, (กรกฎาคม ๒๕๔๒ - มิถุนายน ๒๕๔๓), หน้า ๘-๙. (อ้างอิง จาก Goleman. 1998, pp. 93-104.)

^{๘๑} Lamb, D.M., “Iowa Elementary Principals’ Perception Regarding the Importance and Assessability of First-Year Teacher’ Essential Skills and Competencies” International Dissertation Abstracts, In UMI Co. 1998, (University of South Dakota, AAC 9828276)

^{๘๒} ธีรศักดิ์ อัครบวร, “ความเป็นครูไทย”, (กรุงเทพมหานคร: พลพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๐.

^{๘๓} จุฬา บุรีภักดิ์, “เอกสารประกอบการสอนวิชา มนุษยสัมพันธ์สำหรับครู”, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๓๓), หน้า ๓.

^{๘๔} ยนต์ ชุ่มจิต, “ความเป็นครู”, (กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๓๑), หน้า ๕๑.

จำผู้เรียน และชื่อของผู้เรียนได้ แม้ว่าจะพบกันโดยบังเอิญนอกสถานศึกษา และครูควรช่วยเหลือผู้เรียนในด้านการเรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน^{๘๕}

๒) มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู นับว่ามีความสำคัญมาก ที่สุดในการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูที่ทำงานที่เดียวกันเปรียบเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นครูควรมีความรักและสามัคคี ซึ่งนอกจากจะมีผลทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพแล้ว ยังพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครูด้วย วิธีการที่ครูควรปฏิบัติต่อครูเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ ครูควรร่วมมือในการอบรมสั่งสอนผู้เรียน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางวิชาการ ช่วยเหลืองานส่วนตัวซึ่งกันและกันเท่าที่โอกาสจะอำนวย ทำหน้าที่แทนกันเมื่อคราวจำเป็นให้กำลังใจในการทำงานซึ่งกันและกัน และครูควรจะสุภาพอ่อนน้อมต่อกันเสมอ

๓) มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา และสถาบันการศึกษา ครูควรให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง โดยประสานงานหรือจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนและผู้เรียน^{๘๖} วิธีการที่ครูจะสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆ ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหา ทางกรเรียนและปัญหาอื่นๆ ของผู้เรียน หาโอกาสอันเหมาะสมเพื่อเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เชิญผู้ปกครองร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันการศึกษา ครูควรทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับความสำคัญระหว่างครอบครัวกับสถานศึกษา^{๘๗} ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และอาชีพแก่ผู้ปกครองและประชาชน ร่วมมือกับชุมชนในการจัดงานต่างๆ ร่วมมือกับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ตลอดจนร่วมแก้ปัญหาของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน และครูควรแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง^{๘๘}

บุคลิกภาพทางสังคมที่สำคัญของครูนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การตรงต่อเวลาในการทำงาน การกระทำกิจกรรมใดๆ เพื่อสร้างชื่อเสียงแก่สถาบันการศึกษา การรู้จักมารยาท วัฒนธรรมระเบียบของสังคม และช่วยเหลืองานสังคม^{๘๙} นอกจากนี้ แฮมมิง (Hemming) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูในด้านสังคม เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูไว้ว่า ครูควรเป็นผู้มีไหวพริบบริภาพ มีความรอบคอบ มีความเป็นผู้นำและกล้าหาญ สิ่งเหล่านี้เป็นบุคลิกภาพที่มีส่วนช่วยให้ครูเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม^{๙๐}

^{๘๕} Sizer, T.R. and F. Dean, "Good Teaching", Teaching Tips Index", (Available <http://www.hcc.hawaii.edu/intranet/committees/Fac Dev com/index.html>, September 19, 2000)

^{๘๖} ชุมพล ศรีทองพูล, "ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้", วารสารข้าราชการครู, (เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๔๔), หน้า ๓๓ - ๓๔.

^{๘๗} ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล, "ยุทธวิธีการสอนและการศึกษาของผู้เรียนวัยรุ่น", วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๔๓), หน้า ๘๔ - ๙๓.

^{๘๘} ธีรศักดิ์ อัครบวร, "ความเป็นครูไทย", (กรุงเทพมหานคร: พลพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๐.

^{๘๙} วิจิตร อาวะกุล, "เทคนิคมนุษยสัมพันธ์", (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอ.พรินต์, ๒๕๓๖), หน้า ๙๘.

^{๙๐} Hemming, H.E., "the Teacher's Role in Facilitating Critical Thinking about Social Issues", (International Dissertation Abstracts. In UMI Co. 1998, Dalhousie University. AAC NQ 24746, 1997)

อาจกล่าวได้ว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้ครู-อาจารย์ เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีกิริยาจาสุภาพอ่อนโยน เป็นผู้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครู-อาจารย์และผู้เรียน รวมทั้งบุคคลอื่นๆ เป็นคนละเอียดรอบคอบ มีเหตุผล มีความยุติธรรม ขยันอดทน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รวมทั้งมีความเมตตากรุณาและความเสียสละ ซึ่งประกอบกันเป็นลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม (มัธยมาปฎิพา)

ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ในเชิงพระปริยัติธรรมหรือเชิงทฤษฎีนั้น มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก วิกัณคสูตร และพระพุทธเจ้าโปรดประทานพระธรรมเทศนาในทุกขนิโรธคัมภีร์ปฏิบัติ อริยสัจ ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร มีใจความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายหนทางธรรมปฏิบัติ คือ มรรคมีองค์ ๘ นี้ สามารถดับทุกข์ให้สำเร็จซึ่งพระนิพพาน เป็นความจริงแท้แห่งพระอริยเจ้าทั้งหลาย มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น เป็นประธาน พระอริยเจ้าทั้งหลายย่อมปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ นี้ ทุกๆพระองค์ เพราะว่า เป็นวิธีเผผลาญกิเลส และให้สำเร็จมรรคผลนิพพานเป็นที่สุด

๒.๕.๑ องค์ประกอบของมรรคมีองค์ ๘

มรรคมีองค์ ๘ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ซึ่งสามารถย่อลงเป็นไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มีรายละเอียดดังนี้

๑. สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ

กล่าวโดยปริยายเบื้องต้นว่า ความเห็นชอบ คือ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องโลกและความ เป็นไปของชีวิต คือ ทานที่ให้แล้วมีผล การสงเคราะห์ที่ทำแล้วมีผล การเช่นสรวงมีผล ผลคือวิบากของกรรมที่ทำดีและทำชั่วมี โลกนี้โลกหน้ามี พ่อแม่มีคุณ เป็นต้น ความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเช่นนี้เป็นสัมมาทิฐิเบื้องต้น ถ้าบุคคลเห็นไม่ตรงแม้ในเรื่องเบื้องต้นเช่นนี้แล้ว ก็เป็นการยากที่จะก้าวหน้าในคุณธรรมอันสูงขึ้น

กล่าวโดยปริยายเบื้องสูง หมายถึง ความรู้หรือญาณในอริยสัจ ๔ ดังบาลีว่า

“.... กตมา จ ภิกขเว สมมาทิฐิ อโย ภิกขเว ทุกเข ญาณํ ทุกขสมุทเท ญาณํ ทุกขนิโรธ ญาณํ ทุกขโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณํ อโย วุจจติ ภิกขเว สมมาทิฐิ”

คำว่า ญาณ ในที่นี้หมายถึงญาณ ๓ อันเป็นไปในอริยสัจ ๔ กล่าว คือ สัจจญาณ กิจจญาณ และกตญาณ บุคคลจะเป็นสัมมาทิฐิโดยสมบูรณ์นั้นจะต้องละกิเลสได้แล้วโดยสิ้นเชิง คือ รู้ในทุกข์สมุทยอริยสัจ รู้ในทุกข์นิโรธอริยสัจ รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ แล้วปฏิบัติถอนซึ่งอวิชชาและตัณหา เมื่อเป็นดังนั้นแล้วย่อมไม่เห็นคลาดเคลื่อนในปรากฏการณ์ต่างๆ เพราะรู้เบื้องหลังของปรากฏการณ์แล้วอย่างดี

๒. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ กล่าวโดยปริยายเบื้องต้นว่า หมายถึง ความดำริชอบก็คือความคิดชอบ คือ คิดในทางมีคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น วางแนวจิตของตนไว้ในทางที่ก่อประโยชน์ เช่น ตั้งใจในทางที่ดี ความคิดในการต่อสู้อุปสรรค คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบ่งบอกความสำคัญของความคิดว่า “.... มโนปพพกมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมย มนสา เจ ปญฺเฐน ภาสติ วา กโรติ วา ตโต นํ ทุกขมนเวติ จกฺกํ ว วโห ปทํ” แปลว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมี

ความคิดเป็นประธาน สำคัญที่ความคิดย่อมสำเร็จได้ด้วยความคิด ถ้าคนคิดไม่ดีย่อมพูดไม่ดี ทำไม่ดี จากนั้นความทุกข์ก็ตามมา เหมือนล้อเกวียนที่ตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป

กล่าวโดยปริยายเบื้องสูง หรืออย่างละเอียดซึ่งมีพระพุทธรูปเป็นอุทเทสดังนี้

“.... กตโม จ ภิกขเว สรรพสาสกา โย โข ภิกขเว เนกขัมมสาสกา โอปยาปาตสาสกา โป อวิหิงสาสาสกา โย อญฺญาติ ภิกขเว สรรพสาสกา” แปลว่า ภิกขุทั้งหลาย ความดำริชอบคืออย่างไร ภิกขุทั้งหลาย คือ ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยาบาท ความดำริในการไม่เบียดเบียน นี่แล เราเรียกว่า ความดำริชอบ

สามารถอธิบายขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

๑) ความดำริในการออกจากกาม (เนกขัมมสังกัปปะ)

ก. ทำไมจึงต้องมีความดำริในการออกจากกาม เบื้องต้นต้องทราบก่อนว่า อริยมรรคมีองค์ ๘ โดยปริยายเบื้องสูงนี้เป็นทางดำเนินไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพื่อความดับภพทั้งปวง ทั้งกามภพ รูปภพ และอรุภพ การที่จะพ้นจากกามได้ก็ต้องออกจากกามด้วยการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีให้ต่อเนื่องไปทุกภพทุกชาติ

ข. คุณของการหลีกออกจากกามผู้มีปรีชาชาญ ย่อมได้ความปลอดภัยโปร่งใจเป็น อย่างยิ่ง เกษมจากเครื่องร้อยรัดทั้งปวง (โยคทุกขม) ย่อมรู้สึกตนว่าได้ประสบภาวะใหม่ ชีวิตใหม่ อยู่ใน โลกใหม่อันเรืองรองด้วยปัญญา ได้พบความจริงว่า โลกใหม่นี้ดีกว่า สะอาดกว่า มีความสุขกว่าโลกเก่า เป็นอันมาก

๒) ความดำริในความไม่พยาบาท (อัปยาปาตสังกัปปะ)

ก. ความหมายของความไม่พยาบาท คือ ความปองร้าย มุ่งให้ผู้อื่นถึงความพินาศ เช่น คิดอยู่ในใจว่า เมื่อไรหนอคนนั้นจะถูกรถชนตาย ตกน้ำตาย ถูกฆ่าตาย ทรัพย์สินสมบัติพินาศ หรือ ถูกปล้น อย่างนี้แหละเรียกว่า ความพยาบาท ความไม่พยาบาท คือ ความไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่น ไม่ปรารถนาร้ายแก่เขา กล่าวอย่างสั้นว่ามีความปรารถนาดีแก่เขา

ข. โทษของความพยาบาท ความพยาบาทเป็นไฟภายในอย่างหนึ่งที่มีอำนาจเผา ลนจิตใจของผู้สั่งสมมันไว้ ยิ่งมากเท่าใดก็จะยิ่งเผาเจ้าตัวให้เราร้อนมากเท่านั้น เมื่อออกจากตนเองก็ ไปเผาคนอื่นให้เราร้อน สังคมเราร้อน

ค. คุณของความไม่พยาบาท ผู้มีปัญญาเห็นแจ้งดังนี้ จึงได้ดำริในการไม่พยาบาท คืออยู่ด้วยการให้อภัยในชีวิต ในทรัพย์สิน และในความรู้สึกของผู้อื่น คือไม่ทำลายชีวิต ไม่ทำลาย ทรัพย์สิน และความทำลายความรู้สึกของคนอื่น การให้อภัยจึงเป็นทานอันยิ่งใหญ่ อย่างหนึ่งเรียกว่า อภัยทาน ซึ่งเป็นทางดำเนินของปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่

๓) ความดำริในการไม่เบียดเบียน (อวิหิงสาสังกัปปะ)

ก. ความไม่เบียดเบียน คือการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเพื่อความสุขหรือเพื่อ ประโยชน์ของตน มีสาเหตุมาจากความโลภบ้าง ความโกรธบ้าง ความหลงบ้าง ต่างกับความพยาบาท ตรงที่ว่าพยาบาทนั้นเป็นการผูกเวรจองเวร ผูกใจเจ็บกระทำให้ผู้ที่ทำตนก่อน ส่วนความ เบียดเบียนนั้น อาจทำได้ แม้แก่ผู้ที่ไม่เคยทำอะไรให้ตนเดือดร้อน

ข. โทษของการเบียดเบียน โลก โกรธ หลง เป็นอกุศลมูล คือ ต้นตอหรือต้นเหตุ แห่งความชั่ว บุคคลย่อมเบียดเบียนผู้อื่นเพราะมี โลก หรือโกรธ หรือหลง อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ในใจ

หรือเพราะทั้ง ๓ อย่างรวมกัน เมื่อคิดเบียดเบียนเขาใจของตนก็เศร้าหมองเร่าร้อนเป็นทุกข์ นี่ก็
จัดเป็นการเบียดเบียนตนเองให้ทุกข์ก่อนแล้วจึงยังความทุกข์นั้นไปสู่คนรอบข้างโดยตรง ส่วน
ทางอ้อมตัวเราก็เบียดเบียนตนเองไปแล้ว

ค. คุณของความไม่เบียดเบียน ทำให้เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน เห็นซึ่งลงไปในความ
ทุกข์ของผู้อื่น ความรู้สึกอันนั้นย่อมฉาบตามาที่ใบหน้า แววตา เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้คนเข้าหา และ
มีความรักใคร่ใคร่ดี เคารพนับถือ มีความสุข ความปรารถนาเมื่อได้พบเห็น แม้ผู้มีใจกระด้างเมื่อได้สัมผัส
กับความกรุณาของบุคคลเช่นนั้น ก็คลายความกระด้างลงกลายเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน ควรแก่การ
ปลุกฝังคุณธรรมอื่นๆ ลงไป

๓. สัมมาวาจา คือ การพูดชอบ

มีพระพุทธพจน์เป็นอุทเทสดังนี้

“.... กตมา จ ภิกขเว สัมมาวาจา ยา โข ภิกขเว มุสาวาทา เวรมณี, ปิสุณาย วาจา
เวรมณี ผรุสวาทา วาจา เวรมณี สมพปလာปาเวรมณี อโย วุจจติ ภิกขเว สัมมาวาจา”

แปลว่า “.... ภิกษุทั้งหลาย สัมมาวาจาเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย การเว้นการพูดเท็จ
เว้นการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ นี้เรียกว่า สัมมาวาจา เหตุไฉนจึง
ทรงสอนให้เว้นทุจริต คือ การพูดไม่ดี ๔ อย่าง ทำไมไม่ทรงสอนให้พูดอย่างนั้นอย่างนี้ จึงจะเป็น
สัมมาวาจา”

สัมมาวาจานั้น ได้แก่ วุจจติ ๔ ประการ คือ

๑) มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการโกหก มาया ล่อลวง สับปรับ ให้ผู้อื่น
เสียทรัพย์สินสิ่งของ

๒) ปิสุณาวาจา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการกล่าววาจาส่อเสียดให้ผู้อื่นได้รับความ
เดือดร้อนใจ ให้เคืองแค้นขัดใจ ให้ได้รับความฉิบหาย

๓) ผรุสวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการกล่าววาจาหยาบคาย

๔) สมพปလာปาวาจา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการกล่าวคำตลกคะนอง เพ้อเจ้อ ไร้สาระ

๔. สัมมากัมมันตะ คือ การงานชอบ

มีพระพุทธพจน์เป็นอุทเทสดังนี้ “.... กตโม จ ภิกขเว สัมมากัมมมโนโต ยา โข ภิกขเว
ปาณาติปาตา เวรมณี, อทินนาทานา เวรมณี อโย วุจจติ ภิกขเว สัมมากัมมมโนโต”

แปลว่า “.... ภิกษุทั้งหลาย สัมมากัมมันตะเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลายงดการเว้นจาก
ปาณาติบาต เว้นจากอทินนาทาน เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ)”

สัมมากัมมันตะนั้น ได้แก่ กายสุจจริต ๓ ประการ คือ

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิตให้ถึงตาย

๒) อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการลักทรัพย์ของผู้อื่น หรือการ
ถือเอาของของ ผู้อื่นมาเป็นของตน โดยที่เจ้าของมิได้อนุญาต

๓) กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณี หมายถึง เว้นจากการประพฤติดิฉินในกามต่อบุตร
ภรรยาหรือสามีของผู้อื่น

๕. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า สัมมาอาชีวะ มุ่งเน้นถึงพระสาวกในบวรพุทธศาสนา นี้ พึงปฏิบัติตนละเลยซึ่งมีฉฉาอาชีวะ คือเลี้ยงชีพโดยมิชอบธรรม ประกอบด้วยยอนเสนา คือ หลอกลวงด้วยการอวด อุตริมนุสสรธรรม ออกปากขอต่อคนที่ไม่ควรขอ ใช้เงินลงทุนหาผลประโยชน์ ต่อลาภด้วยลาภ คือ ให้แต่น้อยเพื่อหวังผลตอบแทนมาก เป็นหมอเวทมนตร์เสกเป่า เป็นหมอรักษาโรค เป็นต้น แม้ไม่ได้เป็นนักบวช แต่เป็นผู้ที่นับถือพระรัตนตรัยแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านยังทรงตรัสว่า อุบาสก ผู้นับถือพระรัตนตรัย ไม่ควร ทำการค้าขาย ๕ อย่างคือ

- ๑) ค้าขายเครื่องประหาร
- ๒) ค้าขายมนุษย์
- ๓) ค้าขายสัตว์เป็นเพื่อทำเป็นอาหาร
- ๔) ค้าขายน้ำเมา
- ๕) ค้าขายยาพิษ

เพราะทรงเห็นว่าการค้าขายสิ่งทั้งหลายเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเดือดร้อนใจในภายหลัง และยังขัดต่อคำสอนของพระองค์อีกด้วย การเลี้ยงชีพโดยชอบธรรมให้เป็นที่สรรเสริญแห่งพระอริยเจ้าทั้งหลาย

๖. สัมมาวายามะ คือ ความเพียรชอบ ความเพียรชอบ จัดเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง เป็นคุณธรรมที่ศาสดาของทุกศาสนายกย่อง นักปราชญ์ทั้งปวงสรรเสริญ ความเพียรเป็นค่ากลางๆ และเป็นดาบสองคมอยู่สุดแล้วแต่บุคคลจะใช้ความเพียรไปในทางใด ถ้าใช้ไปในทางที่ชอบก็เป็นสัมมาวายามะ ก่อให้เกิดมีความสุข ความเจริญเป็นผล ถ้าใช้ไปในทางไม่ชอบเป็นมิฉฉาวายามะ เช่น ความพยายามของโจรก็มีความทุกข์ ความต่ำทรามเป็นผล วายามะ และ วิริยะ มีความหมายอย่างเดียวกัน ต่างแต่พยัญชนะเท่านั้น ในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสาวก และนักปราชญ์ทั้งหลายได้สรรเสริญความเพียรไว้มาก อย่างเช่น ในขุททกนิกาย จริยาปิฎก เล่มที่ ๓๓ หน้าที่ ๕๙๕ กล่าวไว้ว่า

“... ท่านทั้งหลายเห็นความเกียจคร้านเป็นภัย เห็นความเพียรเป็นธรรมเกษม คือ ปลอดภัยแล้ว จงเป็นผู้มีความเพียรสม่ำเสมอเถิด นี่เป็นพุทธานุศาสนี (การพราสอนของพระพุทธเจ้า)”

องค์สมเด็จพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อทรงทำความเพียรเพื่อบรรลुพระโพธิญาณ ทรง ตั้งจตุรงคมหาปธาน ความเพียรอันประกอบด้วยองค์ ๔ ว่า

“.... เลือดและเนื้อ ในสรีระของเราจะเหือดแห้งไป เหลือแต่เอ็นและกระดูก ก็ช่างเถิด ถ้ายังไม่บรรลุผลที่เราต้องการ คือสัพพัญญุตญาณแล้วจะไม่ยอมหยุดความเพียรเป็นอันขาด” อย่างนี้เรียกว่า ทรงทำความเพียรแบบ “.... มอภายมอชีวิต” ไม่ทรงอาลัยในชีวิต ในที่สุดพระองค์ก็ได้บรรลุผลสมความมุ่งหมาย คือ ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัมมาวายามะที่ปรากฏในมัคควิภังคสูตร สูตรที่ว่าด้วยการจำแนกมรรค พระพุทธองค์ทรงนิทเทส (บทยาย) สัมมาวายามะ ไว้ว่า

- ๑) สังวรปธาน คือ เพียรระวังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น
- ๒) ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
- ๓) ภาวนาปธาน คือ เพียรให้กุศลที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น

๔) อนุรักษนาปธาน คือเพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ดำรงอยู่และเจริญยิ่งขึ้นไป รวมความว่า ทรงหนุนให้เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้น แล้วเพียรให้ ความดีเกิดขึ้น เพียรรักษาความดีให้ดำรงอยู่และเจริญยิ่งขึ้นไป

๗. สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ มรรคข้อนี้ ในพระบาลีมีคควังคสูตร อธิบายว่า การระลึกในสติปัฏฐาน ๔ คือระลึกในกาย เวทนา จิต และธรรม ให้รู้ตามเป็นจริง เพื่อไม่หลงในสิ่งเหล่านั้น เพื่อเข้าใจแจ่มแจ้งในเรื่องของกาย เรื่องของความรู้สึก เรื่องของจิต และเรื่องของธรรมที่เกี่ยวกับจิต กล่าวคือ ปรากฏการณ์อันเกิดขึ้นกับจิต ให้รู้ว่อย่างไหนทำให้จิตเสื่อม อย่างไหนทำให้จิตเจริญ

สติปัฏฐาน ๔ นี้พระพุทธเจ้าทรงยกย่องมาก ทรงยกย่องไว้ตั้งแต่เริ่มต้นของสติปัฏฐานสูตรว่า

“..... เอกายโน อัย ภิกขเว มคฺโค สุตตานํ วิสุทฺธิยา” เป็นอาทิ แปลว่า “.... ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเอก มีอยู่เพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย (ผู้เดินไป) เพื่อล่วงพ้น หรือข้ามแดนแห่งความโศกความเศร้าคร่ำครวญ รำพัน เพื่อความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งทุกขโทมนัส เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้ น่ารู และเพื่อทำนิพพานให้แจ้งทาง ดังกล่าวนี้อือสติปัฏฐาน ๔”

สัมมาสติ ความหมายในเบื้องต้น หมายถึง สติที่ระลึกนึกคิดในเรื่องบุญ เป็นต้นว่า คิดที่จะบำเพ็ญทาน รักษาศีล ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ระลึกถึงผู้มีพระคุณ เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ เป็นต้น

ส่วนสัมมาสติ ความหมายโดยเบื้องต้นหมายถึง การบำเพ็ญสติปัฏฐาน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อันได้แก่การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสภาวะที่สิ่งนั้นเป็น อยู่ตามปกติมี ๔ ประการ ในการอธิบายความหมายของสติปัฏฐาน ๔ จะขอนำพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนีมาประกอบการอธิบายขยายความ เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น

กายานุปัสสนา คือ การพิจารณาเห็นกายในกายอยู่เนืองๆ การพิจารณาเห็นกายในกายอยู่เนืองๆ คือ การเห็นกายต่างๆ ซึ่งซ้อนอยู่ภายในกายมนุษย์นี้ นับตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียดหรือกายฝัน จนกระทั่งถึงกายธรรมระดับต่างๆ

เวทนานุปัสสนา คือ การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งภายในและภายนอกอยู่เนืองๆ การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนานี้ ในระดับต้นนั้น คือ การเห็นสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ ของกายในกายที่ซ้อนกันอยู่ เวทนาภายนอกคือเวทนาของกายมนุษย์ เวทนาภายใน คือ เวทนาของกายภายใน ตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียดเข้าไปตามลำดับ

จิตตานุปัสสนา คือ การพิจารณาเห็นจิตในจิตทั้งภายในและภายนอกอยู่เนืองๆ การพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่เนืองๆ หมายถึง การรู้ชัดถึงสภาวะจิตตลอดเวลา เช่น ถ้าจิตระคนด้วยราคะ หรือ โทสะ หรือ โมหะ ก็รู้ชัดว่าจิตระคนด้วยกิเลสอย่างใด หรือถ้าจิตหลุดพ้น ก็รู้ชัดว่าจิตหลุดพ้น ไม่หลุดพ้นก็รู้ว่าไม่หลุดพ้น จิตภายนอก คือ จิตของกายมนุษย์ ส่วนจิตภายใน คือ จิตของกายภายใน นับแต่กายมนุษย์ละเอียดเป็นต้นไป

ธัมมานุปัสสนา คือ การพิจารณาธรรมภายในและภายนอกอยู่เนืองๆ การพิจารณาเห็นธรรมภายใน คือ เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายภายในต่างๆ ตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียดเข้าไปตามลำดับ ส่วนการพิจารณา เห็นธรรมภายนอกนั้นคือ เห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์หยาบ หากปราศจากดวงธรรมเหล่านี้เสียแล้ว กายต่างๆ ก็มีอาจดำรงอยู่ได้

๘. สัมมาสมาธิ คือ สมาธิชอบ สมาธิ เป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จทุกอย่าง แต่คนส่วนมากพอได้ยินคำว่า สมาธิ ใจก็นึกไปถึงฉันท วิปัสสนาขั้นสูง ความจริงแล้วสมาธิต้องใช้ในการงานทุกอย่าง ไม่ว่างานสูงต่ำอย่างไร จะต่างกันก็แต่ว่า จะต้องใช้สมาธิสูงต่ำเพียงใด สมาธิเพียงเบาบางหรือเข้มข้นเพียงไร

สมาธิ คือ ลักษณะที่จิตแน่วแน่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่านกระสับกระส่าย วุ่นวายไปในอารมณ์อื่นอันเป็นเหตุภายนอก เหมือนเสาเรือนที่ปักลงมั่นคงย่อมรับน้ำหนักได้ดี ไม่โยกไม่โคลนฉันใด ดวงจิตที่มั่นคงด้วยกำลังสมาธิก็ฉนั้นนั้น ย่อมไม่วอกแวกหวั่นไหว กระแสดวงจิตก็เหมือนกระแสน้ำ ถ้าพุ่งไปทางเดียวก็มีกำลังแรง เมื่อแยกไปหลายทาง กำลังแรงก็อ่อนลง สมาธินี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กุศลธรรมทั้งปวง จะสำเร็จได้ก็ด้วยสมาธิจิตของเราเองเป็นสำคัญ สมาธิจิตนี้เป็นที่ประชุมไว้ซึ่งกุศลธรรมทั้งปวง กองกุศลทั้งปวงจะมีผลมาก ก็ด้วยอาศัยสมาธิจิต สมาธิแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

ขณิกสมาธิ ได้แก่สมาธิจิตแห่งเราท่านทั้งปวงที่ตั้งมั่นได้ในระยะสั้นๆ ชั่วขณะชั่วกระตักหูเพียง ทีเดียวก็นึกได้ว่า ขณิกสมาธิ

อุปปจารสมาธิ ได้แก่ สมาธิจิตอันตั้งมั่นลงในที่ใกล้จะได้ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ปัญจฌาน อยู่แล้ว

อัปปนาสมาธิ ได้แก่ องค์ฌาน มีปฐมฌานเป็นต้น จิตที่ตั้งอยู่ในฌานทั้ง ๔ นั้น ได้ชื่อว่า อัปปนาสมาธิ

ในพระธรรมเทศนาเรื่อง สมาธิ หลวงปู่วัดปากน้ำ กล่าวถึงสมาธิแบ่งเป็น สมาธิในปริยายเบื้องต่ำ และสมาธิในปริยายเบื้องสูง สมาธิในปริยายเบื้องต่ำ ถือเอาตามพระบาลีว่า อธิ อริยสาวโก แปลว่า พระอริยสาวกในพระธรรมวินัย โวสสคคารมมณฺเฑ กริตวา ทำให้ปราศจากอารมณ์ทั้ง ๖ ทาง ตา (รูปารมณฺ) ทางหู (สัทธารมณฺ) ทางจมูก (คันธารมณฺ) ทางลิ้น (รสรมณฺ) ทางกาย (โณฐัพพารมณฺ) ทางใจ (ธรรมารมณฺ) ไม่ได้เกี่ยวแก่ใจเลย ได้สมาธิในความตั้งมั่น ได้ซึ่งความที่จิตเป็นหนึ่ง สมาธิในทางปฏิบัติ ผู้ได้ ผู้ถึง เห็นปรากฏชัดทีเดียว เริ่มแรกเป็นการกำหนด บริกรรมนิมิต คือสิ่งที่กำหนดในระยะแรกสุดเพื่อภาวนา บริกรรมนิมิต เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิด เมื่อจิตตั้งมั่นเริ่มเป็นอุปปจารสมาธิ แทนขณิกสมาธิ จะเห็นบริกรรมนิมิต ติดอยู่ ภายในใจเป็นมโนภาพ แม้หลับตาก็จะเห็นชัดเหมือนยิ่งกว่าลืมตาเห็น คือ เมื่อบริกรรมนิมิต เปลี่ยนเป็นอุคคหนิมิต อุคคหนิมิตที่ตั้งมั่นยิ่งขึ้นเป็นอุปปจารสมาธิอย่างสมบูรณ์ อุคคหนิมิตจะเปลี่ยนเป็นปฏิภาคนิมิตชัดเจน สามารถ เปลี่ยนขนาดรูปร่างได้ อุคคหนิมิตและปฏิภาคนิมิตเป็นนิมิต ที่ต้องทำให้เจริญ จำเป็นต้องรักษาให้ดีขึ้นกว่า อัปปนาสมาธิจะเกิดขึ้นและสำเร็จเป็น “....ฌาน” ซึ่งเป็นสมาธิปริยายเบื้องสูง

สรุปว่า สัมมาสมาธิในเบื้องต้น หมายถึง ความตั้งใจแน่วแน่นไม่ย่อหย่อนแห่งจิต ในขณะที่บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา สดับฟังพระธรรมเทศนา ความแน่วแน่นแห่งจิตในขณะที่บำเพ็ญกุศลธรรมดังกล่าวแต่ละขณะ จัดเป็นขณิกสมาธิและอุปปจารสมาธิจึงถือว่าเป็นสัมมาสมาธิด้วย

สัมมาสมาธิในเบื้องต้น จึงหมายถึง สมาธิระดับอัปปนาสมาธิ คือ สภาวะที่จิตสงบจากกิเลสขันธ์และวัฏฏคามแล้ว เข้าปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน พระอริยบุคคลทั้งหลายจะสำเร็จซึ่งมรรคผลนิพพานนั้นด้วยสมาธิจิตนี้เอง สมาธิจิตจึงเป็นที่สรรเสริญของพระอริยเจ้าทั้งปวง

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญและความเสื่อมของสังคม สังคมที่เจริญจะมีคนที่ทรงคุณธรรมอยู่มาก และการที่คนจะมีความประพฤติดี ขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมครู-

อาจารย์เป็นผู้ที่มีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีให้กับผู้เรียน นอกจากครูจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางวิชาการแล้ว ครูยังต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม เช่น มีความเมตตา เสียสละ อดทน มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ละอายและเกรงกลัวต่อบาป สิ่งเหล่านี้จะกำกับให้ครูใช้ความรู้ที่มีอยู่ไปในทางที่สร้างสรรค์^{๙๑}

คุณธรรมเป็นลักษณะความรู้สึกลึกซึ้งคิดทางจิตใจ จริยธรรมเป็นลักษณะการแสดงออกทางร่างกาย การปลูกฝังคุณธรรมในจิตใจของมนุษย์ต้องใช้เวลา และการฝึกอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม การที่ครูจะอบรมสั่งสอนผู้เรียนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมได้ ครูผู้สอนเองควรจะเป็นผู้ที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมด้วย^{๙๒} คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมของครูจำแนกได้ ดังนี้

๒.๕.๒ คุณธรรมของครู-อาจารย์

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า^{๙๓} คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีที่เป็นประโยชน์แก่สันติภาพโดยรวม คุณธรรมของครู หมายถึง ความสมบูรณ์ด้วยหน้าที่และสิทธิของครู กล่าวคือ ผู้ที่เป็นครูควรจะต้องมีคุณสมบัติฝ่ายดีอย่างสมบูรณ์ เพื่อทำหน้าที่ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ครูที่มีความรู้เฉพาะทางวิชาการอย่างเดียวยังไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ ครูต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ด้วย^{๙๔} คุณธรรมจึงเป็นคุณสมบัติที่ควรมีอยู่ในตัวครู คุณธรรมที่ครูควรจะมีเป็นแนวทางปฏิบัติ^{๙๕} ได้แก่

๑. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและสังคม สนใจและเอาใจ ใส่การเรียนและความประพฤติของผู้เรียน ช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับความสุข

๒. มีความยุติธรรม คือ ความเป็นธรรมต่อผู้เรียน เอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ลำเอียง ตัดสินปัญหาของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม และไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

๓. มีความรับผิดชอบ คือ มุ่งมั่นในผลงาน มีวิธีการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์วางแผนการใช้เวลาเหมาะสมคุ้มค่า และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน

๔. มีวินัย คือ มีการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของหน่วยงาน และทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

^{๙๑}เพิ่มรุช บุปผามาตะนัง, “ครูไทยในสหัสวรรษใหม่”, วารสารข้าราชการครู, (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๔๓), หน้า ๔๓-๔๖.

^{๙๒}โรม สุรเสน, “คู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๓ - ๕.

^{๙๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (ม.ป.ป.), “ธรรมสำหรับครู”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, อ้างถึงพุทธทาสภิกขุ, ๒๕๒๗, คำบรรยายคุณธรรมของครู: ๑๒ กันยายน ๒๕๒๗)

^{๙๔}สุวิชัย โกศลยยะวัฒน์, “ครูของแผ่นดิน องค์ภูมิมนตรีของการศึกษาไทย”. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา. (พฤศจิกายน ๒๕๔๒ - มีนาคม ๒๕๔๓), หน้า ๓-๑๑.

^{๙๕}รวิวรรณ ชินะตระกูล และเตื่อนจิตต์ จิตต์อารี, “หลักการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พริน, ๒๕๓๘)

๕. มีความขยัน คือ มีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานสม่ำเสมอ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงาน และพยายามที่จะสอนและแนะนำผู้เรียนให้บรรลุจุดหมาย

๖. มีความอดทน คือ อดทนเมื่อเกิดอุปสรรค สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์

๗. ประหยัดและอดออม คือ รักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยเกินฐานะตน และรู้จักออมทรัพย์เพื่อความมั่นคง

๘. มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู คือ เห็นความสำคัญของอาชีพครู สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพ รักษาชื่อเสียงของวิชาชีพ สร้างความเข้าใจอันดีต่อสังคมเกี่ยวกับวิชาชีพครู และเกิดความสำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี

๙. ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นยอมรับและปฏิบัติตามความคิดที่มีเหตุผล โดยคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

๒.๕.๓ จริยธรรมของครู-อาจารย์

จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง และเป็นการประพฤติที่เป็นธรรม โดยทั่วไป จริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา เพราะคำสอนของศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม และการศึกษาก็มีส่วนปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมให้แก่บุคคล การที่ครูจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดี ครูควรกระทำตนเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียน^{๖๖}

การแสดงออกในสิ่งที่ครูควรประพฤติปฏิบัติ^{๖๗} ได้แก่ การประพฤติตนดีสม่ำเสมอ ดำรงชีวิตเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุชนิสัย และอุปนิสัย นำผู้เรียนให้พ้นจากทางเสื่อม ไม่ทำโทษผู้เรียนจนเกินกว่าเหตุ สร้างความก้าวหน้าทางอาชีพตามความสามารถของตน เว้นการกระทำผิดเรื่องชั่วช้า ไม่ให้ผู้เรียนทำในสิ่งที่เกินความสามารถ หลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกร้างในหมู่คณะ เช่น ความริษยา และพยาบาทเคียดแค้น^{๖๘} สอดคล้องกับข้อกำหนดของกองการเจ้าหน้าที่ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาข้าราชการครูผู้มีความประพฤติเป็นแบบอย่างเพื่อพิจารณาข้าราชการครูดีเด่น และมีข้อเสนอเพิ่มเติม คือ ครูต้องดูแล บำรุงและรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ของทางราชการอย่างประหยัด ไม่แสวงหาผลประโยชน์ อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ รวมถึงการเป็นผู้รักษาและปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ ปฏิบัติ

^{๖๖} โรม สุรเสน, “คู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑ - ๑๔.

^{๖๗} ไพฑูรย์ สินลารัตน์, “ความรู้คู่คุณธรรม”, รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อ้างถึง เสนีย์ มีทรัพย์, ๒๕๒๒), “คุณธรรมนิยมในทศวรรษของท่านพุทธทาสภิกขุ”, วารสารครูศาสตร์, (มีนาคม - เมษายน ๒๕๒๒), หน้า ๒๙ - ๓๕.

^{๖๘} กองการเจ้าหน้าที่ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, “เกณฑ์การประเมินครูเพื่อรับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “ครูสุจริต””, ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๒, (บันทึกข้อความ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๓)

ตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การวิจัย และการใช้ชีวิตประจำวัน^{๙๙}

Sizer and Dean ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ว่า ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจและเปิดเผย แสดงออกถึงความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่เป็นคนโกหกหลอกลวง^{๑๐๐} สอดคล้องกับ รวีวรรณ ชินะตระกูล และเตือนจิตต์ จิตต์อารี ซึ่งเสนอแนะเกี่ยวกับความประพฤติของครูว่า ครูควรประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความเที่ยงธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเอง ซึ่งรวมถึงการลอกเลียนความคิดของผู้อื่น การระบุชื่อตนเองผู้เดียวในผลงานที่ทำร่วมกันหลายคน การลอบนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอเป็นของตนเอง^{๑๐๑} การกระทำเหล่านี้ถือว่าการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น ผิดจรรยาบรรณและส่งผลให้เกิดความเสื่อมเสียทางวิชาชีพ^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่พึงมี ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและองค์กร ดังเช่นคุณธรรมของครูผู้สอน เปรียบเสมือนครูเป็นทั้งปราชญ์และผู้ทรงศีล คือ ครูต้องเป็นผู้มีความรู้ดี และถ่ายทอดดี ในฐานะที่เป็นแม่พิมพ์ ครูจึงต้องวางตัวเป็นคนดี มีความประพฤติที่เหมาะสม ฉะนั้นครูควรจะเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยธรรมะ และจริยธรรมเพื่อให้ความเป็นปูนียบุคคล คงอยู่กับวิชาชีพครูตลอดไป

ลักษณะของครูด้านคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะครูเป็นผู้สร้างเยาวชนเป็นผู้ที่ จะถ่ายทอดวัฒนธรรม อบรมจริยธรรม เป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ของเยาวชน ครูจึงต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมมากเป็นพิเศษกว่าอาชีพอื่น นอกจากนี้ จรรยาบรรณแห่งความเป็นครูก็จะเป็นเครื่องช่วยให้ครูได้ประพฤติปฏิบัติได้ตามค่านิยมที่พึงประสงค์ที่สังคมต้องการจากครูได้มีผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการกล่าวถึงคุณลักษณะของครูด้านคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบได้กำหนดถึงจรรยาบรรณของครูไว้ ดังนี้

ครูสภา กระทรวงศึกษา ได้สรุปว่า บุคคลที่จะประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีลักษณะพื้นฐาน ๔ ประการ คือ รอบรู้สอนดีมีคุณธรรมตามจรรยาบรรณ และมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง^{๑๐๓} และได้

^{๙๙} จักรพรรดิ วัฒนา, “ในประกอบอนุญาตประกอบอาชีพครู”, วิทยจารย์, (พฤษภาคม ๒๕๔๓), หน้า ๖-๙.

^{๑๐๐} Sizer, T.R. and F. Dean, “Good Teaching”. Teaching Tips Index. Available”, (<http://www.hcc.hawaii.edu/intranet/committees/Fac Dev com/index.html>, September 19, 2000)

^{๑๐๑} รวีวรรณ ชินะตระกูล และเตือนจิตต์ จิตต์อารี, “หลักการศึกษ”, (กรุงเทพมหานคร: ที.พี.พริน, ๒๕๓๘), หน้า ๙๓ - ๙๕.

^{๑๐๒} สุชาติ ชินะจิตร, “จรรยาบรรณอาจารย์ และจรรยาบรรณวิชาชีพ”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

^{๑๐๓} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาครู กองมาตรฐานวิชาชีพครู, “ลักษณะและพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู”, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา, ๒๕๓๓)

จัดทำคำอธิบายในเรื่องของจรรยาบรรณครู-อาจารย์ขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นเจตนารมณ์ และความมุ่งหมายแต่ละข้อเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน ดังนี้^{๑๐๔}

จรรยาบรรณข้อที่ ๑ ครู-อาจารย์ต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

จรรยาบรรณข้อที่ ๒ ครู-อาจารย์ต้องอบรมสั่งสอน ฝึกฝน สร้างสรรค์ความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

จรรยาบรรณข้อที่ ๓ ครู-อาจารย์ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจาและจิตใจ

จรรยาบรรณข้อที่ ๔ ครู-อาจารย์ต้องไม่กระทำความผิดอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

จรรยาบรรณข้อที่ ๕ ครู-อาจารย์ต้องไม่แสวงประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

จรรยาบรรณข้อที่ ๖ ครู-อาจารย์ต้องพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณข้อที่ ๗ ครู-อาจารย์ย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณข้อที่ ๘ ครู-อาจารย์พึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

จรรยาบรรณข้อที่ ๙ ครู-อาจารย์ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย

ธีรศักดิ์ อัครบวร กล่าวถึง สรุปผลการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเรื่องจรรยาบรรณครูไว้ ดังนี้^{๑๐๕}

๑. อดทน รู้จักผ่อนปรนต่อปัญหา สามารถควบคุมอารมณ์ได้ทั้งในเวลาและนอกเวลาสอน

๒. รับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อตนเอง สามารถร่วมงานเป็นหมู่คณะได้

๓. เอาใจใส่ต่อการเรียน ความประพฤติความเป็นอยู่ และพิจารณาคุณสมบัติของศิษย์แต่ละคนด้วยเหตุผล

๔. ใฝ่หาความรู้ สำรองปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอและมีเขววินในด้านการอบรมสั่งสอน

๕. ขยันหมั่นเพียร รู้จักคิดริเริ่ม

๖. มีความยุติธรรมและทำให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ

๗. ดำรงตนอย่างเรียบง่าย ประหยัดเหมาะสมกับสภาพอาชีพ

๘. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและศีลธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ

๙. สุภาพเรียบร้อย ประพฤติดีสม่ำเสมอเหมาะสมเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์

^{๑๐๔} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายวิจัยกองวิชาชีพครู, “เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. ๒๕๔๐”, (กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา ลาตพรวี, ๒๕๔๐)

^{๑๐๕} ธีรศักดิ์ อัครบวร, “ความเป็นครูไทย”, (กรุงเทพมหานคร: พลพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๓.

วิไล ตั้งจิตสมคิด กล่าวถึง คุณลักษณะครูที่ดีด้านจรรยาบรรณ ตามกรอบเกณฑ์มาตรฐานครูของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาไว้ว่า^{๑๐๖}

๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

๒. อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๓. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ศิษย์ทั้งทางกายวาจาและจิตใจ

๔. ไม่กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์

๕. ไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ไม่ใช่ให้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

๖. พัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๗. รักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

๘. ช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

๙. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำตนในการอนุรักษ์พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

สรุปว่า คุณลักษณะที่ดีของครูด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณจะต้องมีความศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้บริการแก่นักเรียน มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ตามจรรยาบรรณครู มีความรักความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโตและพัฒนาการในทุกๆ ด้าน

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษา (อริยสัจ ๔)

อริยสัจ ๔ คือ ความจริงอันประเสริฐ หรือ ความจริงของอริยบุคคล เพราะผู้ใดรู้อริยสัจ ๔ ด้วยปัญญา ผู้นั้นถือเป็นผู้ประเสริฐ เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าส่วนใหญ่จะสรุปไว้ในอริยสัจ ๔ ซึ่งประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ^{๑๐๗} ดังนี้คือ

ทุกข์ เป็นขั้นกำหนดปัญหา ศึกษาปัญหา กำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะแก้

สมุทัย เป็นขั้นตั้งสมมุติฐาน โดย พิจารณาสาเหตุของปัญหา จะต้องแก้ปัญหาที่สาเหตุ พยายามทำอะไรหลายๆ อย่างเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุ

นิโรธ เป็นขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล ทดลองใช้ วิธีการต่างๆ ทดลองได้ผลประการใด บันทึกข้อมูลไว้

^{๑๐๖}วิไล ตั้งจิตสมคิด, “การศึกษาและความเปนครูไทย”, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

^{๑๐๗}สาโรช บัวศรี, “สรุปคำบรรยายแนวความคิดเรื่องจรรยาครู”, วารสารการศึกษาแห่งชาติ, ๑๕ (๑๔): ๓๐-๓๒, (เมษายน-พฤษภาคม), ๒๕๒๔.

มรรค ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล วิเคราะห์ เปรียบเทียบสรุปผลและแนวทางเพื่อปฏิบัติ ในการดำเนินกิจกรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันโดยใช้หลักอริยสัจ ๔

ตัวอย่างที่ ๑

- ทุกข์ (ผล) พิจารณาว่าได้รับบาดเจ็บจากการขับขี่จักรยานยนต์ล้ม
 สมุทัย (เหตุ) พิจารณาถึงสาเหตุว่าขับด้วยความประมาท
 นิโรธ (ผล) พิจารณาถึงการขับขี่อย่างปลอดภัยไม่เกิดอุบัติเหตุ
 มรรค (เหตุ) พิจารณาถึงสาเหตุที่จะขับขี่อย่างปลอดภัย คือ มีสติและระมัดระวังขณะขับขี่

ตัวอย่างที่ ๒

- ทุกข์ (ผล) น้ำหนักตัวมากจนรู้สึกอึดอัด ถูกเพื่อนล้อ
 สมุทัย (เหตุ) ทานอาหารมากเกินไป
 นิโรธ (ผล) หุ่นดี ร่างกายแข็งแรง
 มรรค (เหตุ) พยายามในการควบคุมปริมาณการกิน ออกกำลังกายสม่ำเสมอ

ตัวอย่างที่ ๓

- ทุกข์ (ผล) สอบตก ทุกข์ใจเพราะการสอบตก
 สมุทัย (เหตุ) ไม่ตั้งใจเรียน ไม่อ่านหนังสือ
 นิโรธ (ผล) สอบผ่าน
 มรรค (เหตุ) ตั้งใจเรียน อ่าน ท่องหนังสือ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความแตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่นๆ ฉะนั้นหลักสูตรวิธีการเรียนการสอน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ อาจทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว อันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต ประกอบกับความซับซ้อนของสังคมปัจจุบัน ทำให้ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาให้คำปรึกษาแก่นิสิต/นักศึกษา ดังนั้นระบบอาจารย์ที่ปรึกษาจึงมีขึ้น เพื่อให้ นิสิต/นักศึกษามีโอกาสที่จะขอคำแนะนำไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิชาการ การปรับตัว บุคลิกภาพ และปัญหาส่วนตัว

วิภากรณ ภูวัฒน์กุล กล่าวว่า การให้การปรึกษาเป็นกระบวนการพลวัตรและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา ความสำเร็จที่ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่น การพัฒนาทางอาชีพและความร่วมมือของสองฝ่าย อาจารย์ที่ปรึกษาควรแสดงบทบาทดังต่อไปนี้^{๑๐๘}

๑. สนับสนุนผู้เรียนให้สำรวจตนเองด้านความฉลาดทางอารมณ์ สติปัญญาและส่วนตัว
๒. จัดให้ผู้เรียนเกี่ยวกับข้อมูล กระบวนการและนโยบายการศึกษา และบริการต่างๆ ที่สนับสนุนผู้เรียน
๓. มีส่วนร่วมกับผู้เรียนในกระบวนการเลือกวิชาเรียนซึ่งเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถ
๔. ช่วยเหลือผู้เรียนในการสำรวจวิชาเรียนว่าควรเลือกวิชาใดก่อน-หลังตามลำดับ

^{๑๐๘}วิภากรณ ภูวัฒน์กุล, “อาจารย์ที่ปรึกษาสำคัญไฉน”, วารสารครูจันทร์สาร, (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๐), หน้า ๕๓ - ๕๗.

๕. ช่วยเหลือผู้เรียนเลือกวิชาเรียนให้เหมาะสมกับสาขาและหลักสูตร
๖. แนะนำผู้เรียนในการประสบความสำเร็จในการศึกษาและประกอบวิชาชีพ
๗. เพิ่มพูนความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการศึกษาของทางมหาวิทยาลัย
๘. กระตุ้นเตือนความรักสถาบันในฐานะศิษย์เก่า

บทบาทของนิสิต/นักศึกษามีส่วนสำคัญที่จะทำให้ระบบการให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จ นิสิต/นักศึกษาควรแสดงบทบาท ดังนี้

๑. มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
๒. เห็นคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา
๓. เข้าร่วมพบปะกับอาจารย์ที่ปรึกษาตามเวลาที่กำหนด
๔. แจ้งความต้องการและความคาดหวังในคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. เข้าใจเรื่องการเจริญเติบโตและการพัฒนาตนเอง
๖. เปิดใจกว้างกับคำแนะนำ และเป็นมิตรกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๗. มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองทั้งการเรียนและอาชีพ
๘. มีความรู้จากการกระตุ้นคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

Gelso and Fretz ได้กล่าวถึงการให้คำปรึกษาว่ามี บทบาทที่สำคัญ ๓ ด้าน ดังนี้^{๑๐๙}

๑. บทบาทด้านการปรับปรุงแก้ไข (remedial role) เป็นบทบาทในการช่วยเหลือบุคคลเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะดำเนินการเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การสอดแทรกโดยการปรับปรุงแก้ไข อาจทำรวมไปกับการให้คำปรึกษาด้านส่วนตัว สังคม หรือจิตบำบัด จัดให้กับนักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ เนื่องจากไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ในชีวิตได้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาในเบื้องต้นของบุคลิกภาพหรือปัญหาที่ลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งอาจมีอยู่เป็นครั้งคราวหรือมีอยู่เป็นเวลานาน

๒. บทบาทด้านการป้องกัน (preventive role) เป็นบทบาทที่นักจิตวิทยาการให้คำปรึกษาควรทำก่อนบทบาทด้านอื่น เพราะเป็นการกันล่อมิไว้ล่วงหน้าก่อนจะเกิดความยุ่งยาก ขึ้นในอนาคต

๓. บทบาทด้านการศึกษาและพัฒนา (educative and developmental role) เป็นบทบาทที่มีวัตถุประสงค์จะช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนในการวางแผน เป็นการช่วยให้บุคคลค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนอีกประการหนึ่ง การจัดชั้นเรียนเพื่อฝึกทักษะต่างๆ ด้านการศึกษาของนักศึกษาในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์จะช่วยให้เป็นนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะมีผลดีกว่าการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการณ์ให้มีประสิทธิภาพในภายหลัง

ลักษณะของการจัดการบริการให้คำปรึกษาจะเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ศิริลักษณ์ ห้าวหาญ อ้างอิงจาก Kaforsin ซึ่งอาจจัดบริการให้ คำปรึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้^{๑๑๐}

^{๑๐๙} Gelso, Charles J.; Bruce R. Fretz, “Counseling Psychology”, (New York: Holt Rinehart and Winston, 1992)

^{๑๑๐} ศิริลักษณ์ ห้าวหาญ, “การศึกษาความต้องการบริการให้คำปรึกษาของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”, ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการให้คำปรึกษา), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔)

๑. บริการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ เป็นบริการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้วางแผนเกี่ยวกับ อาชีพได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะให้บริการในด้านการวางแผนการดำเนินชีวิต การเลือกสาขาวิชา การให้ข้อมูลด้านอาชีพ และการทดสอบในด้านต่างๆ

๒. บริการให้คำปรึกษาด้านการศึกษา เป็นบริการที่จะช่วยให้นักศึกษามีความรู้ในเรื่อง การ พัฒนาทักษะต่างๆ ด้านการเรียน การสร้างนิสัยที่ดีในการเรียน การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาต่อตลอดทั้งช่วยแก้ปัญหาการเรียน

๓. บริการให้คำปรึกษาด้านส่วนตัว เป็นบริการที่จะช่วยนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับการ ปรับตัว ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ และปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วทาง สถาบันการศึกษาจะให้ความร่วมมือในกรณีที่ปัญหาไม่ซับซ้อนเกินไป

สรุปได้ว่า คุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษา เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในสภาวะปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษา เพราะการมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีคุณภาพก็จะสามารถเพิ่มพูนคุณภาพของผู้เรียนได้ในทุกด้าน ดังนั้นกระบวนการให้คำปรึกษาที่จึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่เกิดจากการแนะนำผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ และเมื่อผู้เรียนเข้าสู่ระบบกระบวนการให้คำปรึกษาและพัฒนาตนเองได้ คือเป็นผู้มีคุณธรรมคู่ความรู้แล้ว ก็จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป

๒.๗ การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๗.๑ ยุคการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้น โดยให้ย้ายการสอนพระปริยัติธรรมจากศาลาบอกพระปริยัติธรรมภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปตั้งที่วัดมหาธาตุ เพื่อเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย และคฤหัสถ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ และโปรดให้เรียกว่า มหาธาตุวิทยาลัย

มหาธาตุวิทยาลัยได้เปิดทำการสอนเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๒ ต่อมาพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ได้ยกทรงพระราชบัญญัติฉบับแรกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียกว่าร่างพระราชบัญญัติมหาธาตุวิทยาลัย ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕) ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงนำเข้าปรึกษาในที่ประชุมเสนาบดี ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่ได้ลงพระปรมาภิไธย จึงถือว่ายังมิได้เป็นพระราชบัญญัติที่มีผลบังคับใช้แต่อย่างใด

ประเด็นที่น่าสนใจในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งมี ๒๔ มาตราอยู่ที่มาตรา ๑ ที่กำหนดให้วิทยาลัยแห่งนี้เป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ดังนี้

“มาตรา ๑ มหาธาตุวิทยาลัยนี้ให้ตั้งขึ้นโดยราชูปถัมภ์ยกบำรุงพระบรมพุทธานุศาสนเป็นที่ยังสอนพระบาลีคัมภีร์พระไตรปิฎก พุทธพจนานาธิต แก่ภิกษุสามเณร ฝ่ายคณะมหานิกายและคฤหัสถ์ตามแต่มีความศรัทธาจะศึกษาสืบเสาะข้อวัตรปฏิบัติพุทธาธิตซึ่งจะได้เป็นคณาจารย์สืบไป”

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้คิดแบบสร้างถาวรวัตถุเรียกว่า “สังฆเสนาสนราชวิทยาลัย” ขึ้นในวัดมหาธาตุ เพื่อใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญพระราชกุศลพระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ และทรงประสงค์จะอุทิศถาวรวัตถุนี้เป็นสังฆิกเสนาสนสำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรมและวิชาชั้นสูง โดยพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาเก๋อพระฤกษ์ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๙ และได้พระราชทานเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์ ตามประกาศพระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) ความตอนหนึ่งว่า

“จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงขึ้น ๒ สถานๆ หนึ่งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร พระอารามหลวง พระราชทานนามว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย ...อีกสถานหนึ่งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ได้ตั้งไว้ที่วัดมหาธาตุ ราชวรวิหาร พระอารามหลวงนี้ มีนามว่ามหาธาตุวิทยาลัย ได้เปิดการเล่าเรียนแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๐๘ สืบมา แต่สังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัยนี้ยังไม่เป็นที่สมควรแก่การเล่าเรียน... เมื่อการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนนั้นเสร็จแล้วจะได้ทรงพระราชอุทิศถวายถาวรวัตถุนี้เป็นสังฆิกเสนาสน์สำหรับมหาธาตุวิทยาลัย เพื่อเป็นที่เล่าเรียนพระปริยัติธรรมและวิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า พระราชทานเปลี่ยนนามใหม่ว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสืบไป...”

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนเดิมในนามมหาธาตุวิทยาลัยตลอดมา จนกระทั่งวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ พระมหาเถรานุเถระ ฝ่ายมหานิกาย จำนวน ๕๗ รูป มีพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทัตตเถร) เป็นประธานได้ประชุมกัน ณ ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุฯ ประกาศให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เปิดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา

ในช่วงเตรียมการประชุมพระมหาเถรานุเถระเพื่อประกาศให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัยนั้น หลวงวิจิตรวาทการ ได้ทำบันทึกโครงการปรับปรุงมหาธาตุวิทยาลัยหรือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อประกอบการพิจารณาของที่ประชุม

บันทึกดังกล่าวนี้ หลวงวิจิตรวาทการเสนอว่า สถานศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยที่วัดมหาธาตุนี้ ถ้าใช้ชื่อมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะได้ประโยชน์ที่สำคัญคือมีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยตามกฎหมาย หลวงวิจิตรวาทการได้อ้างประกาศพระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) แล้วสรุปประเด็นไว้ว่า

“ชื่อมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นชื่อที่มีอยู่ในประกาศรัชกาลที่ ๕ ซึ่งมีผลเป็นกฎหมาย ถ้าใช้ชื่อนี้ได้ อาจทำให้สำนักเรามีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยตามกฎหมาย การให้ปริญญาจะเป็นการสมบูรณ์และทางบ้านเมืองก็ต้องรับรองฐานะของมหาวิทยาลัยนี้เท่าเทียมมหาวิทยาลัยของบ้านเมืองเอง”

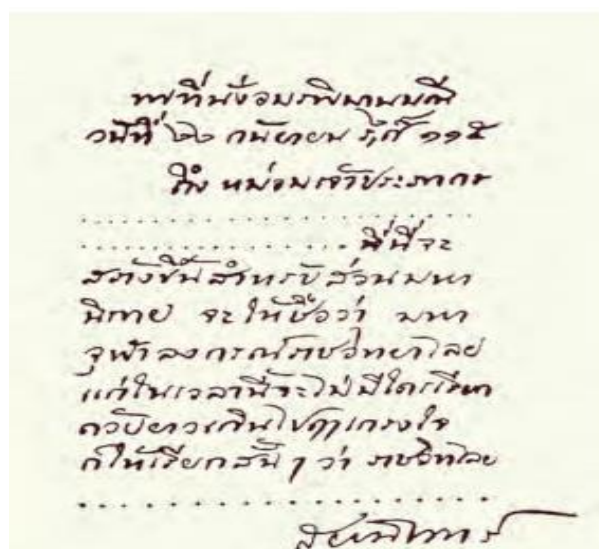
อย่างไรก็ตาม แม้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะได้เปิดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา ทางบ้านเมืองก็มิได้รับรองสถานภาพให้เป็นมหาวิทยาลัยตามกฎหมาย นั่นคงเป็นเพราะว่าประกาศพระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) ที่หลวงวิจิตรวาทการกล่าวถึงนั้นเป็นเพียงประกาศพระราชปรารภในการวางศิลาฤกษ์อาคารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งไม่อาจถือได้ว่า เป็นพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้วยเหตุที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่มีพระราชบัญญัติรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยตามกฎหมาย รัฐบาลและคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการต่างกรรมต่างวาระในช่วงเวลากว่า ๔๐ ปีเพื่อให้มีการตราพระราชบัญญัติรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยให้แก่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๗.๒ ยุคริเริ่มการจัดการศึกษา

ตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสามารถในการรักษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ พระพิมลธรรม (ช้อย ฐานตตเถร) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ รูปที่ ๑๕ มีความประสงค์จะปรับปรุงการศึกษา ภายในสถาบันการศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนั้นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงมอบหมายให้ พระมหาบุญเลิศ ทตตสุทธิ ป.ธ.๘ (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมมหาวิรา นุวัตร) อาจารย์แห่งมหาธาตุวิทยาลัย และบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาธาตุวิทยาลัย ซึ่งกำลังปรับปรุงกิจการห้องสมุดของมหาธาตุวิทยาลัย ได้ช่วยรวบรวมความเป็นมาด้านการจัดการศึกษาของมหาธาตุวิทยาลัยทั้งปวง เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานทางเอกสารของมหาธาตุวิทยาลัยสืบไป

เมื่อพระมหาบุญเลิศ ทตตสุทธิ ได้ไปติดต่อกับนายธนิต อยู่โพธิ์ หัวหน้าแผนกวรรณคดี ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้วยดี และได้ขอความร่วมมือจากนายยิ้ม ปั่นขยางกูร หัวหน้ากองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร ช่วยอำนวยความสะดวกอีกต่อหนึ่ง และได้พบเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารที่พบนี้ คือ ลายพระหัตถ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปถึงหม่อมเจ้าประภากร ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ ดังจะขออัญเชิญ สำเนาลายพระราชนิพนธ์ มาแสดงดังต่อไปนี้

เมื่อพระมหาบุญเลิศ ทตตสุทธิ ได้พบลายพระหัตถ์นี้แล้ว ได้นำสำเนาลายพระหัตถ์ไปถวายพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานตตเถร) ซึ่งพระพิมลธรรมได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษาหารือกับพระเถรานุเถระในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และต่างวัด โดยทุกรูปเห็นพ้องต้องกันว่า สมควร ที่จะจัด

การศึกษาของพระสงฆ์ให้เป็นไปตามพระราชปณิธานที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระราชทานไว้* (* ความนี้ปรากฏในส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ชื่อเรื่อง “พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย” ของ นายมนัส เกิดปรากฏ, พ.ศ. ๒๕๒๗.) จนกระทั่งในที่สุดพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตเถร) จึงได้มีหนังสือนิมนต์พระเถระทั้งจากวัดมหาธาตุ และวัดอื่นๆ จำนวน ๕๗ รูป และฆราวาสอีกจำนวนหนึ่งมาประชุมกัน ณ หอปริยัติ วัดมหาธาตุฯ ในวันจันทร์ที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลา ๑๗.๐๐ น. โดยถือเป็นการประชุมที่ด่วนมาก และลับเฉพาะ จะสังเกตเห็นได้ชัดก็คือหนังสือนัดประชุมออก

เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม เพื่อนิมนต์เข้าประชุมวันที่ ๒๓ ธันวาคม เป็นการออกหนังสือเชิญล่วงหน้าเพียงหนึ่งวันเท่านั้น โดยผู้ที่ได้รับอาราธนาหรือเชิญเข้าประชุมครั้งนี้ ประกอบด้วยทั้งฝ่ายบรรพชิต ๗ รูป และฆราวาส ๔ คน ซึ่งทุกท่านจะได้รับ เอกสารบันทึกโครงการปรับปรุงมหาธาตุวิทยาลัย หรือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำโดย หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการให้ถือว่าบันทึกนี้เป็นความลับ และอ่านได้เฉพาะผู้ที่ได้รับเชิญมาประชุมเท่านั้น

ต่อมาพระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทตฺตมหาเถร) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในสมัยนั้นจึงจัดประชุมพระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย จำนวน ๕๗ รูป เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ และประกาศให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงในระดับมหาวิทยาลัย เปิดสอนระดับปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรกเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ หลังจากนั้น พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีการปรับเปลี่ยนระบบการวัดผลมาเป็นระบบหน่วยกิต โดยกำหนดให้บัณฑิตต้องศึกษา อย่างน้อย ๑๒๖ หน่วยกิต และปฏิบัติศาสนกิจ ๑ ปีก่อนรับปริญญาบัตร

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เปิดสอนคณะครุศาสตร์ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เปิดสอนหลักสูตรแผนกอบรมครูศาสนศึกษา ระดับประกาศนียบัตรและเปิดสอน คณะเอเชียอาคเนย์ และเปลี่ยนเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ปรับหลักสูตรแผนกอบรมครูศาสนศึกษาเป็นวิทยาลัยครูศาสนศึกษา และปรับเปลี่ยนหน่วยกิตเป็น ๒๐๐ หน่วยกิต อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนช่วง ๒ ทศวรรษแรก ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์และรัฐเท่าที่ควร ทำให้ประสบปัญหาด้านสถานะของมหาวิทยาลัย แลงบประมาณเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถจัดการศึกษามาได้อย่างต่อเนื่อง

๒.๗.๓ ยุคปรับปรุงและขยายการศึกษา

ความพยายามที่จะให้มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ยกร่างพระราชบัญญัติรับรองวิทยฐานะปริญญาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อสนองต่อสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สิ้นสุดลงเพราะถูกยึดอำนาจการปกครองร่างพระราชบัญญัตินี้จึงตกไป

ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๐๙ คณะสงฆ์ได้เปิดการอบรม “พระธรรมทูตไปต่างประเทศ” ขึ้น โดยสำนักฝึกอบรมตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารและมอบให้เจ้าหน้าที่ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินงาน และให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นหลัก เมื่อการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี จึงมีโครงการที่จะขยาย

การศึกษาของสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตขึ้นเป็นการศึกษาระดับปริญญาโทและเห็นว่า ควรจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้น

คณะอนุกรรมการที่ตั้งขึ้นมาพิจารณาเรื่องนี้ได้พบปัญหาว่า ก่อนที่จะจัดการศึกษาชั้นปริญญาโทได้นั้น การศึกษาระดับปริญญาตรีจะต้องได้รับการรับรองมิฉะนั้น ปริญญาโทก็ไร้ความหมาย ทุกฝ่ายจึงเห็นพ้องกันว่า “จะต้องให้รัฐบาลไทยรับรองฐานะและปริญญาของมหาวิทยาลัยสงฆ์เสียก่อน” และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างเคยมีประสบการณ์ร่วมกันมาว่า ทุกครั้งที่รัฐบาลพิจารณาเรื่องการรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ รัฐบาลมักอ้างว่า “มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งนั้น คณะสงฆ์เองก็ยังไม่รับรอง แล้วจะให้รัฐบาลรับรองได้อย่างไร”

คณะอนุกรรมการจึงตกลงกันว่า จะดำเนินการให้คณะสงฆ์รับรองเสียก่อน จะได้ปูพื้นฐานให้รัฐบาลรับรองต่อไป ในที่สุด ก็ได้มีคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยมีมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันอังคารที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๒ การที่มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งนี้ถือเป็นการรับรองอย่างเป็นทางการว่ามหาจุฬาราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์และถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ มี ๑๒ ข้อ สาระสำคัญอยู่ในข้อต่อไปนี้

ข้อ ๓ นับแต่วันประกาศใช้คำสั่งนี้ ให้การศึกษาของสภาการศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร และของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งดำเนินการอยู่แล้ว เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์

ข้อ ๗ ถ้าเป็นการสมควร มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองจะร่วมกันจัดการศึกษาชั้นบัณฑิตวิทยาลัยอีกส่วนหนึ่ง โดยอนุมัติของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ก็ได้

คำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้มีความสำคัญมาก เมื่อมีความพยายามที่จะให้มีการรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ในระยะต่อมา เหตุผลสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องยกขึ้นชี้แจงต่อรัฐบาลคือ การอ้างถึงคำสั่งมหาเถรสมาคมฉบับนี้ และการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็ได้อาศัยคำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นฐาน

ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติบริหารประเทศหัวหน้าฝ่ายอำนวยการศึกษาและสาธารณสุขของคณะปฏิวัติได้ตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเรื่องมหาวิทยาลัยสงฆ์ ประกอบด้วยอนุกรรมการ ๗ ท่าน มี นายจวน เจียรนัย เป็นประธาน นายระบิล สิตสุวรรณ เป็นรองประธานเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ พระธรรมคุณากรณ์ (เกี่ยว อุปเสโณ) เป็นอนุกรรมการ พระศรีวิสุทธิโมลี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้เข้าร่วมประชุม ผลของการประชุมของคณะอนุกรรมการทำให้มีการร่างประกาศคณะปฏิวัติ ๑๐ ข้อเพื่อรับรองสถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง แต่ในระหว่างที่ดำเนินการอยู่นั้น คณะปฏิวัติได้สิ้นสุดลงเพราะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๕ ร่างประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้จึงค้างอยู่

จอมพลถนอมได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีในระบบรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕ มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ออกพระราชบัญญัติ ได้มีการนำประกาศคณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๕๑๕ กลับมาพิจารณาและปรับเปลี่ยนเป็นร่างพระราชบัญญัติเพื่อรับรองสถานภาพของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ แต่ยังไม่ทันได้เสนอสภานิติบัญญัติ รัฐบาลจอมพล

ถนอม กิตติขจรสิ้นสุดลงเพราะเกิดวันมหาวิปโยคในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงตกไป

สมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้รอเรื่องนี้ไว้ก่อน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยกำหนดนโยบายไว้ว่า สถาบันการศึกษาที่จะให้ปริญญาได้ต้องปรับปรุงวิธีการและหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่าคณะกรรมการปรับปรุงวิธีการและหลักสูตรมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้สามารถให้ปริญญาได้โดยสมบูรณ์ ประกอบด้วยกรรมการ ๑๔ ท่าน มี นายจรูญ วงศ์สายัณห์ เป็นประธานกรรมการจากมหาวิทยาลัย คือ พระพรหมคณาภรณ์ (เกี่ยว อุปเสโน) พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) พระมหาเสถียร ธิรญาโณ และนายจำนงค์ ทองประเสริฐ

คณะกรรมการชุดนี้ประชุม ๘ ครั้ง ได้ยกร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวเฉพาะร่างพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้น มี ๔๕ มาตรา สำคัญคือการรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย ดังความในมาตรา ๕ ว่า “ให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้รับความอุปถัมภ์และอำนาจบริหารงานจากรัฐ โดยทางกระทรวงศึกษาธิการ” คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ และส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเสร็จก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงค้างอยู่

ในสมัยรัฐบาลถัดมาซึ่งมี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี นายนิพนธ์ ศศิธร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้นำเอาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับมีชื่อว่า ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชบัญญัติแต่ละฉบับมี ๕๖ มาตรา สำคัญยังคงเป็นเรื่องการรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย ประเด็นที่น่าสนใจคือ มาตรา ๔๑ ความว่า “ผู้สอนในมหาวิทยาลัยมีดังนี้ คือ (๑) ปวราจารย์ ซึ่งอาจเป็นปวราจารย์ประจำหรือปวราจารย์พิเศษ (๒) วราจารย์ (๓) อาจารย์ ซึ่งอาจเป็นอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษ”

ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ สภาผู้แทนราษฎรลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์และมอบให้คณะกรรมการการศึกษาพิจารณาแปรญัตติ คณะกรรมาธิการการศึกษาซึ่งมีนายปรีชา เพ็ชรสิงห์ เป็นประธานได้ใช้เวลาจนถึง ๔ เดือนในการประชุมเพียง ๔ ครั้ง พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) รองเลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้แทนจากมหาวิทยาลัยเข้าชี้แจงในที่ประชุมคณะกรรมการ หลังจากพิจารณาแปรญัตติเสร็จแล้ว ประธานคณะกรรมการการศึกษาได้ทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ แจ้งประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า คณะกรรมาธิการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เสร็จแล้ว และขอให้เสนอที่ประชุม

สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป สภาผู้แทนราษฎรไม่มีโอกาสพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาเสียก่อน ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับจึงตกไป อย่างน่าเสียดาย

ในสมัยรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ท่านคือ นายประมวล กุลมัตย์ และนายเปลื้อง พลโยธา ได้ยกร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้นมาคนละ ๒ ฉบับ เนื้อหาสาระและหลักการยังคงเป็นเช่นเดียวกับฉบับที่ตกไปในรัฐบาลก่อน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองท่านได้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงิน รัฐบาลได้ขอรับร่างพระราชบัญญัตินี้ไปพิจารณาก่อนภายในกำหนดเวลา ๖ เดือน ในขั้นตอนหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาของรัฐบาลนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ลงวันที่ ๙, ๑๐ และ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ แจกให้กระทรวงศึกษาธิการเสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งของนายประมวล กุลมัตย์ และนายเปลื้อง พลโยธา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ ๓๘๐/๒๕๑๙ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง มีกรรมการมหาเถรสมาคม รูปหนึ่งร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย เรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงถูกส่งเข้าสู่การพิจารณาของมหาเถรสมาคม

เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ มหาเถรสมาคมประชุมครั้งที่ ๒๑/๒๕๑๙ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง และได้มีมติตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง จำนวน ๑๕ ท่าน เพื่อพิจารณาเรื่องนี้โดยเฉพาะ

ต่อมาในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๙ นายประจวบ คำบุญรัตน์ รองอธิบดีกรมการศาสนา ได้เสนอความเห็นถวายมหาเถรสมาคมว่า สมควรยกร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ในรูปของพระราชบัญญัติการศึกษาสงฆ์ที่มีเนื้อหาครอบคลุมการศึกษาสงฆ์ทุกระดับ

มหาเถรสมาคมได้ประชุมครั้งพิเศษในวันจันทร์ที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๙ มีมติให้กรมการศาสนาดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์เสนอกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตราเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ต่อมาในวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ คณะปฏิรูปการปกครองได้ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์จึงชะงักไป

ในพ.ศ. ๒๕๒๐ สมัยรัฐบาลที่ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ดร.ภิญโญ สารธร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เห็นว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์ ควรให้คณะสงฆ์ดำเนินการจัดทำ จึงมอบหมายให้กรมการศาสนาทำร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาของสงฆ์ทุกฉบับซึ่งรวมถึงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเลือกหรือแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่างขึ้นใหม่เพียงฉบับเดียว

มหาเถรสมาคมได้พิจารณาในคราวประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๒๐ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ มีมติเลือกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์เพื่อดำเนินการต่อไป ในที่สุดมหาเถรสมาคมได้ประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๐ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ รับหลักการและเสนอร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ

กระทรวงศึกษาธิการได้นำร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการแล้วส่งต่อให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแก้ไขจากที่มหาเถรสมาคมร่างมา ๑๗ มาตราเพิ่มเป็น ๒๗ มาตราแล้ว ส่งกลับมาที่มหาเถรสมาคม ที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นว่ามีการแก้ไขมาก จึงตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง จำนวน ๙ ท่านเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งสงฆ์ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาแก้ไข ร่างพระราชบัญญัตินี้ค้างการพิจารณาของมหาเถรสมาคมนานถึง ๓ ปี จนกระทั่งสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ แจ้งกระทรวงศึกษาธิการว่า สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีหนังสือเตือนเรื่องการศึกษาแห่งสงฆ์ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาแก้ไข ๒ ครั้งแล้วยังไม่ได้คำตอบ จึงเห็นสมควรเร่งพิจารณา

๒.๗.๔ ยุครับรองปริญญาบัตรและสถานะของมหาวิทยาลัย

ต่อมาในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๖ สมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายชาเลื่อง วุฒิจันทร์ อธิบดีกรมการศาสนา ได้นำเรื่องการรับรองวุฒิเปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพิจารณาดำเนินการ นายสมาน แสงมะลิ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอเรื่องนี้ต่อที่ประชุมอธิบดี เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่ประชุมอธิบดีมีมติเห็นชอบในหลักการที่จะรับรองวุฒิเปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง และมอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินงานโดยให้ประสานงานกับทบวงมหาวิทยาลัยและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเสนอว่า ก่อนที่จะรับรองวุฒิเปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง กระทรวงศึกษาธิการควรเทียบวุฒิเปรียญธรรมประโยคต่างๆ กับวุฒิการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาในระดับโรงเรียน จากนั้นก็ได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการลง วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ เรื่องการเทียบความรู้วุฒิเปรียญธรรม ดังนี้ คือ เปรียญธรรม ๓ ประโยค (ป.ธ.๓) เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) และเปรียญธรรม ๕ ประโยค (ป.ธ.๕) เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)

ต่อมาในวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๖ นายสวัสดิ์ คำประกอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้คล้ายกับพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ และพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๑๗ สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้คือกำหนดให้เปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีศักดิ์และสิทธิเท่าปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยทั่วไป

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาได้ส่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาล่วงหน้า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ และกระทรวงศึกษาธิการส่งเรื่องต่อให้กรมการศาสนาพิจารณา เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

กรมการศาสนาพิจารณาแก้ไขร่างพระราชบัญญัติแล้วส่งเรื่องกลับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการได้ทำเรื่องเสนอต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๖

ในวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ คณะรัฐมนตรีซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ.ของกระทรวงศึกษาธิการแล้วมีมติรับหลักการและให้ส่งคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาต่อไป

ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ สมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดประชุมสัมมนาเรื่องสถานภาพของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ณ สำนักธรรมวิจยโดยอาราธนาพระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) บรรยายเรื่อง “ความเป็นมาของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์” ที่ประชุมได้เสนอให้ตั้งคณะกรรมการประสานงานของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นมาคณะหนึ่ง มีนายจำนงค์ ทองประเสริฐ เป็นประธาน

คณะกรรมการชุดนี้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่ประชุมแสดงความห่วงใยว่าร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบนั้นไม่มีการรับรองสถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์สาระสำคัญอยู่ที่การรับรองวุฒิเปรียญธรรม ๙ ประโยคและปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ที่ประชุมได้รับทราบมติของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่สามารถรับรองสถานภาพของมหาวิทยาลัยสงฆ์เพราะมีเรื่องการรับรองวุฒิเปรียญธรรม ๙ ประโยคพ่วงเข้ามา

ในวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑๑/๒๕๒๗ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ....ซึ่งมี ๔ ฉบับ คือร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยรัฐบาล นายสวัสดิ์ คำประกอบ นายนิยม วรปัญญา นายณรงค์ นุ่นทอง แล้วมีมติรับหลักการและตั้งคณะกรรมการวิสามัญคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาโดยใช้ร่างของรัฐบาลเป็นหลัก คณะกรรมการวิสามัญจำนวน ๒๕ ท่าน มีนายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นประธาน นายจำลอง จันทน์ เป็นเลขานุการ และมีนายจำนงค์ ทองประเสริฐ นายสิริ เพ็ชรไชย นายมานพ พลไพรินทร์ ร่วมเป็นกรรมาธิการในคณะนี้ คณะกรรมาธิการใช้เวลาพิจารณาเพียง ๑ เดือนก็เสนอสภาผู้แทนราษฎร

ในวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๒/๒๕๒๗ (สมัยวิสามัญ) ได้ลงมติเห็นชอบในวาระที่ ๒ และ ๓ แล้วให้เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา

ในวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ วุฒิสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบผ่านร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมี พลเอกประจวบ สุนทรากร รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ พระราชบัญญัติฉบับนี้มี ๑๓ มาตรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม ๑๐๑ ตอนที่ ๑๔๐ วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือรับรองวิทยฐานะเปรียญธรรม ๙ ประโยค และปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งให้มีศักดิ์และสิทธิเท่าปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยทั่วไป และให้มีคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นผู้ควบคุมดูแลการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์

๒.๗.๕ ยุคพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ทำให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเติบโตอย่างรวดเร็ว จากที่เคยมีวิทยาเขตเพียงหนึ่งแห่งใน พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้มีวิทยาเขตเพิ่มขึ้นเป็น ๙ แห่งใน พ.ศ. ๒๕๓๔ มหาวิทยาลัยตั้งบัณฑิตวิทยาลัยใน พ.ศ. ๒๕๓๑ และเปิดการศึกษาระดับปริญญาโทในปีเดียวกัน ปัญหาที่ตามก็คือการที่มหาวิทยาลัยไม่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายทำให้การประสานงานกับวิทยาเขตหละหลวม ทั้งในด้านบริหารทั่วไปและการบริหารงบประมาณ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ รับรองวิทยฐานะเฉพาะปริญญาตรี ไม่รับรองวิทยฐานะปริญญาโทที่เปิดสอนแล้วนั้น มหาวิทยาลัยจึงไม่สามารถขยายการศึกษาถึงระดับปริญญาเอก

เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวมา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจึงเห็นพ้องต้องกันว่าจะดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ตามกฎหมายจุดเริ่มต้นแห่งความพยายามที่เป็นรูปธรรมคือการกำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ว่า “พัฒนามหาวิทยาลัยให้มีสถานภาพสมบูรณ์ตามกฎหมาย” และมีมาตรการรองรับว่า “ดำเนินการให้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” แผนพัฒนามหาวิทยาลัยนี้เริ่มใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ การดำเนินการที่เป็นระบบเพื่อให้ได้มาซึ่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ใหม่จึงเริ่มต้นในปีนั้น

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ นายปราโมทย์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ของรัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เดินทางพร้อมคณะมาเยี่ยมชมกิจการของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อรับทราบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยด้วยตนเอง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ประชุมร่วมกับผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยนำโดยพระสุเมธาธิบดี (บุญเลิศ ทตตสุทฺธิ) นายกสภามหาวิทยาลัย และพระอมรเมธาจารย์ (นคร เขมปาโล) อธิการบดี ที่ตึกตึกสมเด็จ วัดมหาธาตุฯ ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยได้ชี้แจงให้ทราบถึงปัญหาสำคัญที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประสบอยู่ในขณะนั้น คือ ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของมหาวิทยาลัยที่ยังไม่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและปัญหาหลายอย่างที่ตามมา โดยเฉพาะปัญหาด้านงบประมาณและการขยายการศึกษาให้สูงถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการรับว่าจะสนับสนุนการดำเนินการเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ต่อมาในวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะกรรมาธิการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม นำโดยนายอำนาจ สุวรรณศิริ ประธานกรรมาธิการ และนายดุสิต ไสภิตชา รองประธานกรรมาธิการ ได้มาเยี่ยมชมกิจการของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และประชุมร่วมกับนายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดี ที่ตึกตึกสมเด็จ วัดมหาธาตุฯ คณะกรรมาธิการรับว่าจะดำเนินการเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ มหาวิทยาลัยได้มีคำสั่งที่ ๑๔๙/๒๕๓๖ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๑ ท่าน มีพระอมรเมธาจารย์ อธิการบดี เป็นประธาน คณะกรรมการได้ประชุมครั้งแรก ณ ตึกตึกสมเด็จ วัดมหาธาตุฯ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖

คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมมอบหมายให้นายประเทือง เครือหงส์ เลขานุการคณะกรรมการการร่างพระราชบัญญัติสถาบันมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ราชวิทยาลัย มี ๗๕ มาตรา สำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง แห่งมีสภามหาวิทยาลัยร่วมกันเพียงสภาเดียวเรียกว่า สภาสถาบันเหมือนกับสถาบันราชภัฏ ๓๖ แห่ง ที่มีสภาสถาบันเพียงสภาเดียว เมื่อร่างเสร็จแล้ว นายอานวย สุวรรณศิริ ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ถึงนายปราโมทย์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ และได้มีหนังสือลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ แจ้งให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทราบ เรื่องร่างพระราชบัญญัตินี้เช่นกัน

ในวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ คณะผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย พระเทพวรจารย์ พระราชธรรมนิเทศ พระกวีญาณ และพระอมรโมลี มาประชุม ณ ตำนกสมเด็จ วัดมหาธาตุฯ ร่วมกับคณะผู้บริหารระดับสูงของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนำโดย พระสุเมธาธิบดี พระอมรเมธาจารย์ พระเมธีธรรมาภรณ์ พระครูวรกกิจจาภรณ์ และพระมหาสมชัย กุศลจิตโต เพื่อกำหนดแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ร่วมกัน ที่ประชุม มีมติให้ยกร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับเหมือนกับที่เคยผ่านสภาผู้แทนราษฎรเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘

ต่อมา ในวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ คณะผู้บริหารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ได้เข้าประชุมร่วมกับคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรม ที่กรมการศาสนา มีนายปราโมทย์ สุขุม เป็นประธาน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ สถาบันที่คณะกรรมการได้ยกร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ที่ประชุมมีมติให้ยกร่างพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยสงฆ์แยกกันเป็นสองฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ คณะผู้บริหารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ไปร่วม ประชุมกับคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อพิจารณากำหนดแนวทาง ร่วมกันในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖ นายประเทือง เครือหงส์ เลขานุการคณะกรรมการ การศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมได้ส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์สองฉบับ คือ ร่าง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วถึงนายปราโมทย์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ในวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) รอง อธิการบดีฝ่ายวิชาการ นำเรื่องปรึกษาสภามหาวิทยาลัยในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๓๖ เรื่องตำแหน่ง ทางวิชาการที่จะกำหนดในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ สภามหาวิทยาลัยมีมติให้ใช้แบบสากล นิยม คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์

ในวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖ นายปราโมทย์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับถึงนายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป นายสัมพันธ์ ทองสมัครได้ทำ บันทึกลงถึงนายโกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการว่า เรื่องนี้สำคัญละเอียดอ่อนควรขอ

ความเห็นจากคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ทำบันทึกถึง นายสุรัฐ ศิลปอนันต์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการให้มินต์และเชิญประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เช่น ผู้แทนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้แทนมหามกุฏราชวิทยาลัย นายอำนวยการสุวรรณศิริ อธิบดีกรมการศาสนา อธิบดีกรมวิชาการ อธิบดีกรมสามัญศึกษา เลขาธิการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อพิจารณาเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยเฉพาะผู้แทนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้คือ พระอมรเมธาจารย์ อธิการบดี พระเมธีธรรมาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ พระครูศรีวรรณนายก รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และพระมหาโกวิทย์ สิริวัฒนโธ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต

ในวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ นายอำนวยการสุวรรณศิริ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมยกร่างไว้นั้นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินเพราะรัฐต้องจัดสรรและโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินมาดำเนินกิจการมหาวิทยาลัยสงฆ์ จึงส่งการให้ส่งเรื่องไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารับรอง เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาล่วงหน้า

ในวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือถามความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปที่กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัยมีหนังสือตอบลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๖

ในวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖ นายปราโมทย์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์สองฉบับต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อถือเป็นร่างของรัฐบาล

ในวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ นายวิษณุ เครืองาม เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือถามความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปที่ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลังและสำนักนายกรัฐมนตรี

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ กรมการศาสนาทำหนังสือแจ้งปลัดกระทรวงศึกษาธิการว่า กรมการศาสนาได้นำเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมและที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ทุกฝ่ายเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับในเดือนตุลาคมนั้นเอง กระทรวงศึกษาธิการแจ้งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่า ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับมีความเหมาะสมชอบด้วยหลักการและเหตุผล

ในวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง เพิ่มจำนวนกรรมการเป็น ๒๑ ท่าน มีพระอมรเมธาจารย์ อธิการบดีเป็นประธาน มีพระเมธีธรรมาภรณ์และพระครูศรีวรรณนายก เป็นรองประธาน ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานให้ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยผ่านการพิจารณาของรัฐสภา

ในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ นายวิชณุ เครืองาม เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือถึงนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรี สรุปความว่า ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง และสำนักนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นควรสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยทบวงมหาวิทยาลัยเสนอว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย

ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ คณะรัฐมนตรีตั้งข้อสังเกตว่า การจะให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งบริหารด้วยตนเองตามระบบเดิมจะมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกว่าการกำหนดให้อยู่ภายใต้ระบบราชการหรือไม่ และเป็นการสมควรหรือไม่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการขอถอนร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปแก้ไขปรับปรุงใหม่ก่อนที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้ง

ในวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือแจ้งมติคณะรัฐมนตรีไปที่ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้พิจารณาดำเนินการเรื่องหน่วยงานที่จะกำกับดูแลมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ คณะผู้บริหารระดับสูงของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีอธิการบดีเป็นประธาน ได้ประชุม ณ ตำนกสมเด็จ วัดมหาธาตุ พิจารณาสาเหตุที่ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ผ่านที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูงมีมติให้ส่งผู้แทนมหาวิทยาลัยไปประสานงานกับรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการอย่างใกล้ชิด

ในวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ กรมการศาสนาได้เสนอคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๗ ให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการยกร่างหรือปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการดังกล่าว จำนวน ๑๒ ท่าน

วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ คณะผู้บริหารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนำโดยอธิการบดีได้เข้าพบนายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อหาทางออกให้กับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในการพบครั้งนี้ได้มีข้อตกลงให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่งผู้แทนแต่ละ ๕ ท่าน ไปประชุมปรึกษาร่างกับผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการและผู้แทนจากทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อตกลงในประเด็นเรื่องการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยสงฆ์

วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในฐานะองค์ประธานเสนอคณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ มีพระบัญชาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการยกร่างหรือปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ จำนวน ๑๒ ท่าน มีพระราชธรรมนิเทศ เป็นประธาน และมีนายมานพ พลไพรินทร์ ผู้อำนวยการกองศาสนศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

ในวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ผู้แทนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๕ รูป นำโดยอธิการบดีและผู้แทนมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๕ รูป ไปประชุมร่วมกับคณะอนุกรรมการยกร่างหรือปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่

กรมการศาสนา ที่ประชุมมีมติให้กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้แทนมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งละ ๕ รูปนั้นเป็นกรรมการชุดใหญ่มีหน้าที่พิจารณาพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ เลขานุการที่ประชุมยังได้เสนอว่า “ควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นหลัก เพราะนโยบายของท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสงฆ์จะไม่มีสองมหาวิทยาลัยอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะขณะนี้จะมีมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลกเกิดขึ้นโดยตั้งงบประมาณไว้แล้ว”

ต่อมา ทางฝ่ายเลขานุการในคณะกรรมการร่างหรือปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้ยกร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ....ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนี้กำหนดให้ผู้สำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยคมีวิทยฐานะเปรียญเอก พร้อมกับรับรองวิทยฐานะเปรียญโทและเปรียญเอกในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เลขานุการในคณะกรรมการชุดนี้ได้มีหนังสือเชิญคณะกรรมการไปประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวในวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗

เมื่อข่าวเรื่องร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้แพร่ออกไป ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะทำให้ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์หมดความหมาย อธิการบดีจึงมีหนังสือแจ้งให้เจ้าหน้าที่และคณาจารย์ทั้งหมดเข้าร่วมเสวนาเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ณ ศูนย์วัดศรีสุดาราม ในวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ มหาวิทยาลัยได้เชิญนายอานวย สุวรรณศิริ ประธานกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม และนายดุสิต ไสภิตา รองประธานกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมมาเป็นวิทยากรบรรยายนำ ผู้เข้าร่วมเสวนามีมติยืนยันให้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์กลับเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

ในวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ผู้แทนมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งพร้อมด้วยผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานข้าราชการพลเรือน สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และผู้แทนกรมการศาสนาไปประชุมร่วมกับคณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมที่รัฐสภาตามหนังสือเชิญของประธานคณะกรรมการ ที่ประชุมมีมติให้รับเสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพราะเวลาได้ล่วงเลยมานานแล้ว และเห็นควรให้มหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ในความควบคุมดูแลของมหาเถรสมาคมและกระทรวงศึกษาธิการตามที่เคยเสนอเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ที่ประชุมมีมติให้ผู้เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันอีกครั้งหนึ่งที่วัดบวรนิเวศวิหารในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗

ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ผู้แทนกรมการศาสนา (นายศิริ ศิริบุตร รองอธิบดีกรมการศาสนา) ได้มีหนังสือรายงานผลการประชุมที่รัฐสภาต่อนายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีได้ทำบันทึกท้ายหนังสือว่ามอบให้ ดร.รุ่ง แก้วแดง อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นผู้ปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในฐานะที่ ดร.รุ่ง แก้วแดง เป็นประธานคณะทำงานนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการได้ทำบันทึกแยกต่างหาก มอบหมายงานปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์แก่ ดร.รุ่ง แก้วแดงว่า

“เรียนคณะทำงาน (ดร.รุ่ง แก้วแดง)

ด้วย ครม. ได้ให้ศธ. มาปรับ พ.ร.บ. จัดการศึกษาสงฆ์ ผมมอบเรื่องให้กรมการศาสนาไปนานแล้ว ยังไม่มีอะไรคืบหน้า ขอดร.รุ่ง ได้ปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. ดังกล่าวให้ด้วย เมื่อพิจารณาแก้ไขแล้วเสร็จ จะได้สมมนาหารือร่วมกันอีกสักครั้งก่อนเสนอ ครม.”

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ผู้แทนมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งพร้อมด้วยผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประชุมร่วมกับคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมที่วัดบวรนิเวศวิหารเพื่อพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยเปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ

ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้เชิญผู้แทนมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ประธานกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมและผู้เกี่ยวข้องประชุมครั้งแรกที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในการประชุมครั้งนี้ ดร.รุ่ง ได้กำหนดประเด็นปัญหาไว้ ๒๕ ข้อ เพื่อหาคำตอบให้ตรงกันก่อนว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องการอะไรเมื่อได้ประเด็น คำตอบตรงกันทุกฝ่ายแล้วจึงใช้เป็นหลักการประกอบการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) เป็นผู้ชี้แจงคำตอบในประเด็นปัญหาเหล่านั้นในนามของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้ประชุมครั้งที่ ๒ ในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม และครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ผลของการประชุมทำให้ได้หลักการและคำอธิบายประกอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์จำนวน ๒๒ ข้อซึ่งที่ประชุมใช้เป็นกรอบในการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ร่างพระราชบัญญัติที่ปรับปรุงใหม่นี้ได้ยึดแนวของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. ๒๕๓๓ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

ในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ดร.รุ่ง แก้วแดง เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ปรับปรุงใหม่ต่อที่ประชุมอธิบดีของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ประชุมเห็นชอบตามเสนอ

ต่อมาในวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗ รัฐมนตรีว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ส่งร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือถามความเห็นไปยังกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมและสำนักงบประมาณในวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗

สำนักงบประมาณทำหนังสือตอบลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ยืนยันการสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมทำหนังสือตอบเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่า พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายแรงงาน

วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและให้ส่งคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา

วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีสั่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา

ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ มีการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาชุดเล็กเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นครั้งแรก มีนางสาวพวงเพชร สารคุณ ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นประธานที่ประชุมมีผู้แทนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓ รูปไปชี้แจง คือ พระอมรเมธาจารย์ พระเมธีธรรมาภรณ์ และพระมหาสุรพล สุจริโต ดร.รุ่ง แก้วแดง เข้าชี้แจงในนามกระทรวงศึกษาธิการพร้อมด้วยผู้แทนหน่วยงานต่างๆ คือ สำนักงบประมาณ กรมธนารักษ์ กรมบัญชีกลาง กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานส่งเสริมตุลาการ และสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

คณะกรรมการกฤษฎีกาชุดนี้ประชุมครั้งที่ ๒ ในวันที่ ๓ มีนาคม และประชุมครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ มีประกาศยุบสภา รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยได้สิ้นสุดลง ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับจึงตกไปในขณะที่ยังค้างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมื่อรัฐบาลที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรีเข้ามาบริหารประเทศ มหาวิทยาลัยเริ่มดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อไปด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยชุดใหม่ มีพระเมธีธรรมาภรณ์เป็นประธาน พระครูศรีวรนายกเป็นรองประธาน และพระมหาสุรพล สุจริโต เป็นกรรมการ และเลขานุการ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดอภิปรายเรื่อง “แนวทางการสานต่อ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสงฆ์” ผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย นายสุขวิช รังสิตพล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนใหม่ ดร.รุ่ง แก้วแดง นายอานวย สุวรรณศิริ ร้อยโทเทพ ไสกระจำง และนายจำนงค์ สวมประคำ โดยมีพระเมธีธรรมาภรณ์เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย คณะวิทยากรและผู้ดำเนินการอภิปรายได้เสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสานต่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ นายสุขวิช รังสิตพล ให้ความมั่นใจแก่ที่ประชุมว่า จะถือเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ

ภายหลังการอภิปรายในวันนั้น พระเมธีธรรมาภรณ์ ได้นัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นครั้งแรกเพื่อกำหนดแนวทางการประสานงานเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ กระทรวงศึกษาธิการส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับถึงเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีเพื่อเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งได้เข้าพบ ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ และได้เข้าพบนายสุขวิช รังสิตพล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อสอบถามความคืบหน้าของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์

เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาให้เร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับที่ค้างการพิจารณาในสมัยรัฐบาลก่อน

ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะกรรมการกฤษฎีกาประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อจากที่ค้างไว้จนครบทุกมาตรา

ต่อมาในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ ที่ประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ เพื่อให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกามีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีรายงานผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับและร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ในวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือถึงนายโกศล พลกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้พิจารณาประเด็นที่ว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีอำนาจกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาและการวิจัยโดยมีรัฐบาลค้ำประกันหรือไม่

ในวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วยพระครูศรีวรนายก พระมหาสุรพล สุจริโต พระมหาไพเราะ ฐิตสีโล พระมหาไสว โชติโก และดร.พรรษา พ่วงแดง ได้เข้าพบนายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้เร่งนำร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์บรรจุในวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาโดยเร็ว

ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะกรรมาธิการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎรมิมติสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประธานคณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้พระสุเมธาธิบดี นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทราบในวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ในวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ นายโกศล พลกุล ได้เพิ่มประเด็นที่ว่าให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้ต่างๆ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์และได้แจ้งไปยังประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อดำเนินการต่อไป

ในวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ นายปองพล อดิเรกสาร ประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรได้นัดประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ทำเนียบรัฐบาล มีผู้แทนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปร่วมประชุมชี้แจง ๓ รูป คือ พระราชรัตนโมลี พระเมธีธรรมาภรณ์ และพระมหาสุรพล สุจริโต

ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีมีหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และร่างพระราชบัญญัติกำหนด
 วิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเสนอสภาผู้แทนราษฎร

ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง
 แห่งได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เพื่อกราบทูลถวาย
 รายงานความคืบหน้าของการเสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ สมเด็จพระ
 สังฆราชได้มีลิขิตถึงนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ
 ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้าน และนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา
 เพื่อให้เร่งดำเนินการเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับจนทันประกาศใช้ในปี
 กาญจนาภิเษก

ในวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่าง
 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ และร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จ
 วิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ พร้อมด้วยร่างพระราชบัญญัติ
 มหาวิทยาลัยสงฆ์อีก ๓ ร่างที่นายอานวย สุวรรณศิริ นายไพจิต ศรีวรขาน และพันตำรวจเอกสุทธิ คะ
 สุวรรณ เป็นผู้เสนอ ที่ประชุมได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาแปรญัตติโดยให้ถือร่างของ
 รัฐบาลเป็นหลัก

คณะกรรมการวิสามัญชุดนี้ประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๒๗ ท่าน มี ร.ต.ท.
 เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ เป็นประธาน นายอานวย สุวรรณศิริ นายไพจิต ศรีวรขาน และนายดุสิต โสภิตชา
 เป็นรองประธาน มีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓ ท่าน คือ นายจำนงค์
 ทองประเสริฐ ร้อยโทเทพ ไสกระจำ และนายสนธิ ศรีสำแดง ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วม
 ประชุมชี้แจงในคณะกรรมการ คือ พระเมธีธรรมาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และพระมหา
 สุรพล สุจริโต รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน คณะกรรมการประชุมรวม ๕ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้บรรจุเรื่องร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่
 คณะกรรมการพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้วเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันที่
 ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เรื่องอยู่ในอันดับที่ ๔ แต่ยังไม่ทันได้รับการพิจารณาก็ปิดประชุมเสียก่อน

ในวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภา รัฐบาลซึ่งมีนายบรรหาร
 ศิลปอาชา ได้สิ้นสุดลง ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงตกไป

ต่อมาในวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือถึง
 กรมการศาสนาว่า “ถ้ามีความประสงค์จะดำเนินงานต่อ ให้ยื่นร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย
 สงฆ์และเสนอไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

ในวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ กรมการศาสนามีหนังสือถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 ยื่นร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ เพื่อเสนอนายสุขวิช รังสิตพล รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการในคณะรัฐบาลที่มี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี พิจารณาลงนามในหนังสือแจ้งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีต่อไป

ในวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ รัฐมนตรีว่ากระทรวงศึกษาธิการ ได้มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ยืนยันร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ

ในวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีมติให้เสนอสภาผู้แทนราษฎรในวันเดียวกันนั้นเอง โดยไม่ต้องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาอีก

ในวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ หลังจากที่ได้บรรจุเรื่องร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์เข้าสู่การประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้ว คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร มีมติให้เลื่อนระเบียบวาระเรื่องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นมาพิจารณาในอันดับที่ ๖.๓, ๖.๔ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ ๘ ธันวาคม โดยมีผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง คือ คณะรัฐมนตรี นายอานวย สุวรรณศิริและคณะ นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ และคณะ นายเปรมศักดิ์ เพียยุระและคณะ

ในวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับและร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) และลงมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์รับหลักการร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับ ที่ประชุมได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาแปรญัตติโดยให้ถือร่างของรัฐบาลเป็นหลัก

คณะกรรมการวิสามัญชุดนี้ประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๒๗ ท่าน มีนายสังข์ทอง ศรีธเรศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน นายอานวย สุวรรณศิริ ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ และนายดุสิต ไสภิตชา เป็นรองประธาน มีกรรมการที่เป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ ๓ ท่าน คือ นายจ่านงค์ ทองประเสริฐ ร้อยโทอุเทน ไสภะจ่าง และนายสนธิ ศรีสำแดง ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมประชุมชี้แจงในคณะกรรมการวิสามัญ คือ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ พระมหาสุรพล สุจริโต รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน และพระมหาโกวิทย์ สิริวัฒนโณ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการวิทยาเขต

คณะกรรมการวิสามัญชุดนี้ได้ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ผลการประชุมพิจารณาในครั้งที่ ๓ นี้กล่าวเฉพาะในส่วนพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีประเด็นสำคัญที่ควรทราบคือ มาตราที่ ๖ ความเดิมวรรคหนึ่งมีว่า “ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยชั้นมหาวิทยาลัยหนึ่ง เรียกว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นนิติบุคคลอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์” คณะกรรมการได้ขอแปรญัตติตัดคำว่า “อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์” ที่ประชุมพิจารณาเห็นว่า การจะให้มหาวิทยาลัยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ควรเป็นไปตามพระราชวินิจฉัยขององค์พระมหากษัตริย์ การตรากฎหมายกำหนดให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นเรื่องไม่เหมาะสม เมื่อได้อภิปรายกันแล้ว ที่ประชุมมีมติให้ตัดคำว่า “อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์” ออกไป

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว นายสังข์ทอง ศรีธเรศ ประธานคณะกรรมการ ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ และร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อเสนอสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเสร็จแล้วลงมติในวาระที่ ๒ และที่ ๓ เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทั้งสองฉบับและร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

ในวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมวุฒิสภา ได้ลงมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์และร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) และมอบให้คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมของวุฒิสภา พิจารณาแปรญัตติภายใน ๕ วัน

คณะกรรมการชุดนี้จำนวน ๑๗ คน มีนายเกษม สุวรรณกุลเป็นประธาน มีนายสีปพนนท์ เกตุทัต และนายวิจิตร ศรีสอานเป็นรองประธาน นายจำนงค์ ทองประเสริฐเป็นเลขานุการ ผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์เข้าร่วมประชุมชี้แจงแสดงความเห็น ๔ ท่าน คือ พระราชวรมนี พระมหาสุรพล สุจริโต พระมหาโกวิทย์ สิริวัฒนโธ และพระมหาไสว โชติโก คณะกรรมการได้ประชุม ๕ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ในวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐ นายเกษม สุวรรณกุล ประธานคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมได้ส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ และร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา

ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมวุฒิสภามีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม และให้ส่งต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา

ในวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรรับทราบมติของวุฒิสภาเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงสำเร็จเป็นกฎหมายไปก่อน แต่เนื่องจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ผ่านการพิจารณาของวุฒิสภาแล้วนั้น มีแก้ไขเพิ่มเติม ๑๙ มาตรา บางมาตราเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในสาระสำคัญ โดยเฉพาะมาตรา ๗ ความเดิมมีว่า “มหาวิทยาลัยไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น” วุฒิสภาได้แก้ไขเป็น “มหาวิทยาลัยไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ” ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจึงมีมติให้ตั้ง

คณะกรรมการธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ ประกอบด้วย กรรมการธิการจำนวน ๒๒ คน คณะกรรมการชุดนี้มีนายสังข์ทอง ศรีธเรศ เป็นประธาน นายสุรัฐ ศิลปอนันต์ และนายวิจิตร ศรีสอาน เป็นรองประธาน ร้อยโทเทพ ไสกระจำง เป็นเลขานุการ

พระราชวรมนี อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึงนายสังข์ทอง ศรีธเรศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการว่า การที่พระราชบัญญัติ กำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ผ่านรัฐสภาเป็นกฎหมายไปแล้ว ทั้งที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังค้างอยู่นั้นก่อให้เกิดปัญหาต่อมา ถ้าพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย สงฆ์ตกไปเพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง จะมีผลให้การดำเนินงานทั้งหมดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีกฎหมาย รองรับ เพราะประเด็นที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ในพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการ พระพุทธศาสนา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้ถูกตัดออกไป

ต่อมาคณะกรรมการธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง ฉบับ ได้มีการประชุม ๒ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ประเด็นเกี่ยวกับมาตรา ๗ นั้น ที่ประชุมคณะกรรมการธิการร่วมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมว่า “ให้ มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ”

ในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ นายสังข์ทอง ศรีธเรศ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่วมแล้วต่อสภาผู้แทนราษฎร อีกครั้งหนึ่ง

ในวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร มีมติเห็นชอบร่าง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ

ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ประชุมวุฒิสภามีมติเห็นชอบ ต่อจากนั้น เลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งสองฉบับ และร่างพระราชบัญญัติ กำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ให้นำขึ้น ทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

ในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการ พระพุทธศาสนา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐

ในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติทั้งสามฉบับประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑

ในที่สุด ความพยายามที่จะให้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ที่เริ่มขึ้นเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้วก็ประสบความสำเร็จเพราะความพยายามอย่างต่อเนื่องยาวนาน ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยชุดแล้วชุดเล่าและเพราะความร่วมมือที่ได้รับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การได้มาซึ่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

เมื่อได้รับการยอมรับสถานภาพว่าเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐเช่นนี้แล้ว ก้าวต่อไป คือ ความพยายามที่จะให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นมหาวิทยาลัยระดับภูมิภาคและระดับโลกในที่สุด

๒.๗.๖ ยุคเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ (๒๕๔๑-๒๕๕๘)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มหาวิทยาลัยได้รับการรับรองสถานะให้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นต้นมา มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการพัฒนา ทั้งในเชิงกายภาพ (Hardware) และเชิงคุณภาพ (Software) อีกทั้งเตรียมคนเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. การเตรียมพื้นที่รองรับการเป็นศูนย์กลางมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ นายแพทย์รัศมี คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร ได้ถวายที่ดินจำนวน ๘๔ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา ที่ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แก่มหาวิทยาลัย รวมทั้งที่ดินที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดซื้อเพิ่มเติม ปัจจุบันมีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๒๓ ไร่

หลังจากนั้น ในวันที่ ๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทูลเกล้าถวายโฉนดที่ดินทั้ง ๒ แปลง เพื่อพระราชทานแก่มหาวิทยาลัย

ต่อมา ในวันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์โครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทรงวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานอธิการบดี

จนกระทั่ง ในวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยได้ย้ายที่ทำการจากวัดมหาธาตุและวัดศรีสุदारาม กรุงเทพมหานคร มาอยู่ที่ทำการแห่งใหม่ ณ กิโลเมตรที่ ๕๕ ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในที่สุด วันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดป้ายหอประชุม มวก ๔๘ พรรษา และเปิดป้ายมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการ

๒. การขยายสถาบันสมทบไปสู่นานาชาติ

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ ขยายการศึกษาไปสู่ต่างประเทศ โดยรับวิทยาลัยพุทธศาสนาดองกุก ขอนบอบ ประเทศเกาหลีใต้เข้าเป็นสถาบันสมทบเป็นแห่งแรก ปัจจุบันมีสถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน ๗ แห่ง ในปี ๒๕๔๗ รับมหาปัญญาวินิจฉัย อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาจิ้ง เจวีย เมืองเกาสง ไชนีสไทเปเป็นสถาบันสมทบ หลังจากนั้น ในปี ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยได้รับวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ประเทศศรีลังกา และวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสิงคโปร์ เป็นสถาบันสมทบ ต่อมาในปี ๒๕๕๓

มหาวิทยาลัยได้รับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ธรรมะเกต ปูดาเปสท์ ประเทศฮังการี เป็นสถาบันสมทบ

การดำเนินการเปิดรับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยจาก ๖ ประเทศเข้าเป็นสถาบันสมทบนั้น นับเป็นการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นที่ยอมรับขององค์กรทางการศึกษาในระดับนานาชาติ จนทำให้องค์กรต่างๆ มุ่งมั่นที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการนำระดับ

การจัดการศึกษา และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยไปเปิดสอนกลุ่มบุคคลที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาและเรียนรู้พระพุทธศาสนาในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

๓. การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรองรับภารกิจการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

๑) การจัดตั้งวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ การขยายตัวของมหาวิทยาลัยนั้น ไม่ได้จำกัดวงอยู่ในพื้นที่ของภาษาไทยเท่านั้น ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับจากชาวพุทธทั่วโลก จึงเป็นเหตุให้มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเปิดหลักสูตรนานาชาติ เพื่อรองรับกลุ่มบุคคลที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์จากทั่วโลกมาศึกษา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยได้อนุมัติโครงการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติเพื่อเป็นที่ศึกษาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยดำเนินการจัดซื้อที่ดิน จำนวน ๗๗ ไร่ ๒ งาน ๕๓ ตารางวา ซึ่งตั้งอยู่ติดกับที่ดินของมหาวิทยาลัยด้านทิศตะวันออก ต่อมามหาวิทยาลัยได้วางแผนแม่บทการก่อสร้างวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนรวมวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ จำนวน ๘๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค ซักวัดศุภครุภัณฑ์ประกอบอาคารต่างๆ ซ้อมที่ดินเพิ่มเติม ปรับปรุงพื้นที่ ก่อสร้างลานจอดรถ ก่อสร้างป้ายมหาวิทยาลัย งานปรับภูมิทัศน์ต่างๆ โดยรวมงบประมาณในการดำเนินการทั้งสิ้น ๒,๑๓๔,๕๙๑,๒๐๖ บาท

๒) จัดตั้งสมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) อนุมัติให้ดำเนินการจัดตั้งสมาคมวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ โดยมีมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยพระพุทธศาสนาทั่วโลกเข้าเป็นสมาชิกจำนวน ๑๑๗ สถาบัน สำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนั้น เพื่อสนับสนุนมวลสมาชิก สร้างกรอบการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงสร้างความเข้าใจและร่วมมือการทำงานร่วมกันระหว่างมวลสมาชิก ในการการเรียนการสอน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ได้มีการประชุมอธิการบดีและการสัมมนาวิชาการ ระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ของสมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ระหว่าง วันที่ ๑๓-๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมมือกับสมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ จัดประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา และสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ เรื่อง “พระพุทธศาสนากับจริยศาสตร์” ณ อุโบสถกลางน้ำ และอาคารเรียนรวม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีอธิการบดี นักวิชาการทั่วโลกเข้าร่วมประชุมกว่า ๑,๗๐๐ รูป/คน

๓) การจัดสมาคมสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก ในวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๒ มหาวิทยาลัยร่วมกันองค์กรพระพุทธศาสนาทั่วโลกได้ร่วมกันลงนามจัดตั้งสมาคมสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก

ขึ้น เพื่อกระตุ้นให้องค์กรพระพุทธศาสนาได้ร่วมกันเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลกในฐานะวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า และธำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกสาร และความสามัคคีของกลุ่มชาวพุทธทั่วโลก โดยให้มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ (UN) มีมติตั้งสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก (International Council for the Day of Vesak) ให้เป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ นับเป็นครั้งแรกที่วงการพระพุทธศาสนาไทย ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของยูเอ็น

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์, ดร. (ประยูร ธมมจิตโต) ประธานสมาคมสภาสากลวัน วิสาขบูชาโลก และ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันส่งเสริมให้ยื่นเสนอขอรับรองเป็นองค์ที่ปรึกษาพิเศษดังกล่าว และได้มีกิจกรรมส่งเสริมงานของยูเอ็นอย่างต่อเนื่อง โดยการประสานความร่วมมือกับชาวพุทธทั่วโลก เพื่อจัดประชุมวิสาขบูชาโลกแล้ว บูรณาการกับพันธกิจของการจัดตั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) การพัฒนาที่ยั่งยืน (๒) สภาภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (โดยเฉพาะเรื่องภาวะโลกร้อน) (๓) การศึกษา และ (๔) การสร้างสันติภาพ

สมาคมสภาสากลวิสาขบูชาโลกนี้ นับเป็นสะพานที่จะทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงชาวพุทธทั่วโลก ทั้งนิกายมหายาน วัชรยาน และเถรวาท ให้สามารถศึกษา เรียนรู้ และเข้าใจซึ่งกันและกัน อันส่งผลในเชิงบวกต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในระดับท้องถิ่น (Local) และในระดับโลก (Global) ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นไปของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔) การจัดตั้งสถาบันภาษา พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์, ดร. อธิการบดี ได้ให้นโยบายต่อการพัฒนาสถาบันภาษาเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติ ว่า “ภารกิจของมหาวิทยาลัย และกิจกรรมที่สำคัญที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการมา นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะการประชุมชาวพุทธนานาชาติ เนื่องในวันวิสาขบูชาโลก ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นเจ้าภาพหลักในการประชุม กระทั่งชาวพุทธทั่วโลกมีมติให้พุทธมณฑล เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก ผลของการจัดกิจกรรมนี้ ทำให้รู้วามมหาวิทยาลัยขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านภาษา ดังนั้น มหาวิทยาลัย จึงได้ตั้งสถาบันภาษาขึ้นเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก ซึ่งปัจจุบันประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั่วโลกของไทยต่างๆ ให้ความสนใจส่งบุคลากรเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น”

จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว ในปี ๒๕๕๐ มหาวิทยาลัยจึงได้เริ่มต้นในการจัดตั้งโครงการสอนภาษาอังกฤษขึ้น เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนาภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนแก่นิสิตต่างประเทศที่เลือกเรียนในระดับปริญญาตรีภาคภาษาอังกฤษ หลังจากนั้น ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จึงมีการจัดตั้งสถาบันภาษาขึ้นอย่างเป็นทางการโดยให้มีสถานะเทียบเท่าคณะ ทั้งนี้ ขณะนี้ สถาบันภาษาได้ดำเนินการรองรับวิสัยทัศน์ของอธิการบดี ทั้งในมิติของการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรการแปลภาษา และภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ รวมไปถึงการเปิดสอนภาษาต่างๆ คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาบาฮาซา ภาษาเวียดนาม ภาษาพม่า ภาษาไทย และภาษาบาลี

สถาบันภาษาได้จัดการเรียนการสอนทั้งในระดับประกาศนียบัตร และการสอนภาษาอังกฤษในรายวิชาศึกษาทั่วไปที่เป็นภาษาอังกฤษที่ไม่นับหน่วยกิตของคณะต่างๆ และการบริการด้านภาษาให้แก่หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่เพื่อให้

สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศรวมไปถึงการให้บริการแก่นิสิตต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ได้ให้บริการแก่หน่วยงานภายนอกทั่วไปที่ประสงค์พัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน โดยให้สถาบันภาษาไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุคลากรของหน่วยงานต่างๆ

๕) การจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นศูนย์กลาง (HUB) ของการศึกษาพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียนนั้น ถือเป็นยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยจึงได้จัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา ให้มีสถานะเทียบเท่ากับคณะ (ศูนย์อาเซียนศึกษา วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ และวิทยาลัยพระธรรมทูต) เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยให้ศูนย์อาเซียนศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการบริหารงาน การวางแผนงาน การพัฒนาเครือข่าย การศึกษาวิจัย การจัดระบบสารสนเทศ และการให้บริการวิชาการ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริการงานอาเซียน คอยประสานความร่วมมือกับส่วนงานของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน แบ่งการบริหารงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนงานบริหาร และ ส่วนวิจัย สารสนเทศและบริการวิชาการ

๖) การจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูต วิทยาลัยพระธรรมทูตมีพัฒนาการมาจาก โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยสมเด็จพระพุทธปาหัง (เกี่ยว อุปเสโณ) กรรมการมหาเถรสมาคม ได้เป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรม โดยมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการดำเนินงาน คือ (๑) เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความรู้ความสามารถ จริยวัตรอันงดงาม และความมั่นใจ ในการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศยิ่งขึ้น (๒) เพื่อเตรียมพระธรรมทูต ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งไปต่างประเทศ (๓) เพื่อสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย

ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ จึงได้จัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้นมาอย่างเป็นทางการ โดยมีภารกิจเกี่ยวกับงานการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพระธรรมทูต จัดการฝึกอบรมพระธรรมทูต วิจัยพัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มี ๒ ส่วนงานทำหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาวิทยาลัย กล่าวคือ (๑) สำนักงานวิทยาลัย มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหาร และงานสารสนเทศของวิทยาลัย และ (๒) สำนักงานวิชาการ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เกี่ยวกับงานวางแผนและพัฒนาหลักสูตร งานวิจัยและพัฒนา

๔. การประชุมในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการศึกษาที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาของชาวพุทธทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางศาสนาต่างๆ นักวิชาการพระพุทธศาสนาและกลุ่มคนทั่วไปได้เดินทางมาร่วมกิจกรรมนานาชาติที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นตามลำดับดังต่อไปนี้

ก. การประชุมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพโลก

๑) การจัดประชุมสุดยอดผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งโลก ครั้งที่ ๒ ในระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมมือกับคณะสงฆ์ไทยเนบุตซุ ประเทศญี่ปุ่น จัดประชุมสุดยอดผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แห่งโลก ครั้งที่ ๒ ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม การประชุมครั้งนี้เน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวพุทธทั่วโลก เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการ

เผยแผ่ศาสนา และเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาส มหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗๒ พรรษา

๒) การประชุมสภาผู้นำศาสนาแห่งโลก ระหว่าง วันที่ ๑๒ – ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ จัดประชุม สภาผู้นำศาสนาโลก ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และที่ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ การประชุมครั้งนี้ มุ่งส่งเสริมเรื่องความร่วมมือทางศาสนาในการแก้ปัญหาความรุนแรงและสร้าง สันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก

๓) การประชุมสุดยอดผู้นำเยาวชนโลกเพื่อสันติภาพ ระหว่างวันที่ ๒๔ – ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมมือกับองค์การ สหประชาชาติ จัดประชุมสุดยอดผู้นำเยาวชนโลกเพื่อสันติภาพ ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร การประชุมครั้งนี้เน้นการสนับสนุนให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรื่อง สันติภาพและเพื่อสร้างเครือข่ายเยาวชน ให้ทำกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔) การประชุมเถรวาทและมหายาน ระหว่าง วันที่ ๑๖ – ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดประชุมนานาชาติว่าด้วยพระพุทธศาสนาเถร วาทและมหายาน ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร การประชุมครั้งนี้เน้นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางพระ พุทธ ศาสนา ในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ แสวงหาหนทางทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นที่ สนใจของเยาวชนคนรุ่นใหม่

๕) การสัมมนาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามในประเด็น ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ศาสนาระหว่างอิหร่านกับไทย ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ทั้งนี้ มีนักวิชาการทั้งสองศาสนาเข้าร่วมกว่า ๙๕๐ รูป/คน

๖) การประชุมการประชุมผู้นำศาสนาเพื่อสันติภาพในประชาคมอาเซียน ครั้งที่ ๑ เรื่อง ขันติธรรมทางศาสนา ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยมีผู้นำศาสนา ๕ ศาสนาจาก ๑๐ ประเทศในประชาคมอาเซียน ๘๐ คน รวมถึงคนไทยร่วมงานประมาณ ๕๐๐ คน ซึ่งจัดโดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ภายใต้ การดำเนินการของโครงการปริญญาโทหลักสูตรสันติศึกษา มจร. โดยเริ่มอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่ มจร.วังน้อย โดยมีสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งมงคลจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานการประชุมครั้งนี้ผู้นำทั้ง ๕ ศาสนาเห็นชอบในปฏิญญาที่ตกลงร่วมกัน ดังนี้ คือ ส่งเสริมสันติทางศาสนาตามประกาศของยูเนสโก ปี ค.ศ. ๑๙๙๕ จะดำเนินการเสวนาต่อไปและ เสริมสร้างเครือข่ายของผู้นำศาสนา ส่งเสริมกันและกัน และ เพื่อให้ประชาคมอาเซียนมีความรู้ในศาสนา ของตนเองและศาสนาอื่นๆ

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘.๑ งานวิจัยในประเทศ

ทัศนีย์ ประธาน และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการศึกษาว่า^{๑๑๑} นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประเมินคุณลักษณะผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ในระดับดีทุกด้านและประเด็นคุณลักษณะรายข้ออยู่ในระดับดีทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นคุณลักษณะทักษะในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศที่ประเมินในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกนักศึกษาตามคณะที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาในทุกคณะประกอบด้วยคณะบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาลัยนานาชาติดิษยะศริน มีผลการประเมินคุณลักษณะผลการเรียนรู้ตามกรอบ มาตรฐานคุณภาพระดับปริญญาตรีที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่อยู่ในระดับดีทุกด้านและทุกประเด็นน้อย ยกเว้นคุณลักษณะทักษะการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศที่นักศึกษาทุกคณะประเมินในระดับปานกลาง มีเพียงวิทยาลัยนานาชาติดิษยะศรินที่ประเมินในระดับดี นอกจากนี้ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ประเมินคุณลักษณะประเด็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและความสามารถในการคิดคำนวณ และสถิติอย่างง่าย เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเมินคุณลักษณะประเด็นการประหยัดและอดออมในระดับปานกลาง

มหาวิทยาลัยพายัพ ได้ทำรายงานวิจัยเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖ ผลการศึกษาพบว่า^{๑๑๒} ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะนิติศาสตร์ (ระดับปริญญาตรีและโท) มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคลและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม และ มีทักษะในการบริหารจัดการตามบริบททางสังคมและวิชาชีพ เท่ากัน รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และ สิทธิของบุคคล และ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพของคณะบัญชี การเงินและการธนาคาร (ระดับปริญญาตรีและโท) มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ต่ำสุดได้แก่ มีทักษะในการบริหารจัดการตามบริบททางสังคมและวิชาชีพ

^{๑๑๑}ทัศนีย์ ประธาน และคณะ, “ศึกษาคุณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่”, รายงานวิจัย (เอกสารประกอบการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖), หน้า ๔๕๙.

^{๑๑๒}มหาวิทยาลัยพายัพ, “คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖”, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๓ – ๑๙๑.

ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มีระดับความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และสิทธิของบุคคล และปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคลและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมตามลำดับ

คุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะเภสัชศาสตร์ มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาได้แก่ สามารถปฏิบัติทักษะวิชาชีพอย่างเป็นองค์รวม มีน้ำใจแก่ผู้รับบริการ โดยใช้ศาสตร์และศิลป์วิชาชีพ และ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และสิทธิของบุคคล และ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคลและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมเท่ากันตามลำดับ

วิมานพร รูปใหญ่ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า^{๑๓๓} ผลการวิจัยคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากกลุ่มของบัณฑิต ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) และด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์จากกลุ่มของผู้ใช้บัณฑิต ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ด้านความรู้ และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ จุดเด่นของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตคือ ความรู้ที่ได้จากการเรียนสามารถนำมาบูรณาการในการทำงานต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย มีความรักในวิชาชีพและมีจิตสาธารณะในการให้บริการแก่ผู้ใช้ ส่วนจุดที่ควรปรับปรุงคือ ทักษะการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อเสนอแนะอื่นๆ คือ เนื่องจากเป็นสาขาที่ขาดแคลน จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงหลักสูตรให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า บัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

^{๑๓๓}วิมานพร รูปใหญ่, “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”, รายงานวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕).

ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยรวมด้านความรู้ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนด้านที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ คือด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ในเรื่องมีวินัยและความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านทักษะทางปัญญา ในเรื่องมีความสามารถในการริเริ่ม สร้างสรรค์งานใหม่ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ในเรื่องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมและด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในเรื่องทักษะในการพูดภาษาอังกฤษ และความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงาน และด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ในเรื่องการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชนท้องถิ่น และมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และศิริภรณ์ ขวเลขยางกูร ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย พบว่า^{๑๑๔} คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย คณะเทคโนโลยี คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร นักศึกษาและบัณฑิตให้ความสำคัญกับคุณลักษณะ ด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อ เป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาด้าน คุณธรรมจริยธรรม และด้านทักษะพิสัย สถานประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อ และด้านทักษะเชิงปัญญา ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อเป็นอันดับ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาด้านทักษะเชิงปัญญา และด้านความรู้ อาจารย์ผู้สอน/ผู้บริหารให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อ เป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านทักษะพิสัย และด้านคุณธรรมจริยธรรม

โรจน์รวี พจน์พัฒนาพล ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ใน ทรรศนะของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑๕} คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านการเรียนรู้ ความมีคุณธรรมจริยธรรม ความมีวินัยในตัวเอง และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน นักศึกษาคณะ เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมีความคิดเห็นทุกด้านอยู่ในระดับสูง คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ และ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมีความคิดเห็นทุกด้านอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านในภาพรวม พบว่า ด้านการเรียนรู้ นักศึกษามีความรู้ด้านปฏิบัติอยู่ในระดับสูง คือ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิต

^{๑๑๔} กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และศิริภรณ์ ขวเลขยางกูร, “คุณลักษณะของ บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่อง แต่งกาย”, **รายงานวิจัย**, (คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔), หน้า (๑).

^{๑๑๕} โรจน์รวี พจน์พัฒนาพล, “คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทรรศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, **รายงานวิจัย**, (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พระนคร, ๒๕๕๒).

ประจำวัน สามารถเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้เข้ากับสภาพปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตจริง และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่รู้ไปสู่ผู้อื่นได้ ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามัคคีมีน้ำ ใจอยู่ในระดับสูง คือมีความจริงใจและเป็นกันเองกับทุกๆ คน ช่วยเหลือเพื่อนๆ ไม่ดูดาย เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีน้ำ ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และร่วมมือกับเพื่อนๆ เพื่อให้งานสำเร็จร่วมกัน ด้านความมีวินัยในตัวเอง นักศึกษาปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยอยู่ในระดับสูง คือ เคารพสิทธิของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ เคารพกฎกติกาของสังคม เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของมหาวิทยาลัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสามารถด้านอดได้รอได้ในระดับสูง คือ ไม่ทำกิจกรรมใดที่ล่วงเกินหรือขัดต่อศีลธรรม มีความอดทนรู้จักอดได้รอได้ รู้จักห้ามใจตนเองหากการรอคอยนั้นจะทำให้เกิดผลดี แล้วก็ยับยั้งใจรอโดยไม่กระวนกระวายใจ และการเลือกซื้อของจะใช้วิจารณญาณ กลั่นกรองและรู้จักห้ามใจถ้าของสิ่งนั้นเกินความจำเป็น

อนุสรณ์ ยกให้ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ๓ องค์ประกอบ^{๑๖} ได้แก่

๑. การบริหารตน คือ การเป็นต้นแบบที่ดี องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การเรียนรู้จากการทำงานเพื่อสร้างทักษะการบริหาร การเรียนรู้จากความผิดพลาดเพื่อสร้างความรับผิดชอบ การเรียนรู้จากคนอื่นเพื่อสร้างบุคลิกภาพ และการเรียนรู้จากการฝึกอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์

๒. การบริหารคน คือ การใช้คนอย่างเหมาะสมและเต็มศักยภาพ องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ด้วยการจัดสวัสดิการ จัดของขวัญและจัดทัศนศึกษา การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ การเสริมสร้างทีมงาน ด้วยหลักการ ความไว้วางใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ตกลงร่วมกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน และจัดการเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการเข้าถึงเข้าใจ ป้องกัน แก้ไข และพัฒนา

๓. การบริหารงาน คือ การบริหารงาน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจ และร่วมแก้ไข ผ่านคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการตัดสินใจ ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการช่วงชั้น/สายชั้น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสมาคม คณะกรรมการมูลนิธิ คณะกรรมการการจัดกิจกรรมหารายได้ คณะกรรมการงานวิชาการ คณะกรรมการงานบุคลากร คณะกรรมการงานการเงิน และคณะกรรมการงานบริหารทั่วไป

^{๑๖} อนุสรณ์ ยกให้, “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๙).

นภเกตุ สุขสมเพียร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย มีองค์ประกอบสำคัญด้วยกัน ๕ ส่วน^{๑๑๗} ได้แก่

องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ/แนวคิดของรูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย โดยหลักก็คือ การศึกษามีความจำเป็น เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์และช่วยเพิ่มพูนศักยภาพและพัฒนาการตามวัย

องค์ประกอบที่ ๒ เป้าหมายในการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย โดยหลักก็คือ เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า สามารถช่วยเหลือสังคมและใช้เวลาหลังเกษียณได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบที่ ๓ เนื้อหาสาระสำคัญในการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรเป็นองค์ประกอบเพื่อส่งเสริมด้านร่างกาย จิตใจ ช่วยในการปรับตัวเชิงเศรษฐกิจและสังคม และตามทันการเปลี่ยนแปลงได้

องค์ประกอบที่ ๔ แนวทางและวิธีการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรเป็นการศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย โดยมีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ โดยร่วมกันระหว่างองค์กร หน่วยงานต่างๆ

องค์ประกอบที่ ๕ การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรมีการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีความครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญ มีการประเมินก่อน-หลังเรียน และควรมีความต่อเนื่องในการติดตามผลด้วย

วีรพล รัตนภาสกร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทยครอบคลุม ๕ องค์ประกอบหลัก^{๑๑๘} ได้แก่

๑. ปรัชญาในการบริหารจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องคำนึงถึงการประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ คำนึงถึงความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กร ผู้เรียนและผู้ปกครอง ในขณะเดียวกันจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม และจริยธรรม

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องมีความสอดคล้องกับปรัชญาในการบริหารจัดการที่ต้องคำนึงถึงปัจจัย ๒ ประการ คือ วัตถุประสงค์ที่มีต่อผู้เรียนที่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาการ ควบคู่กับการมีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์ทางธุรกิจการศึกษา คือ องค์กรจะต้องมีการเติบโตที่มั่นคงของรายได้และผลกำไร ความสำเร็จ ทางธุรกิจต้องมาพร้อมกับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา และความพึงพอใจของทุกฝ่าย

^{๑๑๗} ประทีป พืชมงคลกลาง, “รูปแบบการปฎิภาษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^{๑๑๘} วีรพล รัตนภาสกร, “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๔).

๓. พื้นฐานแนวคิดการบริหารจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ผู้บริหารสถาบันกวดวิชาจะต้องใช้หลักกระบวนกรบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกับองค์การ เพื่อนำมาพิจารณาวางแผนการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การจัดองค์การที่เหมาะสม ใช้ภาวะผู้นำในการนำ และการควบคุมองค์การให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย สุดท้ายต้องมีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์การของสถาบันกวดวิชาต่อไป

๔. องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องพิจารณาให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนตั้งแต่ ๑) การรับสมัครผู้เรียน ๒) การเลือกสรรบุคลากร ๓) สถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ๔) การจัดการทางด้านการเงิน และงบประมาณ ๕) กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

๕. กระบวนการจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องมีการจัดหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงบูรณาการเนื้อหาสาระเชิงวิชาการที่ทันสมัย และสอดแทรกเนื้อหาความเป็นพลเมืองดี สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ฝึกนิสัยรักการอ่านส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของผู้เรียน สถาบันกวดวิชา จะต้องมีการประเมินผลผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบด้วย ๓ ส่วน^{๑๙} ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ความนำ ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ ส่วนที่ ๒ องค์ประกอบของรูปแบบและสาระสำคัญของแบบกระจายอำนาจ ประกอบด้วยมิติด้านหน้าที่การจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมและ มิติด้านภารกิจการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป และ ส่วนที่ ๓ ยุทธศาสตร์การดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จ

สุรินทร์ ภูสิงห์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีลักษณะ^{๒๐} ดังนี้

๑. หลักการจัดตั้งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มียุทธศาสตร์ที่อยู่บนพื้นฐานการรู้จักตนเอง การช่วยเหลือตนเองการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างเครือข่าย หลักความ

^{๑๙}วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๒๐}สุรินทร์ ภูสิงห์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม สอดคล้องกับภูมิสังคม และโรงเรียนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

๒. จุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีมาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓. การจัดองค์การ ยึดหลัก การมีส่วนร่วม และเน้นการทำงานเป็นทีม

๔. การดำเนินการ มีดังนี้ การบริหารและจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล และการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่าย

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร แผนปฏิบัติการ หลักสูตรสถานศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวนแหล่งเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และรายงานการประเมินตนเอง

๖. การนำรูปแบบไปใช้โรงเรียนมียุทธศาสตร์ ขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ ขั้นตอนติดตาม แนะนำและขั้นประเมินผล รายงานผลและขยายผล

๗. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนต้องมีความรู้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน

ประมวล สารพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า^{๑๒๑} ๑) หน่วยกิจของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาที่มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ๒) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้าน ยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในรายวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่าทางการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม

^{๑๒๑} ประมูล สารพันธ์, “การศึกษาสภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖-๕๘.

๔) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตพบว่า มีการวางแผนบริหารอย่างมีระบบการบริหาร หลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอนมีนโยบายชัดเจนในการให้บริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัย สงฆ์ตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม ๕) สำหรับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานไม่ค่อยประสานงานในการทำงาน กฎระเบียบขาดความเด็ดขาดในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม ห้องพักรูไม่เป็นส่วนไม่ถูกสุขลักษณะ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ ไม่มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งระดับความรู้ความสามารถ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ๖) สำหรับปัญหาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารประสบปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานมากเกินไปยากแก่การปฏิบัติ และได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้วิทยาเขตและหน่วยงานต่างๆมากขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการเช่น ผศ. รศ. และ ศ. บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานรายได้ประจำของอาจารย์ และบุคลากรไม่เพียงพอความไม่เป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอและไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรได้อย่างเพียงพอ เพราะมีงบประมาณจำกัด และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการกระจายงบประมาณให้แต่ละคณะรับผิดชอบตามโครงการในแผนงาน และมีระบบการอนุมัติการใช้จ่ายที่คล่องตัว เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานซึ่งปัญหาส่วนมากมีคล้ายกับปัญหาของอาจารย์

เกียรติศักดิ์ พันธล้าเจียก สรุปลไว้ในงานวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคมในประเด็นข้ออ่อนด้อยของการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา บางประการ^{๑๒๒} ดังนี้

๑. การเรียนรู้ที่ยังไม่สร้างความรู้ขึ้นใหม่ในสังคมไทยการอนุรักษ์และดำรงรักษาความเป็นไทยต้องเชื่อมโยงได้กับความเป็นสากล แต่จากการศึกษาพบว่าสถาบันอุดมศึกษามีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นน้อยและเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการขึ้นนำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้น้อย หากเราไม่สามารถวิจัย ไม่สามารถเรียนรู้การสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย บัณฑิตไทยจะสามารถพัฒนาชาติไทยให้มีความโดดเด่นหรือจะสามารถแสวงหาทางออกหรือทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของชาติไทยได้ไม่เต็มที่

๒. การเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทย บัณฑิตแก้ปัญหาของชีวิตของตนเองไม่ได้ แก้ปัญหาของสังคมไม่ได้ แก้ปัญหาของชาติไม่ได้ ย่อมแสดงถึงความล้มเหลวของระบบการศึกษาและการเรียนการสอนที่ไม่อาจผลิตบัณฑิตให้รู้เท่าทันปรับตัวและอยู่กับความเป็นจริง

^{๑๒๒}เกียรติศักดิ์ พันธล้าเจียก, “การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๒).

ในสังคมได้จึงทำให้ขาดวิจารณญาณว่าอะไรจริงไม่จริงและไม่สามารถนำประสบการณ์ที่มีอยู่มาสังเคราะห์เป็นปัญหาที่สูงขึ้นซึ่งจากการศึกษาพบว่า บัณฑิตปัจจุบันขาดความสามารถในการประยุกต์วิชาการสู่สภาพความเป็นจริงของสังคมแสดงให้เห็นว่าเรียนไปแล้วยังนำมาใช้ในสังคมไม่ได้มากเท่าที่ควร

๓. ผู้สอนเป็นผู้แสวงหาความรู้และเตรียมความรู้ให้กับผู้เรียนคุณลักษณะหนึ่งของบัณฑิตไทยทั้งในระดับปริญญาตรีโทและเอกที่พบตรงกันคือบัณฑิตขาดนิสัยในการใฝ่รู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองไม่มากนัก ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบัณฑิตไทยขาดการปลูกฝังอุปนิสัยใฝ่เรียนขาดการฝึกฝนความสามารถด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเนื่องด้วยการเรียนการสอนของบัณฑิตศึกษาของไทยนั้นไม่ฝึกให้นักศึกษาสามารถเรียนหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่ครูเป็นผู้เตรียมความรู้ให้นักศึกษาจึงไม่มีความกระตือรือร้นและไม่มีความสนใจที่จะติดตามวิทยาการที่ก้าวหน้าไปตลอดเวลาอย่างเต็มที่

๔. การสอนที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่คือการถ่ายทอดความรู้แต่ไม่ถ่ายทอดความคิดเป็นทำให้นักศึกษาและคณาจารย์บัณฑิตของไทยนั้นไม่มีความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรกล่าวคือ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นบรรยายหรือพูดให้เกิดความเข้าใจได้หรืออาจทำได้แต่ไม่ดีโดยเฉพาะการพูดเพื่อให้ผู้ฟังที่มีพื้นฐานความรู้และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเกิดความเข้าใจ ไม่สามารถเขียนความเรียงให้อ่านได้ดีทั้งที่เป็นภาษาของตนเองตลอดจนไม่สามารถเสนอเรื่องทางวิชาการหรือเสนอบทความต่อหน้าที่ประชุมได้ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เพราะผู้เรียนไม่ได้มีการฝึกฝนเท่าที่ควร

๕. ปัญหาอื่นๆ นอกจากปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยตรงแล้วปัจจัยคุณภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของไทยยังพบว่ามีปัญหาวิกฤตเช่นกัน คือ ๑) อาจารย์ที่มีคุณภาพทั้งในด้านการสอนและผลงานวิจัยมีจำนวนน้อยมากทั้งนี้ดูได้จากสัดส่วนของผู้ได้ตำแหน่งศาสตราจารย์กับจำนวนอาจารย์ทั้งหมดในแต่ละสาขา ๒) ตำราอันเป็นสื่อการสอนหลักในปัจจุบันจำนวนมากนั้นมีคุณภาพต่ำทั้งนี้ดูได้จากตำราที่ระบุใช้ในการเรียนการสอนและจำนวนผู้ขอตำแหน่งศาสตราจารย์ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพเนื่องจากความล้าสมัย ไม่ถูกต้องทางวิชาการและไม่นำความรู้และประสบการณ์อันเป็นส่วนของไทยเข้าไป ๓) องค์ความรู้ของไทยน้อยมีผลกระทบต่อคุณภาพอาจารย์และบัณฑิตทำให้ไม่สามารถและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ในสังคมวัฒนธรรมไทย และ ๔) ห้องสมุดไม่ทันสมัยไม่สามารถเป็นคลังแห่งความรู้เพียงพอที่จะหาความรู้เพิ่มเติมได้

ทวิวรรณ อินคา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๓} องค์ประกอบการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ คือ ๑) ความสามารถขององค์กร ๒) การจัดการความขัดแย้ง ๓) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ๔) การมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ ๕) การจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี ๖) วัฒนธรรมองค์กร ๗) การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะสั้น และ ๘)

^{๑๒๓} ทวิวรรณ อินคา, “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒).

การจูงใจ ส่วนรูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วยพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และถูกต้องครอบคลุม สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดตามกรอบการวิจัย

สมภาร ศิโล ได้ทำการศึกษา “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๘ ด้าน^{๑๒๔} คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อนวัตกรรม มีเป้าหมายรวม ๔๒ รายการและแนวการดำเนินงานรวม ๘๔ รายการโดยผ่านเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมทุกรายการส่วนผลการประเมินความเป็นไปได้มีเป้าหมายผ่านเกณฑ์ ๓๔ รายการและแนวการดำเนินงานผ่านเกณฑ์ ๘๑ รายการ

สาคร ธรรมิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า” พบว่า^{๑๒๕} แนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ด้านการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้อาจารย์ บุคลากรควรทำการวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับนานาชาติอย่างกว้างขวาง ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งจัดกิจกรรมการสัมมนาด้านพระพุทธศาสนา จัดฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากที่สุด

นงลักษณ์ เรือนทอง ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๖} องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล มี ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน ๒) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ๓) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ ๔) ผู้บริหารและครู ๕) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง ๖) การสอนอย่างมีวัตถุประสงค์ ๗) เน้นการเรียนการสอน ๘) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ๘ องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

เกษม แสงนนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพ

^{๑๒๔} สมภาร ศิโล “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

^{๑๒๕} สาคร ธรรมิ, แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า, *รายงานวิจัย*, (กองวิเทศสัมพันธ์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘-๙๕.

^{๑๒๖} นงลักษณ์ เรือนทอง. “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาบริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐) บทคัดย่อ.

ความรู้ของผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ รูป/คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๙ รูป/คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ๑) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ๒) แบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ๓) แบบตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานของคุรุสภา และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๗}

๑. ผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ควรมี (ก) มาตรฐานความรู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารการศึกษา การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารได้ (ข) มาตรฐานการปฏิบัติตน ได้แก่ การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และ (ค) มาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ มีประสบการณ์ในการสอน หรือเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือทั้งสองอย่างรวมกันเป็น ๕-๘ ปี และมีทักษะของผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ มุ่งมั่นพัฒนาวิชาชีพบริหารการศึกษาโดยคำนึงถึงบุคลากรและชุมชน พัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พัฒนาแผนงานองค์กรให้มีคุณภาพสูง พัฒนาและใช้วัตกรรมการบริหารให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูงและมีผลถาวรต่อองค์กร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีความเป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการได้ ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

๒. รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา มีองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ส่วนที่ ๒ กระบวนการพัฒนา มี ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานความรู้ การเตรียมการพัฒนา การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา ส่วนที่ ๓ การนำไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค

^{๑๒๗} เกษม แสงนนท์, “รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา”, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต** (พุทธบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๐-๑๘๖.

๓. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนา เพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและผู้บริหารการศึกษาทั่วไปได้

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เป็นรูปแบบ (Model) ที่เข้าใจง่าย เพื่อแสดงว่า ผู้บริหารการศึกษาควรมีคุณลักษณะ ๓ อย่าง คือมีมาตรฐานความรู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง หรือการครองคน มีมาตรฐานการปฏิบัติตนหรือการครองตน และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการครองงาน คุณลักษณะทั้ง ๓ อย่างนั้น เป็นกรอบในการพัฒนามาตรฐานผู้บริหารการศึกษา ๑๐ ด้าน และมีกระบวนการพัฒนา ๔ ขั้นตอน คือ การกำหนดมาตรฐานความรู้ (Specification) การเตรียมการพัฒนา (Arrangement) การดำเนินการพัฒนา (Management) และการประเมินผลการพัฒนา (Evaluation) ผู้วิจัยจึงสรุปเป็น SAME Model วงล้อการพัฒนาสำหรับผู้บริหารการศึกษา อย่างต่อเนื่อง

๒.๘.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” โดยได้นำเสนอแนวคิดซึ่งได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการ การศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่มีคุณภาพและด้านผลผลิต ได้แก่ ๑) คณาจารย์ ๒) สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ๓) วัสดุ อุปกรณ์ ๔) การสอน ๕) ผลสัมฤทธิ์ ๖) การจัดการและการควบคุมคุณภาพ ๗) นิสิต นักศึกษา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา^{๑๒๘} ดังนี้

๑. อาจารย์ คุณภาพของอาจารย์นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาสำหรับ ตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของคณาจารย์ได้แก่ ๑) จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ๒) ประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพและด้านการสอน ๓) การพัฒนาคณาจารย์ ๔) สัดส่วน ระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน ๕) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ ต่อนิสิตนักศึกษาสำหรับการสอนภาคปฏิบัติบนคลินิก ๖) ผลงานวิจัย ๗) ผลงานทางวิชาการ ๘) อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย ๙) อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ

๒. สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหา บัณฑิต ให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้ง สิ่งเอื้ออำนวยด้านทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอนสำหรับการสำหรับตัวบ่งชี้ ความมีคุณภาพของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ได้แก่ ๑) จำนวนและประเภทของสิ่งเอื้ออำนวยความ สะดวก ๒) ลักษณะห้องเรียนที่นั่งเรียนและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ๓) สภาพแวดล้อมและ สถานที่เพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ ๔) ความปลอดภัย ๕) ความสะอาดและความเป็น ระเบียบ ๖) การบริการด้านวิชาการ ๗) บรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ ๘) ห้องสมุดและการบริการ

^{๑๒๘} Ashworth, Allan and Harvey, Roger C., “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London: Jessica Kingsley Publishers, 1994), pp. 7-14.

จำนวนหนังสือวารสาร ขนาดห้องสมุดและจำนวนที่นั่งเพื่อการศึกษาคันคว่า ๙) ห้องปฏิบัติการ ๑๐) บุคคลสนับสนุนการทำงานของคณาจารย์ ได้แก่ เลขานุการและนักเทคนิค

๓. วัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ได้แก่ ๑) ความเหมาะสมของจำนวนและประเภทวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ๒) วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาอยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้หรือไม่ ๓) ระบบการให้บริการ การแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้ ๔) ความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ ๕) ความปลอดภัยในการใช้ ๖) สัดส่วนระหว่างจำนวนนักศึกษาต่ออุปกรณ์

๔. การสอนและการเรียนรู้ คุณภาพการสอนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพการสอน ได้แก่ ๑) รายละเอียดของเนื้อหา ๒) ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ๓) การแนะนำหนังสืออ้างอิงที่ทันสมัยให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติม ๔) เนื้อหาที่นำมาสอนมีความทันสมัยและตรงตามความเป็นจริงของหลักทฤษฎี ๕) ท่าทาง อิริยาบถเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ ๖) นำเสนอหรืออธิบายได้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๗) กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและท้าทายการเรียนรู้ ๘) คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ๙) มีทักษะในการใช้สื่อการสอน ๑๐) เตรียมการสอนมาอย่างดี ๑๑) มีเอกสารประกอบการสอน ๑๒) ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นทราบว่าเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง

๕. มาตรฐานผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ของนักศึกษามีความเป็นมาตรฐานหรือไม่ สามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ ๑) มาตรฐานของกลไกหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอน ๒) ระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ๓) การจ้างงานบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

๖. การจัดการและควบคุมคุณภาพสถาบัน การศึกษาจะต้องมีระบบการจัดการและระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาของสถาบันตรงตามจุดประสงค์ของสถาบันได้ มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีความคุ้มค่าของเงินลงทุน สำหรับตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของระบบการจัดการและควบคุมคุณภาพ ได้แก่ ๑) มีแผนการดำเนินงานระดับสถาบันคณะและภาควิชา ๒) วางแผนโดยอาศัยมุมมองแนวคิดทั้งจากผู้บริหารและคณาจารย์ ๓) โปรแกรมการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ ๔) คณาจารย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแผน ๕) ผู้บริหารมีมุมมองเชิงอนาคตที่ตรงกับความเป็นจริง ๖) บุคลากรของสถาบันบรรลุซึ่งความต้องการ ๗) ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ๘) คณาจารย์ได้รับการงานที่เหมาะสม ๙) คณาจารย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ๑๐) คณาจารย์ได้พบปะสังสรรค์กันเป็นระยะๆ ๑๑) ช่องทางการติดต่อสื่อสารมีความชัดเจนและสะดวกรวดเร็ว

๗. นักศึกษา จัดเป็นปัจจัยตัวป้อนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียนและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษาซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความมีคุณภาพของบัณฑิตพยาบาลประกอบด้วย ๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สัมพันธภาพภายในครอบครัว สภาพทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและความเป็นผู้ใฝ่รู้ ๒) ปัจจัยของโปรแกรมการศึกษา ได้แก่ ลำดับที่เลือกตารางเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตร รายงานและกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ความยากง่ายและความท้าทายของหลักสูตร ๓) ปัจจัยด้านสถาบัน ได้แก่

ประเภทของสถาบัน ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สภาพแวดล้อมของอาคารสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก และบริเวณเพื่อการสันถนาการ

Padmavathi Koatha ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Objectives and Outcomes in Risk Management Education” พบว่า^{๑๒๙} การศึกษาในยุคของการมีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ก่อให้เกิดการปฏิวัติข้อมูลข่าวสารขึ้น ทั้งนี้ ยังพบว่า การขาดความรู้ในการจัดการความเสี่ยง รวมถึง การปฏิบัติการต่อการจัดการความเสี่ยงนั้นเป็นกุญแจอันสำคัญที่ทำให้โครงการการศึกษาทั้งหลายไม่ ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยได้ชี้ให้เห็นการจัดการความเสี่ยงต่อการจัดการศึกษา การ จัดการหลักสูตร รวมถึงการจัดการระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการกับความเสี่ยง ต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการศึกษา รวมทั้งการสร้างหลักสูตรการบรรยายใหม่ๆ หรือรายวิชา ใหม่ๆด้วยการใช้เครื่องมือในการจัดการความเสี่ยงสำหรับการสร้างรายวิชาใหม่ๆขึ้นมาด้วย

Patin J. L. ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า^{๑๓๐} ๑) การบริหารที่ช่วยให้อาจารย์ใหญ่ประสบผลสำเร็จ เรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ เป็นผู้ดำเนินการริเริ่มให้การสนับสนุน ครูและนักเรียนให้เจริญก้าวหน้า และให้สมาชิกในหน่วยงานได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผน และตัดสินใจในการจัดกิจกรรม ๒) การ บริหารที่ไม่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การขาดเหตุผล ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติงาน การ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และการขาดการติดต่อ ๓) การปรับปรุงการบริหารของผู้บริหาร เรียงลำดับความสำคัญ ได้ ดังนี้ ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจที่รวดเร็วถูกต้อง มีการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความชำนาญในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้บุคลากร ในหน่วยงานได้ติดต่อกับฝ่ายบริหารให้มากขึ้น

Hersh Richard ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญขององค์ประกอบที่มีบทบาททางด้าน ประสิทธิภาพของโรงเรียน ได้แก่^{๑๓๑} ๑) ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองที่ต่างยอมรับเป้าหมาย ของโรงเรียน ๒) เป้าหมายของโรงเรียนต้องชัดเจนสอดคล้องกับหลักสูตร และนำมาปฏิบัติได้ ๓) นักเรียนมีผลการเรียนก้าวหน้า ๔) กฎระเบียบต่างๆ ได้รับการยอมรับและปฏิบัติ ๕) ครูมีความ คาดหวังสูง ๖) นักเรียนมีความสำเร็จทั้งด้านการเรียนการสอนและจริยธรรม ๗) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ สูง ๘) ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานด้วยกันฉันท์มิตร ๙) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วน ร่วมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

^{๑๒๙} Koatha, P, “Objectives and Outcomes in Risk Management Education”, Master Thesis of Science in Technology, (Purdue University, July 2010), pp. 29-30.

^{๑๓๐} Patin, J. L., “The administrative behavior of the junior high school principal dissertation abstracts international”, Vol.30 (No.4), (1969): 1373-A,

^{๑๓๑} Hersh Richard, “How Effective is Your School”, Education XCII, (October 1982): 34-35.

Campbell R. F. ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จขององค์กร พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานอยู่ ๕ ขั้นตอน^{๑๓๒} ได้แก่

๑. การวินิจฉัยตัดสินใจเกี่ยวกับงานหรือปัญหาของหน่วยงาน (Decision making)
๒. การจัดทำโปรแกรมของงานต่างๆ (Programming)
๓. ทำการกระตุ้นใจผู้ร่วมงาน (Stimulating)
๔. ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้ร่วมงานและกลุ่มต่างๆ (Co-ordinating)
๕. ทำการประเมินผล (Evaluating)

Stogdill Ralph M. ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัย สรุปได้^{๑๓๓} ดังนี้

๑. บุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหาร จากผลการวิจัยมากกว่า ๑๕ เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้ คือ มีไหวพริบดี มีนิสัยรักการศึกษา ค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวาง ชอบกิจกรรมและงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

๒. บุคลิกลักษณะผู้บริหารที่ดี จากผลการวิจัยมากกว่า ๑๐ เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกลักษณะ ดังนี้ คือ มีความสามารถในการเข้าสังคม มีจิตวิทยาในการเจรจา มีมารยาทสังคมดี มีความริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อปัญหารอบด้านโดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลักและวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการคาดการณ์ข้างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะเป็นผู้ที่รู้จักของคนทั่วไป มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและคิดสิ่งใหม่ๆ มีความสามารถในการพูดและเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหาร คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการเข้าสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่น และมีความสามารถในทางกีฬา

๔. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้บริหาร แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ๑) ความสามารถ หมายความว่ารวมถึง ความสามารถ สติปัญญา ความกระตือรือร้น ความสามารถในการพูด ความคิดริเริ่ม และการตัดสินใจ ๒) ความสำเร็จ ได้แก่ การศึกษา ความรู้ การงาน และการกีฬา ๓) ความรับผิดชอบ ได้แก่ การเป็นที่พึ่งของคนอื่น ความเพียรพยายามความเชื่อมั่นในตนเอง ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด ๔) สถานะ ได้แก่ สถานะทางสังคม การสมรสและการเป็นที่นิยมของคนอื่น ๕) สถานการณ์ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการ และความสนใจตามจุดประสงค์ที่ต้องการบรรลุถึงความสำเร็จ

^{๑๓๒} Campbell, R. F., "Administrative behavior in education", (New York: McGraw Hill, Co; Inc, 1976).

^{๑๓๓} Stogdill, Ralph M., "Handbook of leadership; A survey of theory and research", (New York: Free press, 1977).

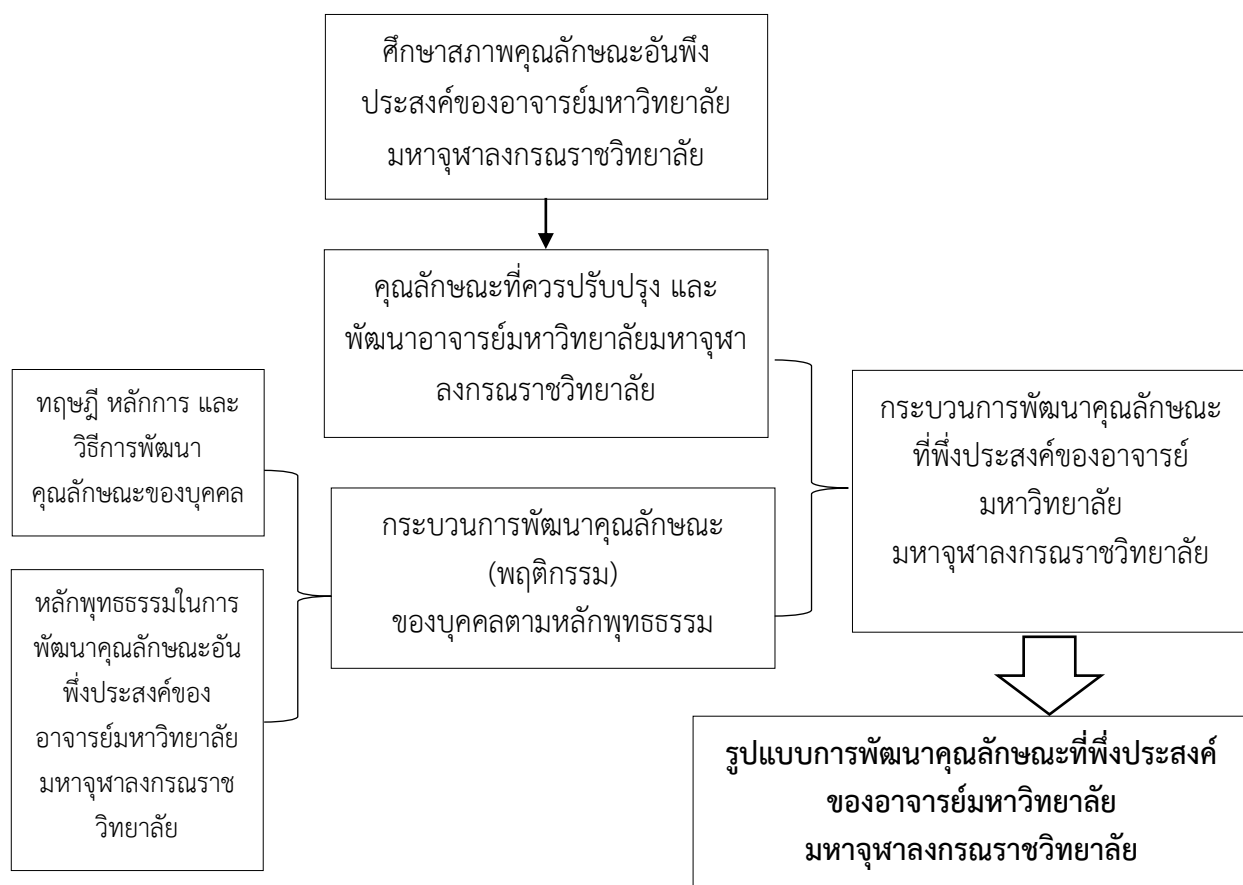
Marquardt & Reynolds ได้ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (The Global Learning Organization) พบว่า^{๑๓๔} มีปัจจัยที่ทำให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๑๑ ปัจจัย ได้แก่ ๑) โครงสร้างที่เหมาะสม (Appropriate Structure) ๒) วัฒนธรรมการเรียนรู้องค์กร (Corporate Learning Culture) ๓) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ๔) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) ๕) การสร้างและถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Creation and Transfer) ๖) เทคโนโลยีการเรียนรู้ (Learning Technology) ๗) คุณภาพ (Quality) ๘) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ๙) บรรยากาศสนับสนุน (Supportive Atmosphere) ๑๐) การทำงานเป็นทีมและการทำงานแบบเครือข่าย (Teamwork and Networking) และ ๑๑) วิสัยทัศน์ (Vision)

Bennett & O'Brien ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (The Building of the Learning Organization) พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีทั้งสิ้น ๑๒ ปัจจัย ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์หรือวิสัยทัศน์ (Strategy or Vision) ๒) การปฏิบัติเชิงบริหาร (Executive Practices) ๓) การปฏิบัติเชิงการจัดการ (Managerial Practices) ๔) บรรยากาศ (Climate) ๕) องค์กรหรือโครงสร้างงาน (Organization or Job Structure) ๖) การไหลของข้อมูลสารสนเทศ (Information flow) ๗) การปฏิบัติของบุคคลและทีมงาน (Individual and Team Practices) ๘) กระบวนการทำงาน (Process) ๙) เป้าหมายหรือข้อมูลย้อนกลับการปฏิบัติงาน (Performance Goals or Feedback) ๑๐) การฝึกอบรมหรือการศึกษา (Training or Education) ๑๑) การพัฒนาของบุคคลหรือทีมงาน (Individual)

^{๑๓๔} Marquardt & Reynolds, "Building the learning organization: A system approach to quantum improvement and global success", (U.S.A.: McGraw-Hill, 1994).

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยได้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในบทนี้จะนำเสนอการกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดตัวอย่าง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนการวิจัย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลระยะเวลาทำการ วิจัย และแผนงานการวิจัย และจริยธรรมการวิจัย โดยปรากฏรายละเอียดของวิธีการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๓.๓ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยการใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาดำเนินการตามแบบวิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อเชื่อมโยงความรู้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ผู้ศึกษา ได้จัดแบ่งเนื้อหาตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

การจัดเตรียมโครงการวิจัย ขั้นตอนนี้ได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก และศึกษาข้อมูล ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ตำราทางวิชาการ ฐานข้อมูลงานวิจัยการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ เอกสาร และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาแหล่งข้อมูลจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐ และเอกชน รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพ ปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของอาจารย์ โดยนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาในการเลือกหัวข้อปัญหาเพื่อการศึกษา กำหนดคำถาม และวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนด และวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สอดคล้องกับหัวข้อ และปัญหาการศึกษา

๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับ ดังนี้

๑. ผู้วิจัย ทำการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรายงานวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาเป็นเครื่องมือ ในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามจาก เพื่อสำรวจระดับความต้องการการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. นำแบบสอบถาม หรือเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการหาความตรงเชิงโครงสร้าง ใช้เทคนิควิธีการวัดดัชนีความ สอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index : IOC) ตรวจสอบความ ถูกต้องของเนื้อหา และลักษณะการใช้ภาษา ผู้วิจัย นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

๔. นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) โดย ผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหาร และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน ๓๐ ท่าน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาความ เชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach)

๕. สำรวจความต้องการการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๑๖๕ รูป/คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน ๑๖๕ ฉบับ แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ นำมาสรุปเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. สัมภาษณ์เชิงลึกอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๗ รูป เพื่อพัฒนากระบวนการพัฒนา
รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
หาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion)

๔. นำผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามมา
พัฒนากระบวนการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม
ของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อ
พิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อ
ปรับปรุงให้ได้การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่เหมาะสม แล้ววิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ
ที่รวบรวมมาได้ แล้วสรุป และนำเสนอการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจัดทำเป็นขั้นตอนการวิจัยดังแสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย	๑. ใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ รูป/คน	๑. ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน	ศึกษาสภาพคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของ อาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย	๑. สัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลหลัก ๗ รูป/คน	๑. การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง)
ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	๑. สนทนากลุ่ม ผู้ให้ ข้อมูลหลัก ๙ รูป/คน	๑. การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการพัฒนา คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย (ฉบับสมบูรณ์)

๓.๓ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๓.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน ๕ คณะ, วิทยาเขต จำนวน ๑๑ แห่ง และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๑๘ แห่ง รวม ๓๔ แห่ง รวมจำนวนผู้บริหาร และอาจารย์ ๒๙๐ รูป/คน

ตารางที่ ๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ที่	ชื่อคณะ/วิทยาเขต/ วิทยาลัยสงฆ์	สถานที่ตั้ง	ประชากร (รูป/คน)		
			ผู้บริหาร	อาจารย์	รวม
๑	บัณฑิตวิทยาลัย	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑	๑๑	๑๒
๒	คณะพุทธศาสตร์	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑	๑๑	๑๒
๓	คณะครุศาสตร์	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑	๑๑	๑๒
๔	คณะมนุษยศาสตร์	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑	๑๑	๑๒
๕	คณะสังคมศาสตร์	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑	๑๑	๑๒
๖	วิทยาเขตหนองคาย	จังหวัดหนองคาย	๑	๑๑	๑๒
๗	วิทยาเขตเชียงใหม่	จังหวัดเชียงใหม่	๑	๑๐	๑๑
๘	วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	จังหวัดนครศรีธรรมราช	๑	๑๐	๑๑
๙	วิทยาเขตขอนแก่น	จังหวัดขอนแก่น	๑	๑๐	๑๑
๑๐	วิทยาเขตนครราชสีมา	จังหวัดนครราชสีมา	๑	๑๐	๑๑
๑๑	วิทยาเขตอุบลราชธานี	จังหวัดอุบลราชธานี	๑	๑๐	๑๑
๑๒	วิทยาเขตสุรินทร์	จังหวัดสุรินทร์	๑	๑๐	๑๑
๑๓	วิทยาเขตแพร่	จังหวัดแพร่	๑	๑๐	๑๑
๑๔	วิทยาเขตพะเยา	จังหวัดพะเยา	๑	๑๐	๑๑
๑๕	วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส	จังหวัดนครปฐม	๑	๑๐	๑๑
๑๖	วิทยาเขตนครสวรรค์	จังหวัดนครสวรรค์	๑	๑๐	๑๑
๑๗	วิทยาลัยสงฆ์เลย	จังหวัดเลย	๑	๕	๖
๑๘	วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน	จังหวัดลำพูน	๑	๕	๖
๑๙	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	จังหวัดนครพนม	๑	๕	๖
๒๐	วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	จังหวัดพิษณุโลก	๑	๕	๖
๒๑	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์	จังหวัดบุรีรัมย์	๑	๕	๖
๒๒	วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี	จังหวัดปัตตานี	๑	๕	๖
๒๓	วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ	จังหวัดน่าน	๑	๕	๖
๒๔	วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร	จังหวัดฉะเชิงเทรา	๑	๕	๖
๒๕	วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง	จังหวัดลำปาง	๑	๕	๖
๒๖	วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย	จังหวัดเชียงราย	๑	๕	๖
๒๗	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ	จังหวัดศรีสะเกษ	๑	๕	๖
๒๘	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	จังหวัดราชบุรี	๑	๕	๖
๒๙	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี	จังหวัดนครปฐม	๑	๕	๖

ที่	ชื่อคณะ/วิทยาเขต/ วิทยาลัยสงฆ์	สถานที่ตั้ง	ประชากร (รูป/คน)		
			ผู้บริหาร	อาจารย์	รวม
๓๐	วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง	จังหวัดเพชรบูรณ์	๑	๕	๖
๓๑	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด	จังหวัดร้อยเอ็ด	๑	๕	๖
๓๒	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ	จังหวัดชัยภูมิ	๑	๕	๖
๓๓	วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร	จังหวัดพิจิตร	๑	๕	๖
๓๔	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรี	จังหวัดสุพรรณบุรี	๑	๕	๖
		รวม	๓๔	๒๕๖	๒๙๐

๓.๓.๒ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัย ได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R.V. & Morgan, D.W.^๙ จากประชากรทั้งหมด จำนวน ๒๙๐ รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ รูป/คน ได้แจกแบบสอบถามจำนวน ๑๖๕ ฉบับ ได้รับคืนมา ๑๖๕ ฉบับคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้บริหารตลอดถึงผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะสังคมศาสตร์ จำนวน ๗ รูป ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

ตารางที่ ๓.๓ รายนามอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์
๑	พระราชปรีดิทีวี, ศ.ดร.	อธิการบดี	๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๒	พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
๓	พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๔	พระราชปรีดิทินู, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์	๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๕	พระราชสุตาภรณ์, รศ.ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์	๖ ธันวาคม ๒๕๖๑
๖	พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโน, ผศ.ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์	๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
๗	พระครูปรีดิทิติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์	๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

^๙Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., “Determining Sample Size for Research Activities”, (Educational and Psychological Measurement, ๓๐(๓), (๑๙๗๐)), pp. ๖๐๗-๖๑๐.

๓.๓.๔ การตรวจสอบความเหมาะสมของ “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน ๙ รูป/คน ดังนี้

๑. ต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกในสาขาที่เกี่ยวข้อง
๒. ต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกในสาขาบริหารการศึกษา
๓. ต้องดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ในสาขาพุทธบริหารการศึกษา หรือสาขาบริหารการศึกษา อย่างน้อย ๓ ปีขึ้นไป

เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับ “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ที่มีความสมบูรณ์

ตารางที่ ๓.๔ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู	ผอ.หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มจร
๒	รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มจร
๓	รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มจร
๔	รศ.ดร.สิน งามประโคน	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มจร
๕	พระมหาญาณวัฒน์ จิตฺตพฺถโน,ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มจร
๖	ดร.ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มจร
๗	ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มจร
๘	ดร.ภัททิศา แรงทน	นักวิจัยอิสระ
๙	ดร.ยศสราวุธ กริ่งไกร	นักวิจัยอิสระ

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษา ได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตามขั้นตอนการตรวจสอบโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จำแนก ดังนี้ (๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) (๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview) (๓) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร/อาจารย์ที่มีต่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่ง ผู้วิจัย สร้างขึ้นโดยมุ่งศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert)^๒ เกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในความคิดเห็นของผู้บริหาร/อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ผู้วิจัย กำหนดค่าน้ำหนักคะแนนไว้ ดังนี้

คะแนน หมายถึง

- ๕ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
- ๓ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
- ๑ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัย ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยบุญชมศรีสะอาด ไว้ ดังนี้^๓

คะแนน หมายถึง

- ๔.๕๐-๕.๐๐ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
- ๓.๕๐-๔.๔๙ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
- ๒.๕๐-๓.๔๙ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
- ๑.๕๐-๒.๔๙ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
- ๑.๐๐-๑.๔๙ ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

การสร้าง และการพัฒนาเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยไว้ ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

^๒ Likert, Rensis, "The Method of Constructing an Attitude Scale", (in Reading in Attitude Theory and Measurement. F)

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, "การวิจัยเบื้องต้น", พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๓.

๒. ศึกษาการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของไลเคิร์ต^๔

๓. นำข้อมูลจากข้อ ๑ และข้อ ๒ มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ข้อคำถามจำนวน ๔๐ ข้อ โดยแบ่งเป็นข้อคำถาม ๑) ด้านความสามารถในการสอน ๑๐ ข้อ ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๑๐ ข้อ ๓) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ๑๐ ข้อ และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต ๑๐ ข้อ และนำแบบสอบถามที่ ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพ

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในด้านภาษา และความถูกต้องชัดเจนของข้อคำถามในแบบสอบถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการตรวจ และประเมินดัชนีความสอดคล้องใน ๓ ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งมีเกณฑ์ IOC มากกว่า ๐.๗ จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๗ - ๑.๐๐ ถือว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

๑) พระมหาสมบุญ สุธมโม,รศ.ดร. รองคณบดี คณะครุศาสตร์ มจร.

๒) รศ. ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มจร.

๓) ดร.อำนาจ บัวศิริ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มจร

๔) ผศ. ดร.โยธิน ศรีโสภา คณบดีคณะครุศาสตร์ มรภ.นครปฐม

๕) ผศ. ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย อาจารย์คณะครุศาสตร์ มรภ.นครปฐม

จากนั้น ผู้วิจัย นำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาใน ๓ กรณี คือ มีความเห็นด้วยไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย ต่อรายการข้อคำถามนั้น ๆ โดยการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

+๑ แทน มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์

๐ แทน ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์

-๑ แทน มีความว่าไม่สอดคล้องสัมพันธ์

หลังจากนั้น ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถาม ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๗ - ๑.๐๐ โดยใช้คำนวณค่าตามสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้อง ความตรงเชิงเนื้อหา และโครงสร้าง

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

^๔Likert, R. A., "Technique for the Measurement of Attitudes", (Arch Psychological, ๒๕ (๑๔๐): ๑๙๓๒), pp. ๑-๕๕.

๕. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำเสนอประธาน และกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และรับข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

๖. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ฯ จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีการหาร้อยละ ๒๗ ของกลุ่มสูง และค่าร้อยละ ๒๗ ของกลุ่มต่ำ แล้วใช้การทดสอบที (t-test) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าที่ ตั้งแต่ ๑.๗๖๑ ขึ้นไป ไว้ใช้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

๗. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค^๕ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๗

๘. นำแบบสอบถามเสนอกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ความเห็นชอบแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๕.๒ แบบสัมภาษณ์

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัย มีกระบวนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากตำรา เอกสาร วารสาร สิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่ ผู้วิจัย สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ในเบื้องต้น

๓. พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๗ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) โดยเฉพาะประเด็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับขอบเขตของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย

^๕Conbach, L. Joseph, "Essential of Psychology and Education", (New York: Mc-Graw Hill, ๑๙๘๔), pp. ๑๖๑.

๕. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว มาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้เลือกไว้

๓.๔.๓ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๕.๓ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้เลือกวิธีการนี้ โดยได้จัดสนทนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ ผู้วิจัย เห็นว่าน่าจะเป็นคำตอบที่มีคุณค่าเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกลุ่มที่เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แสดงความคิดเห็น และความจริงใจขณะสนทนา มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑. สร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ โดยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นคำถามประเภทปลายเปิด ยืดหยุ่นได้

๒. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วนำข้อคำถามไปขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาความเหมาะสมของแนวคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลว่าตรงประเด็นหรือไม่ แนวคำถามใช้ภาษาที่สื่อความหมายตรงกันหรือไม่ระหว่าง ผู้วิจัย กับผู้ให้ข้อมูล และควรปรับปรุงอย่างไร ใช้เวลาเหมาะสมหรือไม่ พบว่าแนวคำถามหลักตรงประเด็น และมีแนวทางในการซักถามต่อได้รายละเอียดที่ครอบคลุมสามารถนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อตรวจสอบกับข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกได้อย่างครบถ้วน

๓. นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน ๙ รูป/คน

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

๓.๕.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัย ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ และอนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒. นำแบบสอบถามไปแจกอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๑๖๕ ฉบับ โดยการนัดหมาย วัน เวลา ที่ขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บแบบสอบถาม หลังจากนั้นก็รับแบบสอบถามกลับคืนจากทุกสถาบัน จำนวน ๑๖๕ ฉบับ และนำไปประมวลผล และวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่อไป

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน สถานภาพในการทำงาน และตำแหน่งทางวิชาการ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

๒. การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร/อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อสภาพการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรม และจริยธรรม และ ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณทางสถิติ โดยใช้เกณฑ์ระดับคะแนนของ บุญชม ศรีสะอาด^๖ ดังนี้

คะแนน	หมายถึง
๔.๕๐-๕.๐๐	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐-๔.๔๙	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
๒.๕๐-๓.๔๙	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐-๒.๔๙	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐-๑.๔๙	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ก. การสัมภาษณ์ (Interview)

เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้วิจัย ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๒. ผู้วิจัย นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และงานวิจัย ๓ บท ไปมอบให้ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง จำนวน ๗ รูป โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์

^๖บุญชม ศรีสะอาด, “การวิจัยเบื้องต้น”, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๐.

๓. ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) จำนวน ๗ รูป โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา ๑ – ๒ ชั่วโมงต่อ ๑ คน ด้วยตัวเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

ข. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมสื่อทัศนูปกรณ์ในการจัดสนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๒. ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอวิทยานิพนธ์ การดำเนินการอภิปราย และจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง

๓. สรุปผลการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

๓.๖.๒ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้มีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์ข้อมูล (Content Synthesis) ศึกษา โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือน และความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญ และคุณลักษณะของข้อมูล

๒. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูล นำเสนอด้วยการบรรยาย

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์, การสนทนากลุ่ม และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูล ตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์ และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุ และผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาไปสู่คำตอบในการวิจัย และสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาท และความสำคัญของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ๒) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๗ รูป/คน เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๓) การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔ รูป/คน เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๓ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๔ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

๔.๑ ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหาร และอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๑๖๕)

ข้อที่	สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ	บรรพชิต	๖๙	๔๑.๘๒
	ชาย	๖๐	๓๖.๓๖
	หญิง	๓๖	๒๑.๘๒
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ	๒๕-๓๕ ปี	๒๙	๑๗.๕๘
	๓๖-๔๕ ปี	๓๘	๒๓.๐๓
	๔๖ ปีขึ้นไป	๙๘	๕๙.๓๙
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐
๓. ตำแหน่ง	ผู้บริหาร	๓๔	๒๐.๖๑
	อาจารย์	๑๓๑	๗๙.๓๙
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐
๔. ตำแหน่งทางวิชาการ	ศาสตราจารย์	๑	๐.๖๑
	รองศาสตราจารย์	๒๐	๑๒.๑๒
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	๖๕	๓๙.๓๙
	อาจารย์	๗๙	๔๗.๘๘
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐
๕. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	-	-
	ปริญญาโท	๓๙	๒๓.๖๔
	ปริญญาเอก	๑๒๖	๗๖.๓๖
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐
๖. ประสบการณ์การทำงาน	๑-๑๐ ปี	๓๐	๑๘.๑๘
	๑๑-๒๐ ปี	๕๐	๓๐.๓๐
	๒๑ ปีขึ้นไป	๘๕	๕๑.๕๒
	รวม	๑๖๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘๒ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓๖ และ เพศหญิง จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘๒

อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๙๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๓๙ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๕ ปี จำนวน ๓๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๓ และมีอายุ ๒๕-๓๕ ปี จำนวน ๒๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๘

ตำแหน่ง ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ จำนวน ๑๓๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๓๙ รองลงมา เป็นตำแหน่งผู้บริหาร ๓๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖๑

ตำแหน่งทางวิชาการ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตำแหน่งอาจารย์ จำนวน ๗๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘๘ รองลงมา ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน ๖๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๙ ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน ๒๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑๒ และตำแหน่งศาสตราจารย์ จำนวน ๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑

ระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน ๑๒๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๓๖ และมีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน ๓๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๖๔

ประสบการณ์การทำงาน ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๕ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๕๒ รองลงมา มีประสบการณ์การทำงาน ๑๑-๒๐ ปี จำนวน ๕๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓๐ และมีประสบการณ์การทำงาน ๑-๑๐ ปี จำนวน ๓๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑๘

๔.๒ ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๖๕ ฉบับ ได้รับกลับมา ๑๖๕ ฉบับ คิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม (n = ๑๖๕)

ข้อที่	สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	ความสามารถในการสอน	๓.๗๑	๐.๖๗	มาก	๒
๒	บุคลิกภาพ	๓.๖๘	๐.๖๘	มาก	๓
๓	คุณธรรมและจริยธรรม	๓.๘๘	๐.๖๕	มาก	๑
๔	การให้คำปรึกษากับนิสิต	๓.๖๒	๐.๖๔	มาก	๔
ภาพรวม		๓.๙๘	๐.๓๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๘, S.D. = ๐.๓๕) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X}$ = ๓.๘๘, S.D. = ๐.๖๕) ด้านความสามารถในการสอน ($\bar{X}$ = ๓.๗๑, S.D. = ๐.๖๗) ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$ = ๓.๖๘, S.D. = ๐.๖๘) และด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D. = ๐.๖๔)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านความสามารถในการสอน (n = ๑๖๕)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	เตรียมการสอนก่อนเข้าสอน	๓.๗๘	๐.๖๖	มาก	๕
๒	ชี้แจงแผนการเรียนรายวิชาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน	๓.๘๘	๐.๗๗	มาก	๒
๓	มีการวัดผลการเรียนรู้ก่อนทำการสอนเพื่อเข้าใจพื้นฐานของผู้เรียน	๓.๗๐	๐.๖๒	มาก	๗
๔	นำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้สอนในหลักสูตร	๓.๖๕	๐.๕๘	มาก	๑๐
๕	สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	๓.๙๐	๐.๕๔	มาก	๑
๖	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาได้เหมาะสม	๓.๗๑	๐.๖๒	มาก	๖
๗	ใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอนอย่างเป็นระบบ	๓.๖๙	๐.๗๔	มาก	๘
๘	ส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้และปฏิบัติงานด้วยตนเอง	๓.๗๙	๐.๖๙	มาก	๔
๙	สรุปเนื้อหาของบทเรียนทุกครั้ง	๓.๖๘	๐.๖๙	มาก	๙
๑๐	วัดและประเมินผลภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสัมพันธ์กับกิจกรรมการสอนและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน	๓.๘๖	๐.๗๔	มาก	๓
ภาพรวม		๓.๗๑	๐.๖๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านความสามารถในการสอน ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$, $S.D. = 0.67$)

เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.90$, $S.D. = 0.54$) ชี้แจงแผนการเรียน รายวิชาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.88$, $S.D. = 0.77$) วัดและประเมินผลภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติสัมพันธ์กับกิจกรรมการสอนและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.86$, $S.D. = 0.74$) และอันดับสุดท้าย คือ นำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้สอนในหลักสูตร ($\bar{x} = 3.65$, $S.D. = 0.58$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบุคลิกภาพ ($n = 165$)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
๑	มีรอยยิ้มบนใบหน้าเสมอ และพูดจาชัดเจน ถูกต้อง เป็นไปตามธรรมชาติเสมอขณะสอน	3.74	0.67	มาก	๘
๒	แต่งกายเหมาะสมกับวัย โอกาส และสถานที่	3.76	0.65	มาก	๖
๓	มีมารยาทดี และวางตัวได้เหมาะสม และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต	3.81	0.58	มาก	๒
๔	มีความมั่นคงทางอารมณ์ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มากกว่าใช้อารมณ์	3.75	0.84	มาก	๗
๕	แสดงความยินดีกับนิสิตเมื่อนิสิตประสบความสำเร็จ	3.84	0.80	มาก	๑
๖	มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่เสมอ	3.77	0.69	มาก	๕
๗	ดูแลเอาใจใส่นิสิตเท่าเทียมกัน	3.72	0.70	มาก	๙
๘	แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.63	0.80	มาก	๑๐
๙	ช่วยเหลืองานอาจารย์ด้วยกันเมื่อมีโอกาส	3.79	0.77	มาก	๔
๑๐	ร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการอบรมสั่งสอนนิสิต	3.80	0.70	มาก	๓
ภาพรวม		3.68	0.68	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบุคลิกภาพ ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, $S.D. = 0.68$)

เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ แสดงความยินดีกับนิสิตเมื่อนิสิตประสบความสำเร็จ ($\bar{x} = 3.84$, $S.D. = 0.80$) มีมารยาทดี และวางตัวได้เหมาะสม และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ($\bar{x} = 3.81$, $S.D. = 0.58$) ร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการอบรมสั่งสอนนิสิต ($\bar{x} = 3.80$, $S.D. = 0.70$) และอันดับสุดท้าย คือ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 3.63$, $S.D. = 0.80$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (n = ๑๖๕)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	มีความยุติธรรมต่อนิสิต ไม่ลำเอียง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง	๓.๖๕	๐.๕๒	มาก	๙
๒	มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนไม่บกพร่อง	๓.๗๒	๐.๖๕	มาก	๖
๓	มีความขยัน มีความตั้งใจ และพยายามช่วยให้ นิสิต บรรลุจุดมุ่งหมาย	๓.๘๔	๐.๖๕	มาก	๑
๔	มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต	๓.๖๒	๐.๕๕	มาก	๑๐
๕	รักษาชื่อเสียง มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครูสำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี	๓.๗๘	๐.๕๗	มาก	๔
๖	ประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนิสิต	๓.๗๕	๐.๕๓	มาก	๕
๗	กล่าวคำตักเตือนนิสิตเมื่อประพฤติไม่ถูกต้อง	๓.๘๒	๐.๖๒	มาก	๒
๘	ไม่ใช้เวลาในการสอนไปทำกิจกรรมอื่นที่สร้างผลประโยชน์ต่อตนเอง	๓.๗๙	๐.๗๕	มาก	๓
๙	ไม่ใช่งานของคนอื่นมาเป็นผลงานของตนเอง	๓.๗๐	๐.๖๖	มาก	๗
๑๐	ไม่นำงานของคนอื่นมาเป็นผลงานของตนเอง	๓.๖๘	๐.๗๕	มาก	๘
ภาพรวม		๓.๘๘	๐.๖๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๘, S.D.= ๐.๖๕)

เมื่อพิจารณาารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีความขยัน มีความตั้งใจ และพยายามช่วยให้ นิสิตบรรลุจุดมุ่งหมาย ($\bar{X}$ = ๓.๘๔, S.D.= ๐.๖๕) มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๘๒, S.D.= ๐.๖๒) กล่าวคำตักเตือนนิสิตเมื่อประพฤติไม่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = ๓.๗๙, S.D.= ๐.๗๕) และอันดับสุดท้าย คือ มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D.= ๐.๕๕)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต (n = ๑๖๕)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	ให้ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ แก่นิสิต	๓.๖๐	๐.๖๘	มาก	๑๐
๒	ให้คำปรึกษาในการวางแผนการเรียน	๓.๗๒	๐.๕๔	มาก	๕
๓	ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียน	๓.๗๖	๐.๖๘	มาก	๒
๔	ให้คำปรึกษาในการเลือกแผนการเรียนตามความถนัดของนิสิต	๓.๗๕	๐.๗๑	มาก	๓
๕	ให้คำปรึกษาในเรื่องส่วนตัวของนิสิต	๓.๖๘	๐.๗๗	มาก	๘
๖	ให้คำปรึกษาในการลงทะเบียน และการตรวจผลการลงทะเบียนของนิสิต	๓.๗๔	๐.๗๔	มาก	๔
๗	มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา	๓.๗๙	๐.๗๘	มาก	๑
๘	ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านอาชีพ	๓.๖๙	๐.๗๑	มาก	๗
๙	ติดตามผลนิสิตหลังจากรับคำปรึกษาไปแล้ว	๓.๖๒	๐.๗๗	มาก	๙
๑๐	กำหนดเวลาให้นิสิตเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๑	๐.๖๖	มาก	๖
ภาพรวม		๓.๖๒	๐.๖๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D.= ๐.๖๔)

เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = ๓.๗๙, S.D.= ๐.๗๘) ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียน ($\bar{X}$ = ๓.๗๖, S.D.= ๐.๖๘) ให้คำปรึกษาในการเลือกแผนการเรียนตามความถนัดของนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๗๕, S.D.= ๐.๗๑) และอันดับสุดท้าย คือ ให้ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ แก่นิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D.= ๐.๖๘)

๔.๓ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๓.๑ ผลการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๗ รูป/คน (รายละเอียดในภาคผนวก) สรุปผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ก. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ด้านความสามารถในการสอน

๑) อาจารย์ยังเป็นลักษณะการสอนแบบผู้ให้และสอนตามตำราคือต้องฟังและทำตามในสิ่งที่อาจารย์สอน

๒) อาจารย์สอนลูกศิษย์ต้องค่อยตามเพราะการวัดผลขึ้นอยู่กับคะแนนที่สอบไม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ที่จะเกิดจากวิชานั้น ๆ อาจารย์ส่วนหนึ่งอาจพัฒนารูปแบบและวิธีการถ่ายทอดวิชาความรู้บ้างแล้วแต่ก็เป็นเฉพาะรายๆ ยังไม่เป็นเกณฑ์บังคับ ฯลฯ

๒. ด้านบุคลิกภาพ ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียว หรือเกณฑ์ที่บังคับไว้ ยังขึ้นอยู่กับรายบุคคลที่หลากหลาย หลายยังเอาเป็นมาตรฐานหรือรูปแบบเฉพาะไม่ได้

๓. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านระเบียบวินัยก็ยังไม่เป็นมาตรฐานที่เคร่งครัด ความประพฤติตนที่เหมาะสมก็ปล่อยเป็นอิสระไม่ถูกตรวจสอบ การดำรงตนก็ยังไม่มีความชัดเจนที่จะเอาเป็นแบบอย่างด้านความรักความศรัทธาความรับผิดชอบและค่านิยมอุดมการณ์ในอาชีพก็ยังไม่ชัดเจน เพราะสภาพการจรมุ่งแสวงหาการเลี้ยงชีพเป็นงานหลัก ด้านค่านิยมอุดมการณ์

๔. ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต ส่วนมากยังไม่เห็นความสำคัญในด้านนี้มักจะปล่อยหรือละเลยให้เป็นหน้าที่ของคณะ หรือภาควิชาและทำงานเป็นนิสัยคือลืมหน้าที่การให้คำปรึกษา ฯลฯ

ข. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ด้านความสามารถในการสอน

อาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ (4.0) ต้องมีลักษณะที่เรียกว่า E-Teacher คือ

๑) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ เช่นเรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ

๒) มีทักษะการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลาผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ

๓) มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่ผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ

๔) มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ

๕) เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล

๖) เป็นผู้ใช้สื่อเทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่าและใช้อย่างหลากหลาย

๗) สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘) ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนสภาพการณ์อยู่บน Web

๙) สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ผู้กระจายความรู้และผู้ใช้ความรู้

๒. ด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดีประกอบด้วยบุคลิก ๔ ด้าน

๑) บุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้มีบุคลิกทางการแสดงออกเป็นปกติเป็นผู้นำเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือ

๒) บุคลิกด้านอารมณ์ เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีอารมณ์มั่นคงเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางสีหน้า แววตา ท่าทางและวาจา

๓) บุคลิกด้านสังคม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้ในสังคม การเข้าสู่สังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งของครูอาจารย์

๔) บุคลิกภาพด้านสติปัญญา หมายถึง การใช้สติปัญญาในการสอน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพ เช่น การสอน ลักษณะการสอน การเตรียมตัวสอนฯ

๓. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา

๑) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย

๒) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

๔) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ

๕) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ

๖) ค่านิยมและอุดมการณ์ของความเป็นครูอาจารย์

๔. ด้านให้คำปรึกษากับนิสิต

ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน

๑) เพราะโลกคือห้องเรียนมิใช่ห้องเรียนคือโลก

๒) ต้องสอนทักษะให้เด็กควบคู่กับเทคโนโลยี

๓) แนะนำให้เด็กค้นหาตัวเองคือทักษะเช่นสามารถทำงานร่วมกับคนเยอะได้อย่าง

รวดเร็ว

๔) รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเองและรู้พลิกแพลงกระบวนการแก้ปัญหาได้

๕) แนะนำไม่ให้มองโลกแคบหรือจำกัดขอบเขตอยู่แต่ในประเทศตนเองให้รู้จักมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย

๖) ยุคใหม่เด็กต้องเน้นทักษะด้านภาษาของโลก

**ค. กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

๑. ด้านความสามารถในการสอน
 - สร้างหลักสูตร ผูกอบรม
๒. ด้านบุคลิกภาพ
 - สร้างโครงการ พัฒนา อบรม
๓. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
 - ออกข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศ ผูกอบรม
๔. ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต
 - สร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนา

ง. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ครูยุคใหม่ไทยแลนด์ 4.0 ต้องสอนทักษะเด็กควบคู่เทคโนโลยี

๑. คุณสมบัติของอาจารย์ที่สำคัญที่สุด
 - ๑) เป็นคนดีมีคุณธรรม (เมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต)
 - ๒) เอาใจใส่ในการสอนอย่างจริงจัง เป็นแบบอย่างที่ดี
 - ๓) มีทักษะในการสอน ถ่ายทอดความรู้ได้ดี
 - ๔) เก่ง มีความรู้ความสามารถ พัฒนาตนเอง หาความรู้อยู่เสมอ
 - ๕) เป็นที่ปรึกษาและรับฟังปัญหาของเด็กในเรื่องต่าง ๆ
 - ๖) ใจดี ไม่ดุ ไม่ลงโทษเด็กทุกรูปแบบ
 - ๗) มีระเบียบวินัยที่ชัดเจนมั่นคง
๒. พฤติกรรม/คุณสมบัติของอาจารย์ที่รู้สึกประทับใจมากที่สุด
 - ๑) ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถแก่เด็ก
 - ๒) เป็นดีมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริตเป็นแบบอย่างที่ดี
 - ๓) การชี้แนะให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ
 - ๔) มีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี
 - ๕) พุดจาไพเราะ อ่อนน้อม ไม่ดุ
 - ๖) เก่ง มีความรู้เชี่ยวชาญ มีความสามารถ
๓. อาจารย์ต้องปรับตัวหรือเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ (4.0)
 - ๑) สอนให้มีทักษะด้านสังคม ด้านคุณธรรมควบคู่กับเทคโนโลยี
 - ๒) ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอนนอกเหนือจากการท่องจำจากตำรา
 - ๓) อาจารย์ต้องเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถของตนเองให้มากขึ้น
 - ๔) การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยเป็นสื่อการเรียนการสอน
 - ๕) สอนให้ผู้เรียนมีความคิดและสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่
๔. นิยามของครูอาจารย์ยุคใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ หรือที่เรียกว่าไทยแลนด์ 4.0
 - ๑) ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)
 - ๒) ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทาง (Guide/Coach)

๓) ครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (Co-learner/Co-investigator)

๔) ครูต้องสอนด้วยการใช้เทคโนโลยี (E-Teacher)

๔.๓.๒ ยกย่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ผู้วิจัยได้ยกย่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ฉบับร่าง)

เป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่
แสดงถึงเอกสิทธิ์และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเชิงกระบวนการทัศน์พัฒนาคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลยินยอมปฏิบัติตามในที่สุดด้วย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ของอาจารย์ ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ
ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้อาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใน
ศตวรรษที่ ๒๑ งานอาจารย์เป็นงานที่ยาก เพราะอาจารย์ทำงานสร้างคนซึ่งมีความยุ่งยาก
สลับซับซ้อน งานของอาจารย์จะประสบความสำเร็จต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมไปตามที่ ต้องการ อาจารย์จะต้องทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างฉลาด อาจารย์
จะต้องแนะแนวทางให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับ
อาจารย์ในรูปแบบของการสอนนั้นเป็นศิลปะที่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนั้นอาจารย์ จึงต้องผ่านการ
พัฒนาฝึกอบรมในคุณลักษณะที่ดี มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ
คุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

คุณธรรมของอาจารย์ตามหลักพุทธศาสนา หรือ ศุภฐานิยม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับครู ยึดถือ
ปฏิบัติเพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในความดี มีอยู่ 7 ประการ คือ

๑. ปิโย คือ การทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๒. ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้และน่าเคารพ
๓. ภาวนิโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติอันดีงาม
๔. วตฺตา จ คือ เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่เกรงกลัวว่าจะ
เกลียดหรือ โกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด
๕. วจนฺทฺขโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง
๖. คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายากหรือความลึกซึ้งโดย
ลำดับ

๗. โน จญฺฐาเน นิโย ชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำนอกกลุ่มนอกทาง
ครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีลักษณะ E-Teacher" ดังนี้

๑. Experience มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
๒. Extended มีทักษะการแสวงหาความรู้
๓. Expanded มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่นักเรียน
ผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. Exploration มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี

๕. Evaluation เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการประเมินผล

๖. End-User เป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้อย่างหลากหลาย

๗. Enabler สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน

๘. Engagement ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนครูบน web

๙. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้

รศ.ดร.ถนอมพร เลาหจรัสแสง ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ 8 ประการคือ

๑. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ

๒. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

๓. Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้

๔. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน

๕. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ

๖. Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๗. Creativity ในยุคสมัยนี้ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

๘. Caring ครูต้องมีหัวใจติดต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ต้นแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

พินสุดา สิริธรรังศรี^๑ เสนอรายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ในหัวข้อ "การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑" สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้นำ
๒. มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
๓. มีทักษะการสื่อสาร
๔. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
๕. ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์
๖. ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
๗. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
๘. ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
๙. เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม
๑๐. รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นคนไทยที่หลากหลาย
๑๑. ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก
๑๒. ยอมรับและเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง
๑๓. มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาคือให้ผู้เรียนเป็น คนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพเป็นใจความที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัย ครู อาจารย์หรือผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ครู อาจารย์ที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดีและมีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สูงโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ ๒๑ แนวคิดเรื่องทักษะการเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูกนำเสนอในหนังสือเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑ ที่กล่าวถึงแนวโน้มสถานการณ์ การปฏิรูปการศึกษาที่เป็นกระแสใหม่ทั่วโลกเพราะเป็นยุคศตวรรษที่ ๒๑ สภาพการณ์ของโลกนี้เปลี่ยนไปเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ด้วยเหตุนี้ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและองค์กรทางการศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้(Learning Organization) ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องทุ่มเทให้กับการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ชีวิต และการกล่อมเกลายของคนโดยคนและเพื่อคน ดังนั้น คนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุด เป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวง ประกอบกับนานาทัศนะมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า

^๑พินสุดา สิริธรรังศรี, “การศึกษารากฐาน การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดสู่การปฏิบัติ”, (กรุงเทพมหานคร : DPU Cool print มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗)

เศรษฐกิจ และสังคมจะดีเพียงใดจะแข่งขันในตลาดโลกได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน คุณภาพแรงงานและคุณภาพของผู้นำในวงการต่าง ๆ ทั้งยังยอมรับกันว่า คุณภาพคนขึ้นอยู่กับ คุณภาพการศึกษาและคุณภาพ การศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครู อาจารย์เป็นหลัก

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ “คู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยมีสาระสำคัญของคู่มือประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

การใช้คู่มือคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

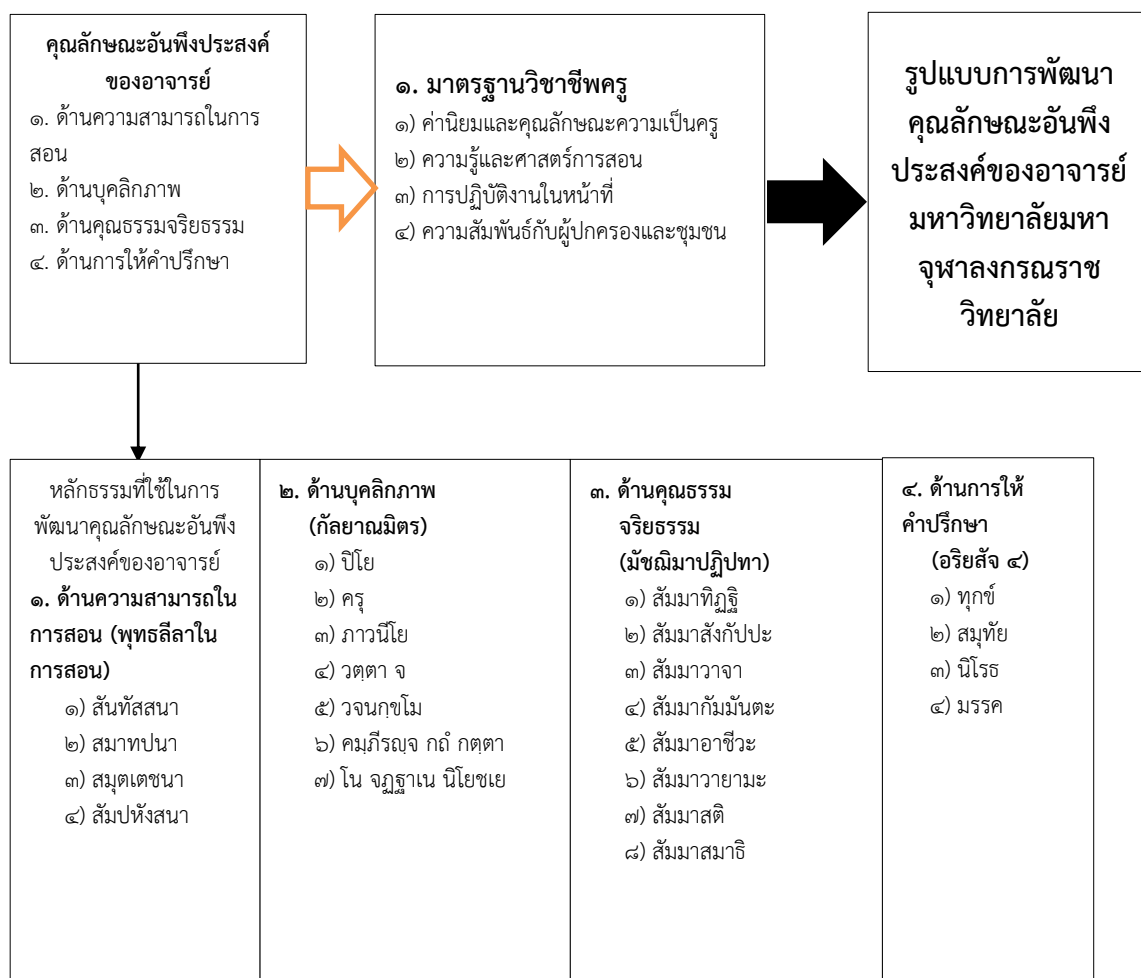
๑. ให้คณะทุกคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดโครงสร้างคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ และเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถาบัน

๒. ให้คณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ เสนอแต่งตั้งกำหนดคณะทำงานผู้รับผิดชอบร่วมกันทำหน้าที่ตามขอบข่ายภารกิจของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามรายละเอียดในคู่มือ

๔. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

โดยมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังแสดงในภาพ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง)

ที่มา : พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร), ๒๕๖๑.

๔.๔ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สร้างขึ้นภายใต้คำปรึกษาข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลการนำเสนอ ดังนี้

๔.๔.๑ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่มผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตร

พุทธศาสตร์คุณูปกัมมิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๙ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังรายละเอียดในภาคผนวก) สรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

๑. ควรปรับปรุงภาพของรูปแบบฯ ให้มีลำดับองค์ประกอบที่สมบูรณ์
๒. ควรเพิ่มคำอธิบายใต้ภาพรูปแบบ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
๓. ควรเขียนคำอธิบายการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ในแต่ละด้าน
๔. ในภาพรูปแบบฯ ควรปรับองค์ประกอบแต่ละด้านให้สมบูรณ์
๕. ตรวจสอบคำถูกผิดให้ละเอียด
๖. ควรนำการอ้างอิงเชิงอรธออกและปรับสำนวนใหม่ให้เป็นของผู้วิจัย
๗. ควรเพิ่มการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ในแต่ละด้าน
๘. คำอธิบายภาพควรนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาบูรณาการ
๙. ควรปรับสำนวนอธิบายรูปแบบให้เป็นงานผู้วิจัย

๔.๔.๒ ผลการปรับปรุงรูปแบบ

ผลการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับสมบูรณ์) ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเชิงกระบวนการทัศน์พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลยินยอมปฏิบัติตามในที่สุดด้วย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้อาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑ งานอาจารย์เป็นงานที่ยาก เพราะอาจารย์ทำงานสร้างคนซึ่งมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน งานของอาจารย์จะประสบความสำเร็จต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ ต้องการ อาจารย์จะต้องทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างฉลาด อาจารย์จะต้องแนะแนวทางให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับอาจารย์ในรูปแบบของการสอนนั้นเป็นศิลปะที่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนั้นอาจารย์ จึงต้องผ่านการพัฒนาฝึกอบรมในคุณลักษณะที่ดี มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

คุณธรรมของอาจารย์ตามหลักพุทธศาสนา หรือ ศุรฐานิยม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับครู ยึดถือปฏิบัติเพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในความดี มีอยู่ ๗ ประการ คือ

๑. ปิโย คือ การทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๒. ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้และน่าเคารพ
๓. ภาวนิโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติอันดีงาม
๔. วตตา จ คือ เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่เกรงกลัวว่าจะเกลียดหรือ โกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด

๕. วจนกษโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง
 ๖. คมกิริยจ กถิ กตตา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายากหรือความลึกซึ้งโดยลำดับ
 ๗. โน จญฐาเน นิโย ชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำนอกกลุ่มนอกทาง
- ครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีลักษณะ E-Teacher" ดังนี้

๑. Experience มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
 ๒. Extended มีทักษะการแสวงหาความรู้
 ๓. Expended มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่นักเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ๔. Exploration มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี
 ๕. Evaluation เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการประเมินผล
 ๖. End-User เป็นผู้ที่ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้อย่างหลากหลาย
 ๗. Enabler สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน
 ๘. Engagement ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนครูบน web
 ๙. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้
- ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ 8 ประการคือ
๑. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ
 ๒. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี
 ๓. Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้
 ๔. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน
 ๕. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ

๖. Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๗. Creativity ในยุคสมัยหน้าครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

๘. Caring ครูต้องมีจิตใจต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ต้นแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

คุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้
๒. มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
๓. มีทักษะการสื่อสาร
๔. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
๕. ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์
๖. ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
๗. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
๘. ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
๙. เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม
๑๐. รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยที่หลากหลาย
๑๑. ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก
๑๒. ยอมรับและเป็นผู้ นำการเปลี่ยนแปลง
๑๓. มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาคือให้ผู้เรียนเป็น คนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพเป็นใจความที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัย ครู อาจารย์หรือผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ครู อาจารย์ที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดีและมีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สูงโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ ๒๑ แนวคิดเรื่องทักษะการเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูกนำเสนอในหนังสือเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑ ที่กล่าวถึงแนวโน้มสถานการณ์ การปฏิรูปการศึกษาที่เป็นกระแสใหม่ทั่วโลกเพราะเป็นยุคศตวรรษที่ ๒๑ สถานการณ์ของโลกนี้เปลี่ยนไปเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ด้วยเหตุนี้ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและองค์กรทางการศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกภาคส่วนของสังคมควรจะต้องทุ่มเทให้การศึกษานี้ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ชีวิต

และการกล่อมเกล้าของคนโดยคนและเพื่อนคน ดังนั้น คนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุด เป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวง ประกอบกับนานาทัศนะมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เศรษฐกิจ และสังคมจะดีเพียงใดจะแข่งขันในตลาดโลกได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน คุณภาพแรงงานและคุณภาพของผู้บริหารในวงการต่าง ๆ ทั้งยังยอมรับกันว่า คุณภาพคนขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพ การศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครู อาจารย์เป็นหลัก

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ “คู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยมีสาระสำคัญของคู่มือประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

การใช้คู่มือคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ให้คณะทุกคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดโครงสร้างคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ และเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถาบัน

๒. ให้คณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ เสนอแต่งตั้งกำหนดคณะทำงานผู้รับผิดชอบร่วมกันทำหน้าที่ตามขอบข่ายภารกิจของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามรายละเอียดในคู่มือ

๔. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

โดยมีรายละเอียดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังแสดงในภาพ

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย			
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์		มาตรฐานวิชาชีพครู	
๑. ด้านความสามารถในการสอน		๑. ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู	
๒. ด้านบุคลิกภาพ		๒. ความรู้และศาสตร์การสอน	
๓. ด้านคุณธรรมจริยธรรม		๓. การปฏิบัติงานในหน้าที่	
๔. ด้านการให้คำปรึกษา		๔. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	
กระบวนการพัฒนา			
๑. การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม	๒. การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม	๓. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม	๔. การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการอบรมพัฒนา
หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา			
๑. ด้านความสามารถในการสอน (พุทธลีลาในการสอน)	๒. ด้านบุคลิกภาพ (กัลยาณมิตร)	๓. ด้านคุณธรรมจริยธรรม (มัชฌิมาปฏิปทา)	๔. ด้านการให้คำปรึกษา (อริยสัจ ๔)
๑) สันตัสสนา	๑) ปิโย	๑) สัมมาทิฎฐิ	๑) ทุกข์
๒) สมาทปนา	๒) ครุ	๒) สัมมาสังกัปปะ	๒) สมุทัย
๓) สมุตเตชนา	๓) ภาวนีโย	๓) สัมมาวาจา	๓) นิโรธ
๔) สัมปทั้งสนา	๔) วตตาค จ	๔) สัมมาวาจา	๔) มรรค
	๕) วจนกุขโม	๕) สัมมากัมมันตะ	
	๖) คมกัณฐจ กถ์ กตตาค	๕) สัมมาอาชีวะ	
	๗) โน จฏฐาเน นโยชเย	๖) สัมมาวายามะ	
		๗) สัมมาสติ	
		๘) สัมมาสมาธิ	

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย

ก. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์

๑. ความสามารถในการสอน
๒. บุคลิกภาพ
๓. คุณธรรมจริยธรรม
๔. การให้คำปรึกษา

ข. มาตรฐานวิชาชีพครู

๑. ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู
๒. ความรู้และศาสตร์การสอน
๓. การปฏิบัติงานในหน้าที่
๔. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ค. กระบวนการพัฒนา

๑. การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม
๒. การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการ พัฒนา อบรม
๓. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม
๔. การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรม

พัฒนาขบวนการ

ข. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ (4.0) ต้องมี เรียกว่า E-Teacher ๑) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ เช่นเรียนผ่านทางสื่อ เทคโนโลยีฯ ๒) มีทักษะการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลา ผ่าน ทางสื่อเทคโนโลยีฯ ๓) มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่ผู้เรียนผ่านสื่อ เทคโนโลยีฯ ๔) มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมและเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ ๕) เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล ๖) เป็นผู้ใช้สื่อเทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่าและใช้ได้อย่าง หลากหลาย ๗) สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๘) ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่าย ความร่วมมือ เช่นเกิดชุมชนสภาคณาจารย์อยู่บน Web ๙) สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ผู้กระจายความรู้และผู้ใช้ความรู้

หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ด้านความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน ได้แก่ ๑) สันติสนา ๒) สมาทปนา ๓) สมุตเตชนา ๔) สัมปหังสนา

๒. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดีประกอบด้วยบุคลิก ๔ ด้าน ๑) บุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้ที่มีบุคลิกทางการแสดงออกเป็นปกติเป็นผู้นำเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือ ๒) บุคลิกด้านอารมณ์ เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีอารมณ์มั่นคงเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางสีหน้า แววตา ท่าทางและวาจา ๓) บุคลิกด้านสังคม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้ในสังคม การเข้าสู่สังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งของครูอาจารย์ ๔) บุคลิกภาพด้านสติปัญญา หมายถึง การใช้สติปัญญาในการสอน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพ เช่น การสอน ลักษณะการสอน การเตรียมตัวสอนฯ

หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ด้านบุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ได้แก่ ๑) ปิโย ๒) ครุ ๓) ภาวนีโย ๔) วตฺตา จ ๕) วจนฺทโม ๖) คม ภีรญจ กถิ กตฺตา ๗) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย

๓. คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ๑) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย ๒) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๓) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ๔) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ๕) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ ๖) ค่านิยมและอุดมการณ์ของความเป็นครูอาจารย์

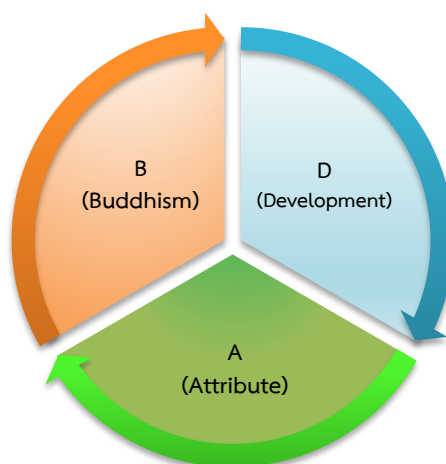
ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ ๑) สัมมาทิฐิ ๒) สัมมาสังกัปปะ ๓) สัมมาวาจา ๔) สัมมากัมมันตะ ๕) สัมมาอาชีวะ ๖) สัมมาวายามะ ๗) สัมมาสติ ๘) สัมมาสมาธิ

๔. การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน ๑) เพราะโลกคือห้องเรียนมิใช่ห้องเรียนคือโลก ๒) ต้องสอนทักษะให้เด็กควบคู่กับเทคโนโลยี ๓) แนะนำให้เด็กค้นหาตัวเองคือทักษะเช่นสามารถทำงานร่วมกับคนเยอะได้อย่างรวดเร็ว ๔) รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเองและรู้พลิกแพลงกระบวนการแก้ปัญหาได้ ๕) แนะนำไม่ให้มองโลกแคบหรือจำกัดขอบเขตอยู่แต่ในประเทศตนเองให้รู้จักมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย ๖) ยุคใหม่เด็กต้องเน้นทักษะด้านภาษาของโลก

ด้านการให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ ๔ ได้แก่ ๑) ทุกข์ ๒) สมุทัย ๓) นิโรธ ๔) มรรค

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเชิงกระบวนการที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลยินยอมปฏิบัติตามในที่สุดด้วย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้อาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑ งานอาจารย์เป็นงานที่ยาก เพราะอาจารย์ทำงานสร้างคนซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อน งานของอาจารย์จะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ ต้องการ อาจารย์จะต้องทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างฉลาด อาจารย์จะต้องแนะแนวทางให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับอาจารย์ในรูปแบบของการสอนนั้นเป็นศิลปะที่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนั้นอาจารย์ จึงต้องผ่านการพัฒนาฝึกอบรมในคุณลักษณะที่ดี โดยสรุปเป็น “DAB MODEL” ดังแสดงในภาพที่ ๔.๑

ภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย DAB MODEL

ที่มา : พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร), ๒๕๖๑.

อธิบายภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “DAB MODEL” ดังนี้

๑. D = Development การพัฒนา คือ กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม การคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ

๒. A = Attribute คุณลักษณะ คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ (4.0) ต้องมีเรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน

๓. B=Buddhism หลักพุทธธรรม คือ หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน ๔ บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ ๔

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) การใช้แบบสอบถามอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง (วังน้อย) วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน ๑๖๕ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๗ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) ยกร่างรูปแบบพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๙ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๕.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านความสามารถในการสอน ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ชี้แจงแผนการเรียนรายวิชาและวัตถุประสงค์ของ

การเรียนการสอน วัดและประเมินผลภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสัมพันธ์กับกิจกรรมการสอน และ
วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และอันดับสุดท้าย คือ นำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้สอนในหลักสูตร

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้าน
บุคลิกภาพ ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจาก
ด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ แสดงความยินดีกับนิสิตเมื่อนิสิตประสบ
ความสำเร็จ มีมารยาทดี และวางตัวได้เหมาะสม และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน
ในการอบรมสั่งสอนนิสิตและอันดับสุดท้าย คือ แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้าน
คุณธรรมและจริยธรรม ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดย
เรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ มีความตั้งใจ และพยายาม
ช่วยให้นิสิตบรรลุจุดหมาย มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนิสิต กล่าวคำตักเตือนนิสิตเมื่อ
ประพฤติไม่ถูกต้อง และอันดับสุดท้าย คือ มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต

๕.๑.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ก) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ข) มาตรฐาน
วิชาชีพครู ค) กระบวนการพัฒนา ๑) การพัฒนา ๒) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์
๓) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ประกอบด้วยความสามารถในการสอน
บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม และการให้คำปรึกษา

ข. มาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบด้วยค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู ความรู้ และ
ศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

ค. กระบวนการพัฒนา

๑. การพัฒนา ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้าง
หลักสูตร ฝึกอบรม ๒) การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการ พัฒนา อบรม ๓) การพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม โดยออกข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม และ ๔) การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต
โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนากระบวนการ

๒. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประกอบด้วย

๑) ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ (4.0) ต้องมี
เรียกว่า E-Teacher ได้แก่ (๑) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ เช่นเรียนผ่านทาง
สื่อเทคโนโลยีฯ (๒) มีทักษะการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลา ผ่าน
ทางสื่อเทคโนโลยีฯ (๓) มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่ผู้เรียนผ่านสื่อ
เทคโนโลยีฯ (๔) มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมและเป็น
ประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ (๕) เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม
สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล (๖) เป็นผู้ใช้สื่อเทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่าและใช้อย่าง

หลากหลาย (๗) สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (๘) ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนสภาคณาจารย์อยู่บน Web และ (๙) สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ผู้กระจายความรู้และผู้ใช้ความรู้

๒) บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดีประกอบด้วยบุคลิก ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) บุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้มีบุคลิกทางการแสดงออกเป็นปกติเป็นผู้นำเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือ (๒) บุคลิกด้านอารมณ์ เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีอารมณ์มั่นคงเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางสีหน้า แววตา ท่าทางและวาจา (๓) บุคลิกด้านสังคม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้ในสังคม การเข้าสู่สังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งของครูอาจารย์ และ (๔) บุคลิกภาพด้านสติปัญญา หมายถึง การใช้สติปัญญาในการสอน และการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพ เช่น การสอน ลักษณะการสอน การเตรียมตัวสอนฯ

๓) คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย (๑) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย (๒) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (๓) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (๔) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ (๕) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ (๖) ค่านิยมและอุดมการณ์ของความเป็นครูอาจารย์

๔) การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน ได้แก่ (๑) เพราะโลกคือห้องเรียนมิใช่ห้องเรียนคือโลก (๒) ต้องสอนทักษะให้เด็กควบคู่กับเทคโนโลยี (๓) แนะนำให้เด็กค้นหาตัวเองคือทักษะเช่นสามารถทำงานร่วมกับคนเยอะได้อย่างรวดเร็ว (๔) รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเองและรู้พลิกแพลงกระบวนการแก้ปัญหาได้ (๕) แนะนำไม่ให้มองโลกแคบหรือจำกัดขอบเขตอยู่แต่ในประเทศตนเองให้รู้จักมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย และ (๖) ยุคใหม่เด็กต้องเน้นทักษะด้านภาษาของโลก

๓. หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์

๑) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน ได้แก่ สันตสนา สมาทปนา สมุตเตชชา และ สัมปหังสนา

๒) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ได้แก่ ปิโย, ครุ, ภาวนีโย, วตฺตา จ, วจนฺทฺชโม, คมฺภีรฺณจกถิ กตฺตา, โน จฺญฺฐาเน นิโยชเย

๓) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ, สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ, สัมมาวายามะ, สัมมาสติ, สัมมาสมาธิ

๔) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ และ มรรค

๕.๑.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัย พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ และ ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ **Ashworth, Allan and Harvey, Roger C.** ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์คุณภาพของอาจารย์นั้นมีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาสำหรับตัวบ่งชี้ควมมีคุณภาพของคณาจารย์ ได้แก่ ๑) จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ๒) ประสบการณ์ด้านวิชาการด้านวิชาชีพและการสอน ๓) การพัฒนาอาจารย์ ๔) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน ๕) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาสำหรับการสอนภาคปฏิบัติบนคลินิก ๖) ผลงานวิจัย ๗) ผลงานทางวิชาการ ๘) อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย ๙) อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ^๑

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา ๒) มาตรฐานวิชาชีพครู คือ ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ๓) กระบวนการพัฒนา (๑) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม การคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (๒) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ ๒๑ (4.0) ต้องมีเรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน (๓) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน ๔ บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม ๗ คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ ๔ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สาคร ฤทธิ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า” พบว่า แนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ด้านการจัด

^๑Ashworth, Allan and Harvey, Roger C., “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London: Jessica Kingsley Publishers, 1994), pp. 7-14.

การศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้อาจารย์ บุคลากรควรทำการวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับนานาชาติอย่างกว้างขวาง ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และทํานุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งจัดกิจกรรมการสัมมนาด้านพระพุทธศาสนา จัดฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากที่สุด^๒ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมภาร คีโล** ได้ทำการศึกษาค้นคว้า “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๘ ด้านคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประมุข สารพันธ์** ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ๑) หน่วยกิจของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาที่มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพรุคคณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ๒) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้านยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิต มีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในรายวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่วงท่าการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้อันที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม ๔) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตพบว่า มีการวางแผนบริหารอย่างมีระบบการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอนมีนโยบายชัดเจนในการให้บริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม^๓

^๒สาคร ธรรมที, “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า”, **รายงานวิจัย**, (กองวิเทศสัมพันธ์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘-๙๕.

^๓ประมุข สารพันธ์, “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖-๕๘.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย เสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีระบบสนับสนุน กำกับดูแล และติดตามการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

๒. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรอย่างเป็นธรรม พอเพียงและทันเวลา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. มหาวิทยาลัยควรจัดทำแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งระดับวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ คณะ และมหาวิทยาลัย

๒. สภาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม ทั้ง ๔ ด้าน คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมและจริยธรรม และการให้คำปรึกษากับนิสิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรพัฒนาคุณลักษณะการให้คำปรึกษากับนิสิตให้กับอาจารย์ โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการอบรมพัฒนาขบวนการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรได้มีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบ่งประเด็นการพัฒนาให้ครบทั้ง ๔ ด้าน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา, ๒๕๔๕.

กรมสามัญศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และการวิเคราะห์สาระสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒.

กลุ่มงานบริหารงานบุคคล กองกลาง สำนักงานอธิการบดี. เอกสารประกอบแนวการสอบคัดเลือกเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๐.

กาญจนา คุณารักษ์. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๔๓.

จรัส สุวรรณเวลาและคณะ. บนเส้นทางอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

จรัส นองมาก. การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีความสุข. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์การพิมพ์, ๒๕๔๕.

จุฑา บุรีภักดี. เอกสารประกอบการสอนวิชา มนุษย์สัมพันธ์สำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๓๓.

ดิเรก วรรณเศียร. “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ทวีรัสมิ ธนาคม. ครูผู้ทรงศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. ๒๕๔๓.

ทศนา แหมมณี. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ทศนา แหมมณี. รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ทศนา แหมมณี. รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. ความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร : พลพิมพ์. ๒๕๔๔.

ธีระ รุญเจริญ. **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๕.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญชม ศรีสะอาด. **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**. มหาวิทยาลัยสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๓๓.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๕๕.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น. ๒๕๔๕.

ประภาพรณ สุวรรณสุข. **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการระบบการเรียนการสอน Learning-Teaching System** หน่วยที่ ๑๑-๑๕. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๔.

ปรีทรรณ พันธ์บุรุษย์. **TQM ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๕.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรม ราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒).

เพิ่มรุช บุปผามาตะนัง. **ครูไทยในสหัสวรรษใหม่. วารสารข้าราชการครู**. (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๔๓), หน้า ๔๓-๔๖.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, **การบริหารจัดการอุดมศึกษา หลักและแนวทางตามแนวปฏิรูป**, กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. **กระบวนการของการอุดมศึกษา**. ครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. **เอกสารประกอบการสัมมนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และการพัฒนาการเรียนการสอน. ในการประชุมวิชาการวิจัยสถาบัน “การวิจัยสถาบันกับกระบวนการจัดการเรียนรู้สู่อนาคต”**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕.

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือระดับบัณฑิตศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๘.

ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : โอเอส พรินต์ติ้งเฮาส์. ๒๕๕๑.

ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : โอเอส พรินต์ติ้งเฮาส์. ๒๕๓๑.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

รวีวรรณ ชินะตระกูล และเตือนจิตต์ จิตต์อารี. **หลักการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:ที.พี.พริน, ๒๕๓๘.

- รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนศพรีนตติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๒.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. **การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO ๙๐๐๐ และการประกันคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- โรม สุรเสน. **คู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๓.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. **สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมีนคองการพิมพ์, ๒๕๕๕.
- วรารณ บวรศิริ. **เอกสารประกอบการสอนหลักอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐.
- วิจารณ์ พานิช. **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น. ๒๕๔๙.
- วิจารณ์ พานิช. **ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills)**. กรุงเทพมหานคร : ตาตาพับลิเคชั่น, ๒๕๕๕.
- วิจิตร อวาทกุล. **เทคนิคมนุษยสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอ.พรีนตติ้ง. ๒๕๕๖.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. **TQM วิธียุทธศาสตร์คุณภาพยุค ๒๐๐๐**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: TPA PUBLISHING. ๒๕๔๒.
- วิโรจน์ สารรัตน์. **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนคติต่อการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ. ๒๕๕๖.
- วิลัย ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนตติ้ง เฮาส์. ๒๕๔๔.
- ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา. **ปฏิรูปการศึกษา : ก้าวหน้าอย่างมั่นใจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคู ๒๕๔๙-๒๕๕๑**, นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. ๒๕๔๘.
- สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์. **การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๕)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๐.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๕)**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ ๑๐ พ.ศ.

๒๕๕๑- ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. ๒๕๕๑.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ กองมาตรฐานวิชาชีพครู. ลักษณะ
และพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู.

กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา. ๒๕๕๖,

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ กองมาตรฐานวิชาชีพครู. ลักษณะ
และพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบ ประเพณีครู.

กรุงเทพมหานคร :สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๕๖.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ กองมาตรฐานวิชาชีพครู.ลักษณะ
และพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู.

กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.๒๕๓๓.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ฝ่ายวิจัย กองวิชาชีพครู. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ.

๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา ลาตพร้าว.๒๕๔๐.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (๒๕๕๒-๒๕๖๑).

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๒.

สุชาติ ชินะจิตร. จรรยาบรรณอาจารย์ และจรรยาบรรณวิชาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ ๒).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๖,

สุชาติ เมืองแก้ว. แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา. เอกสารการประชุมสัมมนา
ประจำปี ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร.๒๕๕๐.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

อมร ไสภณวิเชษฐวงศ์. รายงานผลการวิจัยลักษณะครูที่ดี. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาตพร้าว.
๒๕๓๘.

อารี พันธมณี. ครู:บุคลิกภาพที่สร้างสรรค์. การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. (กรกฎาคม ๒๕๔๒-
มิถุนายน ๒๕๔๓ : ๒๕-๒๙.

อำนวย เกาตระกุล. เอกสารประมวลความรู้เรื่อง หลักทฤษฎีแนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็น
ฐานความรู้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ใน
สถาบันการอาชีวศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘.

อุทุมพร จามรมาน, วิธีทำประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน, กรุงเทพมหานคร : ฟีนี, ๒๕๔๔.

(๒) บทความ :

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิณาวงศ์, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม,” วารสาร
ศึกษาศาสตร์ ปีที่ ๑๘, ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - มีนาคม ๒๕๕๐): ๖๓-๖๔.

ถวิล มาตรเยี่ยม. คุณภาพครูกับคุณภาพการสอน. วารสารวิชาการ. (เมษายน ๒๕๔๒), หน้า ๒-๘.

จุฬารณย์ โสตะ.คุณค่าของความฉลาดด้านอารมณ์. วารสารศูนย์บริการวิชาการ. (กรกฎาคม-
กันยายน ๒๕๔๓), หน้า ๒๐-๒๔.

ทศพร ประเสริฐสุข. ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. **การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา**. (กรกฎาคม ๒๕๔๒ – มิถุนายน ๒๕๔๓), หน้า ๘-๙.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล. ยุทธวิธีการสอนและการศึกษาของผู้เรียนวัยรุ่น. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**. (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๔๓), หน้า ๘๔-๙๓.

กัญนิกา พรหมณพิทักษ์. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓. เดือนกรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๔ : ๒.

จักรพรรดิ วัฒนา. “**ใบประกอบอนุญาตประกอบอาชีพครู**”. วิทยากรย์. (พฤษภาคม ๒๕๔๓), หน้า ๖-๙.

ชุมพล ศรีทองพล. ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้. **วารสารข้าราชการครู**. (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๔๔), หน้า ๓๑-๓๔.

วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล. “**อาจารย์ที่ปรึกษาสำคัญไฉน**”. **วารสารครูจันทสาร**. (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๐), หน้า ๕๓-๕๗.

สาโรช บัวศรี. “สรุปคำบรรยายแนวความคิดเรื่องจรรยาครู”. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. ๑๕(๑๔): ๓๐-๓๒. ; (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓:๗๒-๘๐

สุจริต เพียรชอบ. ลักษณะของครูที่ดี. **ข่าวสารกองบริหารการศึกษา**. (มกราคม- กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ : ๑๘-๒๔.

สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. ครูของแผ่นดิน องค์ภูมิรินทร์ของการศึกษาไทย. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา**. (พฤศจิกายน ๒๕๔๒ - มีนาคม ๒๕๔๓), หน้า ๓-๑๑.

เสนีย์ มีทรัพย์. ๒๕๒๒. “**คุณธรรมนิยมในทศวรรษของท่านพุทธทาสภิกขุ**”. **วารสารครูศาสตร์**. (มีนาคม – เมษายน ๒๕๒๒), หน้า ๒๙-๓๕.

(๓) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย :

กรรณิกา เจิมเทียนชัย. “การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิภาพของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรรณี วิศิษฎ์วงศ์ และศิริภรณ์ ชวเลขยางกูร, “**คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย**”, รายงานวิจัย, คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔.

เกษม แสงนันท. “**รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา**”.

ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก. “**การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม**”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๒.

คณิง สายแก้ว. “**ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์**”. **ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.

ไชยา ภาวะบุตร. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสกลนคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา)**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.

ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี. “รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์”. **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คณะกรรมการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

ดิเรก วรรณเศียร. “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ทวีวรรณ อินคา, “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

ธวัชชัย รัตตัญญู, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑.

ธีระศักดิ์ คงเจริญ. **การประเมินคุณลักษณะครูอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา ๗. ปริญญา ดุษฎีนิพนธ์ (บริหารการศึกษา)**. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๕.

นงลักษณ์ เรือนทอง. “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ประทีป พิษทองกลาง, “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร ดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประมูล สารพันธ์. “การศึกษาสภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล: ศึกษาเฉพาะ กรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ประโยชน์ คุปต์กาญจนกุล. “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนอาจารย์ ในวิทยาลัยครู”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน)**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พันธ์เพ็ญ หีบเพ็ชร. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนวิชาชีพระยะสั้นตามทัศนะของนักศึกษา ผู้ใหญ่วิทยาลัยสารพัดช่างเขตภาคใต้. **ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษา ผู้ใหญ่)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๐.

มหาวิทยาลัยพายัพ. “คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖”. **รายงาน วิจัย**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๕๖.

มาลี สืบกระแสน, “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.

ยุทธนา อักขิโสภ. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษาตาม ทรรศนะของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๓๑.

เยาวภา บัวเวช. “รูปแบบการบริหารงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

โรจน์วี พจน์พัฒนพล. “คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทรรศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. **รายงานวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**, ๒๕๕๒.

วิจิต กัมมันตะคุณ. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด”. **ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย** :มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

วิมล จันทรแก้ว. “รูปแบบการพัฒนาก้าวผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๕.

วิมานพร รูปใหญ่. “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”. **รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, ๒๕๕๕.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, ๒๕๔๗.

วีรพล รัตนภาสกร. “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย**: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๔.

ศิริลักษณ์ ห้าวหาญ. การศึกษาความต้องการบริการให้คำปรึกษาของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๕๔๔.

ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช. “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.**

บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔.

สมาน อัสวภูมิ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษา ระดับจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:** จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

สมุทร ชำนาญ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน”. **ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :** มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

สาคร ธีระที. “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า”. **รายงานวิจัย. กองวิเทศสัมพันธ์ :** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. “การดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษาขององค์กรนโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนบวกสาม”. **รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๗.**

สุเทพ บุญเต็ม, “การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :** มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.

สุรินทร์ ภูสิงห์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

อนงค์ สระบัว. “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวชี้วัดการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :** มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

อนุสรณ์ ยกให้. “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:** มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๙.

อัมพร เรืองศรี, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย :** มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

กองการเจ้าหน้าที่ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. **เกณฑ์การประเมินครูเพื่อรับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “ครูสุคดี” ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๒. บันทึกข้อความ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๓.**

ทัศนีย์ ประธาน และคณะ, “ศึกษาคูณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่”, **รายงานวิจัย (เอกสารประกอบการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖), หน้า ๔๕๙.**

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

Sizer, T.R. and F. Dean, 'Good Teaching'. Teaching Tips Index. Available http://www.hcc.hawaii.edu/intranet/committees/Fac_Dev_com/index.html, September 19, 2000.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สารอุดมศึกษา: ๒๕๕๔ ปีแห่งการพัฒนาคุณภาพครู. ๒๕๕๔ คั่นเมื่อ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๐ จาก http://www.mua.go.th/pr_web/udom_mua/data/392.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. โครงการทุนพัฒนาอาจารย์. สืบค้น 18 มิถุนายน 2557, จาก: <http://www.research.mua.go.th,2557>.

๒. ภาษาอังกฤษ

Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. "Assessing Quality in Further and Higher Education". London: Jessica Kingsley Publishers, 1994.

Bardo & Hardman. **Urban sociology: A systematic introduction**. USA: F.F. Peacock, 1982.

Bardo J.W. and Hardman J.J, **Urban Sociology: A Systematic introduction**. New York: F.E. Peacock Publishers, 1982.

Beerens, Daniel R. **Evaluating Teachers for Professional Growth: Creating a Culture of Motivation and Learning**. Thousand Oaks: Corwin Press. 2000.

Bennett & O'Brien. **The building blocks of the learning Organization**. Training, 1994.

Campbell, R. F., **Administrative behavior in education**, (New York : McGraw Hill, Co ; Inc, 1976.

Conbach, L. Joseph. **Essential of Psychology and Education**. New York: Mc-Graw Hill.1984.

Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harper & Row, 1971.

Day, C. **Developing Teacher: The Challenges of Lifelong Learning**. London: Falmer Press. 1999.

Eisner, **Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation**. n.p. 1976.

Gelso, Charles J.; Bruce R. Fretz. **Counseling Psychology**. New York: Holt Rinehart and Winston, 1992.

Glickman, Carl D. Gordon, Stephen P. & Ross-Gordon, Jovita M. **Supervision of Instruction: A Developmental Approach**. 4th ed. Needham Heights: Allyn & Bacon.1998.

- Good, Carter V. **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw Hill Book, Co, Inc, 1973.
- Good, **Dictionary of education**. 3nd ed. New York: McGraw-Hill Book, 1973.
- Hausser, D.L. **Comparison of Different Models for Organizational Analysis**. New York: John Wiley & Son, 1980.
- Hemming, H.E. the Teacher's Role in Facilitating Critical Thinking about Social Issues'. International Dissertation Abstracts. In UMI Co. 1998. Dalhousie University. AAC NQ 24746. 1997.
- Hersh Richard. "How effective is Your School", **Education XCII**, (October 1982): 34-35.
- Husen & Postlethwaite, **The international encyclopedia of education**. 2nd ed. New York: Paramon, 1994.
- Jame A.F. **Stoner and Char Wankel, Management**. 3rd ed. New Delhi: Prentice-Hall, 1986.
- Joyce B. and Weil M. **Model of Teaching**. 2nd ed. New Delhi: Prentice – Hall of India Private Limited, 1985.
- Joyce, & Weil, **Model of teaching**. 2nd ed. New Delhi: Prentice-Hill of India Private limited, 1985.
- Keeves P.J., **Education Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamam Press, 1988.
- Keeves, **Educational research methodology and measurement: An international. Handbook** Oxford: Pergaman Press, 1988.
- Koatha, P, **Objectives and Outcomes in Risk Management Education**, Master Thesis of Science in Technology, (Pardue University, July 2010): 29-30.
- Koatha, P, **Objectives and Outcomes in Risk Management Education**, Master Thesis of Science in Technology, (Pardue University, July 2010): 29-30.
- Lamb, D.M. "Iowa Elementary Principals' Perception Regarding the Importance and Assessability of First-Year Teacher' Essential Skills and Competencies" International Dissertation Abstracts. In UMI Co. 1998. University of South Dakota. AAC 9828276.
- Likert, R. A. "Technique for the Measurement of Attitudes," Arch Psychological. 25 (140): 1932, 1–55.
- Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin. Ed, New York: Wiley & Son, 1967: 90-95.
- Marquardt & Reynolds. **Building the learning organization: A system approach to quantum improvement and global success**. U.S.A.: McGraw-Hill, 1994.
- Ortrun Zuber-Skerritt. **Professional Development in Higher Education: A Theoretical Framework for Action Research**. London: Kogan Page. 1992.

- Patin, J. L., **The administrative behavior of the junior high school principal** **dissertation abstracts international**, Vol.30 (No.4), (1969) : 1373-A,
- Seels & Richey, **Instructional technology: The definitions and domains for the field**. Washington, D.C.: Association for Educational Communications and Technology, 1994.
- Stogdill, Ralph M. **Handbook of leadership; A survey of theory and research**. New York: Free press, 1977.
- Stoner, A. F., & Wankel, C. **Management**. 3rd ed. New Delhi: Prentice – Hill Privated, 1986.
- T.Husen, and N.T.Postlethwaite, **the International Encyclopedia of Education**. 2rd ed. New York: Simon and Schuster, Inc., 1975.
- Tosi H.L. and Carroll S.J. **Management**. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons, 1982.
- Tosi, & Carroll. **Management**. 2nd ed. New York: John Wiley and Sons, 1982.
- Victioria Neufeldt, **Webster's New World Dictionary**. 3rd ed. New York: Simon and Schuster, Inc, 1988.
- Willer, R.H. **Leader and Leadership Process**. Boston: Irwin / McGraw-Hill, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- การแปลผลค่า IOC จากแบบสอบถาม
- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- แบบสัมภาษณ์
- แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

แบบสอบถามสำหรับหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นราย (IOC)

เรื่อง สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับการพิจารณาของท่านเกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีระดับเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+๑	หมายถึง	ข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือใช้ได้
๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือต้องปรับปรุง
-๑	หมายถึง	ข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือต้องตัดทิ้ง

๑. แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับงานวิจัย เรื่อง สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้ประกอบการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา เท่านั้น คำตอบที่ได้จะไม่มีผลกระทบทางลบต่อตัวท่านโปรดตอบและสอบถามตามความคิดเห็นที่จริงกับตัวท่านให้มากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ระดับพิจารณา			
		+๑	๐	-๑	หมายเหตุ
๐	เตรียมการสอนก่อนเข้าสอน				

จากตัวอย่าง

ข้อ ๐ ท่านเห็นว่า เตรียมการสอนก่อนเข้าสอน อยู่ในระดับใช้ได้

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)
 นิสิตปริญญาเอก สาขาพุทธบริหารการศึกษา
 คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๒

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมี
หลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- +๑ หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือใช้ได้
๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือต้อง
ปรับปรุง
-๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือต้องตัดทิ้ง

ข้อ	รายการ	ระดับพิจารณา			
		+๑	๐	๑	หมายเหตุ
ด้านความสามารถในการสอน					
๑	เตรียมการสอนก่อนเข้าสอน				
๒	ชี้แจงแผนการเรียนรู้รายวิชาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน				
๓	มีการวัดผลการเรียนรู้ก่อนทำการสอนเพื่อเข้าใจพื้นฐานของผู้เรียน				
๔	นำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้สอนในหลักสูตร				
๕	สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน				
๖	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาได้เหมาะสม				
๗	ใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอนอย่างเป็นระบบ				
๘	ส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้และปฏิบัติงานด้วยตนเอง				
๙	สรุปเนื้อหาของบทเรียนทุกครั้ง				
๑๐	วัดและประเมินผลภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสัมพันธ์กับ กิจกรรมการสอนและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน				
ด้านบุคลิกภาพ					
๑๑	มีรอยยิ้มบนใบหน้าเสมอ และพูดจาชัดเจน ถูกต้องเป็นไป ตามธรรมชาติเสมอขณะสอน				
๑๒	แต่งกายเหมาะสมกับวัย โอกาส และสถานที่				
๑๓	มีมารยาทดี และวางตัวได้เหมาะสม และยอมรับฟังความ คิดเห็นของนิสิต				
๑๔	มีความมั่นคงทางอารมณ์ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าใช้อารมณ์				
๑๕	แสดงความยินดีกับนิสิตเมื่อนิสิตประสบความสำเร็จ				

ข้อ	รายการ	ระดับพิจารณา			
		+๑	๐	๑	หมายเหตุ
๑๖	มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่เสมอ				
๑๗	ดูแลเอาใจใส่นิสิตเท่าเทียมกัน				
๑๘	แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน				
๑๙	ช่วยเหลืองานอาจารย์ด้วยกันเมื่อมีโอกาส				
๒๐	ร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการอบรมสั่งสอนนิสิต				
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม					
๒๑	มีความยุติธรรมต่อนิสิต ไม่ลำเอียง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง				
๒๒	มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนไม่บกพร่อง				
๒๓	มีความขยัน มีความตั้งใจ และพยายามช่วยให้นิสิตบรรลุจุดมุ่งหมาย				
๒๔	มีวินัยในตนเองปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต				
๒๕	รักษาชื่อเสียง มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครู สำนึกและตระหนักที่จะเป็นครูที่ดี				
๒๖	ประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ				
๒๗	มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนิสิต				
๒๘	กล่าวคำตักเตือนนิสิตเมื่อประพฤติไม่ถูกต้อง				
๒๙	ไม่ใช้เวลาในการสอนไปทำกิจกรรมอื่นที่สร้างผลประโยชน์ต่อตนเอง				
๓๐	ไม่นำงานของคนอื่นมาเป็นผลงานของตนเอง				
ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต					
๓๑	ให้ข่าวสาร และข้อมูลต่าง ๆ แก่นิสิต				
๓๒	ให้คำปรึกษาในการวางแผนการเรียน				
๓๓	ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเรียน				
๓๔	ให้คำปรึกษาในการเลือกแผนการเรียนตามความถนัดของนิสิต				
๓๕	ให้คำปรึกษาในเรื่องส่วนตัวของนิสิต				
๓๖	ให้คำปรึกษาในการลงทะเบียน และการตรวจผลการลงทะเบียนของนิสิต				
๓๗	มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา				
๓๘	ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านอาชีพ				
๓๙	ติดตามผลนิสิตหลังจากรับคำปรึกษาไปแล้ว				
๔๐	กำหนดเวลาให้นิสิตเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอ				

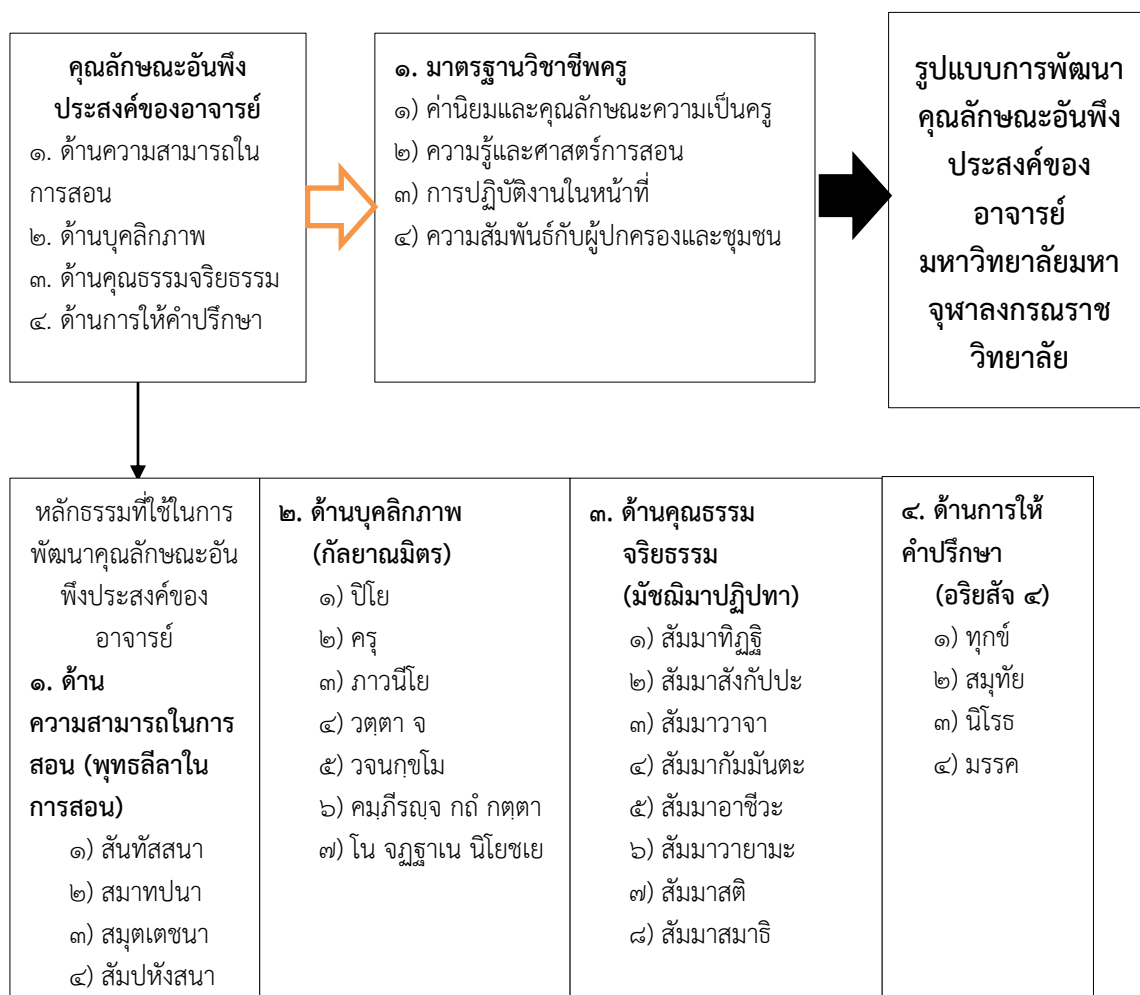
แนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ
ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ตำแหน่ง

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

ท่านมีความความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) เป็นอย่างไรบ้าง

ภาพรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง)

๑. ท่านคิดว่า “สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๑ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน

.....

๑.๒ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ

.....

๑.๓ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

.....

๑.๔ สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

.....

๒. ท่านคิดว่า “การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ควรมีแนวทางอย่างไร

๒.๑ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน

.....

๒.๒ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ

.....

๒.๓ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

.....

๒.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

.....

๓. ท่านคิดว่า “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

๓.๑ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน

.....

๓.๒ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ

.....

๓.๓ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

.....

๓.๔ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

.....

๔. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

คู่มือสำหรับการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Model of Desirable Attribute Development of Teachers in
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

โดย

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือผู้ที่ผู้เกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ไปใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้รูปแบบฉบับนี้ สาระสำคัญของคู่มือเล่มนี้ มีองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

ผู้วิจัยเจริญพรขอบคุณ พระมหาสมบัติ ธนปัญญา,ดร., ดร.เกษม แสงนนท์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การจัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่จะนำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ผู้นำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองต่อไป

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร)

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

คำชี้แจงการใช้คู่มือ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเชิงกระบวนการที่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของกลุ่มบุคคล หรือบุคคลยินยอมปฏิบัติตามในที่สุดด้วย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้อาจารย์มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑ งานอาจารย์เป็นงานที่ยาก เพราะอาจารย์ทำงานสร้างคนซึ่งมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน งานของอาจารย์จะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ อาจารย์จะต้องทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างฉลาด อาจารย์จะต้องแนะแนวทางให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับอาจารย์ในรูปแบบของการสอนนั้นเป็นศิลปะที่ยากที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนั้นอาจารย์ จึงต้องผ่านการพัฒนาฝึกอบรมในคุณลักษณะที่ดี มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

คุณธรรมของอาจารย์ตามหลักพุทธศาสนา หรือ ครุฐานิยม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับครู ยึดถือปฏิบัติเพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในความดี มีอยู่ ๗ ประการ^๑ คือ

๑. ปิโย คือ การทำตัวให้เป็นที่ยรักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๒. ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง มีความรู้และน่าเคารพ
๓. ภาวนิโย คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติอันดีงาม
๔. วตฺตา จ คือ เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่เกรงกลัวว่าจะเกลียดหรือ โกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด
๕. วจนฺทฺขโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำ โดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง
๖. คมภีรณฺจ กถํ กตฺตา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายากหรือความลึกซึ่งโดยลำดับ
๗. โน จมฺมฐา เน นิโย ชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกที่ควร ไม่แนะนำนอกกลุ่มนอกทาง

^๑สุจริต เพียรชอบ, “ครุติ”, วารสารวิทยาจารย์, (สิงหาคม ๒๕๔๐), หน้า ๒๓.

ลักษณะของครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑

อ่องจิต เมธยะประสาท กล่าวบรรยายว่า "ครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีลักษณะ E-Teacher" ดังนี้

๑. Experience มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
๒. Extended มีทักษะการแสวงหาความรู้
๓. Expended มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่ผู้เรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. Exploration มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี
๕. Evaluation เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการประเมินผล
๖. End-User เป็นผู้ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้อย่างหลากหลาย
๗. Enabler สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน
๘. Engagement ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนครูบน web
๙. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้

ถนอมพร เลาหจรัสแสง ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ ๘ ประการคือ

๑. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่แม่นยำในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอดแล้ว ก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ
๒. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน และหากออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี
๓. Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเองได้จากภายในตัวของผู้เรียนเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปพัฒนางานวางแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้
๔. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน
๕. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะที่สำคัญอื่น ๆ

๖. Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๗. Creativity ในยุคสมัยหน้าครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

๘. Caring ครูต้องมีจิตตาคิดต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลให้เกิดสภาพการเรียนรู้ต้นแบบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

พินสุตา สิริธรรังศรี เสนอรายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ในหัวข้อ "การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑" สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของความเป็นครูและผู้ใช้
๒. มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้
๓. มีทักษะการสื่อสาร
๔. อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
๕. ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์
๖. ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร
๗. สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
๘. ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
๙. เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม
๑๐. รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นคนไทยที่หลากหลาย
๑๑. ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก
๑๒. ยอมรับและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง
๑๓. มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาคือให้ผู้เรียนเป็น คนดีมีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพเป็นใจความที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^๒ การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัย ครู อาจารย์หรือผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ครู อาจารย์ที่มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดีและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ ๒๑ แนวคิดเรื่องทักษะการเป็นครูในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ถูก

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน”, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา, ๒๕๕๑)

นำเสนอในหนังสือเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑^๓ ที่กล่าวถึงแนวโน้มสภาพการณ์ การปฏิรูปการศึกษาที่เป็นกระแสใหม่ทั่วโลกเพราะเป็นยุคศตวรรษที่ ๒๑ สภาพการณ์ของโลกนี้เปลี่ยนไปเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ด้วยเหตุนี้ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและองค์การทางการศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกภาคส่วนของสังคมควรจะต้องทุ่มเทให้กับการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ชีวิตและการกลมเกลียวของคนโดยคนและเพื่อคน ดังนั้น คนจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุด เป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวง ประกอบกับนานาทัศนะมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เศรษฐกิจ และสังคมจะดีเพียงใดจะแข่งขันในตลาดโลกได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน คุณภาพแรงงานและคุณภาพของผู้บริหารในวงการต่าง ๆ ทั้งยังยอมรับกันว่า คุณภาพคนขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพ การศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครู อาจารย์เป็นหลัก^๔

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ “คู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยมีสาระสำคัญของคู่มือประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ความสามารถในการสอน ๒) ด้านบุคลิกภาพ ๓) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ๔) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต

การใช้คู่มือคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ให้คณะทุกคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ ที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดโครงสร้างคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแต่งตั้งคณะทำงานผู้รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ และเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในสถาบัน

^๓ เจมส์ เบลันกา และ รอน แบรนต์, “ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑”, 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn โดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, (กรุงเทพมหานคร : โอเพ่นเวิร์ล, ๒๕๕๔)

^๔ สุมน อมรวิวัฒน์, “สมบัติพิพม์การศึกษาไทย” (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓)

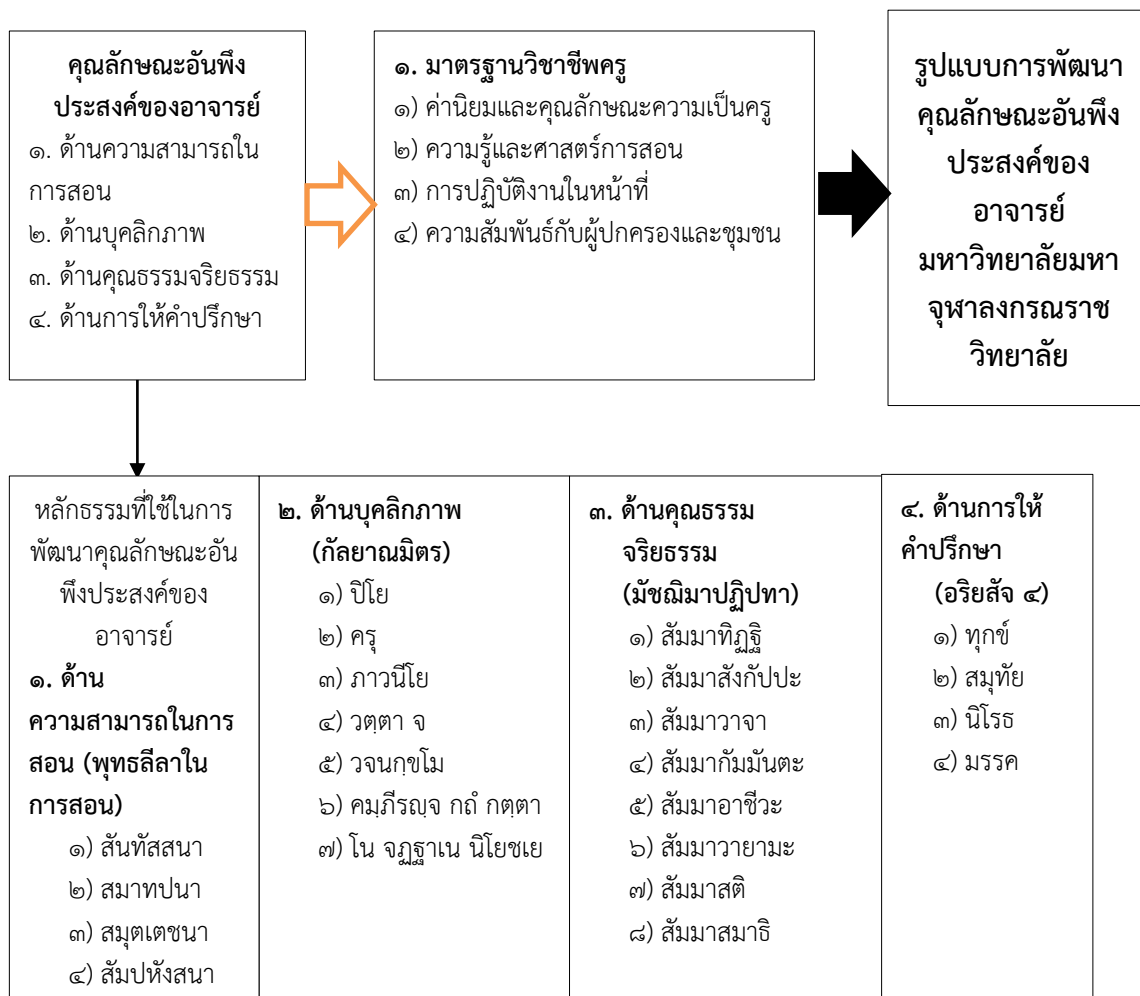
๒. ให้คณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ เสนอแต่งตั้งกำหนดคณะทำงาน ผู้รับผิดชอบร่วมกันทำหน้าที่ตามขอบข่ายภารกิจของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามรายละเอียดในคู่มือ

๔. สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(-)
คำชี้แจงการใช้คู่มือดำเนินการ	(-)
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน	(-)
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ	(-)
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	(-)
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต	(-)

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย
- รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการการสัมภาษณ์
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม
- หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย ๕ รูป/คน

๑. พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม, รศ.ดร. รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดร.อำนาจ บัวศิริ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศรีโสภะ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอภัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๗ รูป ดังนี้

๑. พระราชปรียัติโกวิ รศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๒. พระสุวรรณเมธากรณ์ ผศ. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
๓. พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๔. พระราชปรียัติมุนี รศ.ดร. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑
๕. พระราชสุตาภรณ์ รศ. ดร. คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
๖. พระครูปรียัติกิตติธำรง รศ. ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
๗. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท ผศ. ดร. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันจันทร์ ที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโชนสี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๙ รูป/คน ดังนี้

๑. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ผู้อำนวยการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. รศ.ดร.สิน งามประโคน อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. ดร.ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. ดร.บุญเชิด ขำนิศาสตร์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๘. ดร.ภทิตา แรงทน นักวิจัยอิสระ

๙. ดร.ยศสราวดี กริ่งไกร นักวิจัยอิสระ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘

ที่ ศธ. ๖๑๐๓.๓/ว ๑๔๔

วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

นมัสการ พระราชปรีดีทวี รศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้วย พระครูสมุห์ทิพย์ ฉายา สิริธมโม นามสกุล การเพียร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๓๘ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวันเวลาและสถานที่ที่จะให้สัมภาษณ์สุดแต่พระคุณท่านจะกำหนด หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

นิสิตผู้วิจัย :- โทร ๐๘ ๗๘๖๘ ๗๖๘๔

เจ้าหน้าที่ :- น.สมณี อาลากุล

โทร ๐๘ ๐๐๗๓ ๕๑๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ /ว ๒๐๘

วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ด.(พุทธบริหารการศึกษา)

ด้วย พระครูสมุห์ทิพย์ ฉายา สิริธมฺโม นามสกุล การเพียร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๓๘ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันจันทร์ที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมฺโม

๐๘ ๗๘๒๘ ๗๖๘๔

น.ส.ณัฏฐ์ อาลากุล

๐๘ ๐๐๗๑ ๔๑๘๖

ภาคผนวก ค

ภาพกระบวนการวิจัย

ภาพการสัมภาษณ์คุณุณิพนธ์

พระราชปริยัติกวี รศ.ดร.
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

พระสุวรรณเมธาภรณ์ ผศ.
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร ดร.
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

พระราชปรียัติมุณี รศ.ดร.
คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

พระราชสุตาทภรณ์ รศ. ดร.
คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

พระครูปริยัติกิตติธำรง รศ. ดร.
คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

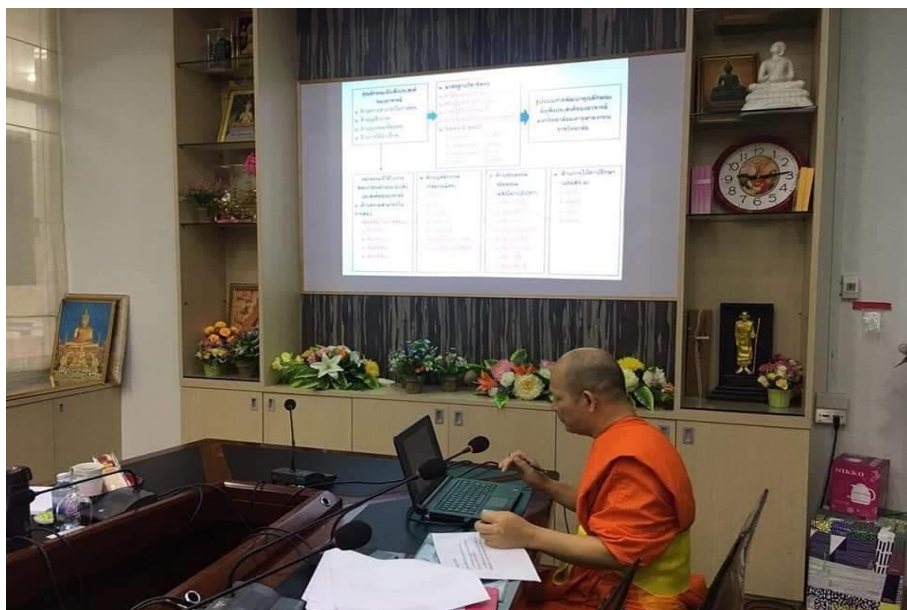

พระครูสังวรรักษเอกภัทร อภินนโท ผศ. ดร.
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ภาพสนทนากลุ่มคณาจารย์

วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโชนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพสอปป้องกันดัชฎินพนธ์

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๒)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมฺโม (การเพียร)
- ว/ด/ป (เกิด) : ๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๑
- ภูมิลำเนา : ๒๓ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหลักเขต อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๙ นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดเพชรบูรณ์
: พ.ศ. ๒๕๓๖ พธ.บ. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: พ.ศ. ๒๕๕๔ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
- ตำแหน่ง/ประสบการณ์ทำงาน
- : พ.ศ. ๒๕๓๘ เจ้าหน้าที่ธุรการ ประจำคณะครูศาสตร์
 - : พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๖๒ เลขานุการสำนักงานคณบดีคณะครูศาสตร์
 - : พ.ศ. ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป ประจำคณะครูศาสตร์
 - : พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐ ผู้อำนวยการกองกิจการวิทยาเขต สำนักงานอธิการบดี
 - : พ.ศ. ๒๕๖๑ - ปัจจุบัน เลขานุการสำนักงานคณบดีคณะครูศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท : ๑๓ มกราคม ๒๕๓๑ ณ พัทธสีมาวัดศรีสะอาด ตำบลตาลเดี่ยว
อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐
- สังกัด : วัดพระยาทำวรวิหาร แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๔๗ ถนนอรุณอมรินทร์ ๑๔ วัดพระยาทำวรวิหาร แขวงบ้านช่างหล่อ
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐